

•

Tabû û Jiyan

Abdusamet Yîgît

Weşanên

.
. .
. .
. .

Tabû û Jîyan
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2013-Almanya-Berlin

.
ISBN 968-4-949910-30-9

Pêşgotin:

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov rewşa kesekê şîrove bikê wê di wê temenê de wê bi cihêyî wê gelek aliyên ku wê hebin wê karibin werina fahmkirin. Aliyê civaknasî û ankû restên civaknasî wê di wê temenê de wê weke aliyekê giring wê, karibin xwe bidina dîyarkirin. Wekî din wê dema ku mirov kesekê di darêzênê wê rewşên weke çand û ziman û hwd wê, weke aliyna giring ên ku wê di wê de wê weyn bileyizin bin.

Minaq ji aliyê têngîna tabûyî a şubjeyî ve ku mirov wê li wê bihizirê wê rewşa xirabûnek rûhî û ankû rewşek weke nexweşiyê wê li ser çî temenê wê bi wê re wê mirov wê karibê wê salixbikê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê, rewşên jîyanî wê di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê, bi wê re wê, werina fahmkirin.

Fahmkirinên me yên civakî û rengên wan wê di awayekê de wê karibê rengê nerînên me yên li rewşên nexweşî, pirsgirêkên derûnî û hwd jî wê di wê çerçoveyê de wê ji aliyekê ve wê karibê bide dîyarkirin.

Minaq xirabûnên bi rewşên weke yên xwarinê re wê ji aliyê çandî ve jî wê karibê weke minaqekê wê fahmbikê wê werênê ser ziman. rewşên weke lêberketinî, pirsgirêkên kar û xabatê, tûndûtûjîyê û hwd wê di wê temenê de wê karibê minaq bide nîşandin. Minaq gotinên weke 'mêrê te ya wê hêj te jî bikê û li te jî bixê' wê di temenê de wê weke gotinek ku mirov wê karibê wê bîrê ser ziman bê.

Rewşên weke nexweşiyên derûnî wê aliyekê wê yê derûnî jî wê hebê ku mirov wê di herêkirina wê de û heta ku di hildana alikariya bijîşkî a bo wê de jî wê wusa bê. Minaq di nava kurdan de wê, 'beremberê wê gotina "dîn" wê were bikarhanîn. Wê kesekê weke aqilê xwe windakirî, bêaheng, ji aliyê zêhnî û hişmendî ve ne xwediyê ahengekê û hwd bê.

Aliyekê ku wê nexweşiyên derûnî wê weke tabû wê bîrê dîtin jî wê hinek baweriyên demên berê wê di temenê wan de wê hebê. Minaq di demên berê de wê baweriyên weke xiyalet û ankû iblîsên ku ew an dikevina laşê mirov û ankû ew bi bandûrlêkirinê wê rewşa dînîtiyê çêdikin ku ew ku wê li wê bihizirin re wê de wê, ew wê di awayekê de wê bi wê bihizirin.

Têngîna iblîs û şeytanan di wê temenê de wê çendî ku wê bi derûnî wê zêde teybetiyek wê cihêyî weke ku wê Freud wê werênê ser ziman wê

nebê û ankû wê weke hevdû jî bê lê di awayekê de wê, di temenekê bawerî/çandî de wê, ew wê, di awayekê de wê, karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê bi wê rengê wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê, rewşên ku wê di awayekê de wê, bi fizîkî û derûnî jî wê karibin di awayekê de wê bi wê rengê wê werina ser ziman wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê, mijara hemzayendê û ankû rewşên weke têkiliyên hemzayendî û hwd jî wê dema ku wê di wê temenê de wê li wan wê were nerîn wê bi wan re wê şewayekê fahmkirinê wê di wê rengê de wê, were dîtîn. Di nava hinek rengên bawerî/çandan de wê weke 'nexweşiyê' jî wê li ser tabûyên berê ên bi bawerî û hwd re wê bê fahmkirin.

Carinan civak nexweşan ji rewşa wan sûcdar dike. Hin nexweşiyên derûnî bi tevgerên xerîb an êrîşkar re têne hev kirin. Kesên ku tevgerên weha nîşan didin, dibe ku bi kîn, heqaret an tirsê re rû bi rû bimînin. Li gelek deveran, reaksiyonên hevpar ên li hember tevgerên êrîşkar, nesehêtkirî an tewra depresiyonek giran bi wê re dikarê were **dîtîn**. Çi dikarê rewşa "asayî" û ya "dîn" ê ji hev cihê bikê. Xeta di navbera têgîna "cihê" û "nexweşiyê" de li ku ye? Mirov çawa tevgera mirovan daraz dike, bi dîroka kesane ya wan ve girêdayî ya. Çand û ziman girîng in, pîvan û nirxên civakî jî girîng in di temenê wê de. Ev bi taybetî di dema nirxandina rewşên tenduristiyên giyanî de jî wê xwe bide nîşandin.

Mijare tabûyê wê dema ku mirov wê ji wê aliyekê ve wê hilde li dest wê, di awayekê de wê, tiştên weke qabûlên me û redên me re wê xwe bide dîyarkirin. Yên ku mirov wê di darazênê û wê ceza dikê bi awayekê wê li ser wê re wê bibê. Dema ku wê hêrîşî qabûlên me were kirin wê weke hêrîşî hebûna me ya fizîkî wê were kirin. Wê di wê temenê de wê hişmendîyek teybet wê weke ku wê bikeve dewrê de. Ew hişmendî jî wê hişmendîya tabûyê bê.

Abdusamet Yigit

Destpêk; tabû û jîyan

Dema ku mirov li ser jîyanê û pêvajoyên jîyankirinê bihizirê wê di awayekê de wê bibînê ku wê di her demê de wê gelek tişt weke bi têtîna û hwd ku wê jîyane bidina dîyarkirin, rengên hizirkirinên me bidina dîyarkirin û hwd wê bîn dîtin û kifşkirin. Di aslê xwe de wê di mijare jîyanê û jîyankirinê de wê, dema ku mirov wê bihizirê wê bi têtîna weke bi destûrî bê, zagonî bê, rewîstî bê, kevneşopîyî û hwd bê wê bi wan wê çawa wê regekê jîyanî wê bê tefkirkirin wê bi wê re wê, were ser ziman. Wê di wê rengê de wê dema ku mirov wê tiştê wê redbikê û ankû herê bikê wê, li gorî hinek rêgezên fahmkirinê ên ku em wê dikin wê bibê. Minaq wê, tiştê ku em wê herê dikin wê vajî wê ya ku em wê red dikin wê çi bê? Yan jî wê tiştê ku me redkir wê ya vajî wê ku mirov wê herê dikê wê çi bê. Wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin.

Ev di nava destûr, têtîna rewîstî, kevneşopî orf û adetên me yê jîyankirinê de jî wê rewş wê wusa bê. Wê di wê temenê de wê, dema ku em dihizirin em bi aliyekê ve dihizirin. Em bi aliyekê de berê xwe bi hişmendî û hwd didin. Lê wê dema ku em, bi aliyê din ê weke vajî wê bihizirin jî wê di wê temenê de wê çawa wê regekê hizirkirinê wê bide me wê dikarê wê bi wê re wê bihizirê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku em minaq wê dema ku em li têtîna dualiteyê a zerdeştînerin û li wê dihizirin wê di wê temenê de wê, li ser wê temenê û regekê bi wê rengê ku em bi wê re empatiyekê bikin û wê bikin ku wê fahmbikin wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, karibê bime bigihênê gelek encamên ku em bi wê dixwezîn fahmbikin jî.

Di nava jîyanê de wê dema ku mirov wê, tiştê wê dihizirê wê, ew tiştê ku em dihizirin û wê tefkir dikin wê bi wê re jî wê aliyekê wê yê din ê ku wê, weke ku me hizir nekiriya lê bi wê re weke kirdeyek servêşarî ku ew hatiya hizirkirin wê bi wê re wê li wê were hizirkirin. Em wê dema dibêjin 'pirtûk li ser masayê ya' em, wê weke ku em bi têtîna wê nabînin ku wê 'masa di bin pirtûkê de ya' bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di wê rengê de wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijara hizirkirinê em şewayê hizirkirinê wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov li çi dihizirin wê bi wê re wê ew tiştê ku

me bi wê hizirkir wê bi wê re wê aliyna wê yê din jî ên bi wê ve wê girêdayî wê hebin ku mirov bi wan bihizirê bê. Wê dema ku em dibêjin pirtûk li ser masayê ya' wê di wê temenê de wê, têgîna 'masa di bin pirtûkê de ya' weke ku em li wê hizirin û weke ku em ji xwe bahsa wê nakin. Lê di awayekê de wê weke ku wê di awayekê de wê hizrên me wê di awayekê de weke kirdeyek sergirtî de wê, di wê temenê de wê bahsa wê jî bikê.

Ber vê yekê wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara hizirkirinê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê di wê temenê de wê, di ya ku em dihizirin de wê weke ku wê mirov karibê bi rengê hizirkirina zerdeşt wê kifşbikê wê, aliyê din jî wê bi wê re wê hebê ku em wê tenê wê kifşbikin û wê werênina ser ziman.

Di nava felsefeya kurd de wê, Hallacê mansur wê di awayekê ku wê ne rastarast jî bê wê di awayekê de wê bixwezê balêbikişênê li ser şêwayekê hizirkirinê ê di wê rengê de ê hizirkirinê. Wê di dewama wê de wê, ya ku mirov wê dihizirê wê li ser çî temenê wê were hizirkirin wê bixwezê ku ew bi wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têgînê wê di wê temenê de wê weke ku wê hallac wê bihizirê 'ku mirov bahsa baweriyê bikê wê li ser temenê wê yê ku em bi nebawerkirinê re wê li wê dihizirin' re wê ew wê di awayekê dûaliteyî de wê bi wê re wê li wê were hizirkirin wê bènê ser ziman.

Ev rengê hizirkirinê wê di awayekê de wê weke rengekê dûaliteya hizirkirinê ku min xwe gelek caran di nava civatên kurdan ên ku ew di wan de li hev dirûnîhin wê, di wê rengê de wê, ew wê mantiqê bikarbênin. Wê di wê temenê de wê bixwezînin ku ew di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê di wê rengê de wê, bê hizirkirin. Ya ku me hanî ser ziman wê weke têgînek ku mirov wê carna rast dibîne, di cih de dibîne û hwd bê. Lê wê demê wê ya ku wê di wê temenê de wê vajî wê were hizirkirin jî wê weke têgînek ku ew li wê newê hizirkirin û ankû ew rast newê dîtin bê. Ber vê yekê wê ev rêgez wê di hizirkirinê de dê gotinên ziman de jî wê, bi têgînî wê hikmê xwe wê bide dîyarkirin. Mînaq wê dema ku em dibêjin 'rastî' em, wê dixwezînin ku wê ew rastî wê di awayekê de wê çî bê.. Wê di awayekê de wê bi vajîya wê hizirkirin jî wê 'ne rast' û ankû wê weke ku wê carna wê di nava felsefeya zerdeşt de wê were ser ziman û heta roja me wê weke gotinekê di kurdî de wê were bikarhanîn wê gotina 'derewê' bê. Di wê temenê de wê ev jî wê

weke aliyekê wê yê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê ya rast ku wê were bikarhanîn wê çendî wê weke ku wê di cih de wê were dîtin wê ya vajîya wê ne rastî jî wê ne di cih de bê. Ev wê karibê mirov bi derûnî jî wê bi bandûr bikê.

Minaq wê dema ku mirov ji kesekê de got 'tu rast î' wê dema wê ew wê di cih de wê weke ku ew gotineka ku ew li xoşa wî û ankû wê herê bê. Lê dema ku wê got tu ne rast î' wê demê wê weke ku ew ji ber çî ne rast a û wê bixwezê ku wê werênê ser ziman. Wê bi wê armanc ew bê ku wê têngîna ne rastbûnê ku wê bi wê rengê wê were ser ziman wê vajîya wê rastbikê û wê bi wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Wê ev wê weke ajo û tabûyek ku mirov wê xwe bi wê re wê rast bîbînê û berî mirov û derûnîya mirov wê hertimî wê bi wê ve bê.

Hêsta rastitiyê wê di wê temenê de wê weke hêstek bandûrbar bê. Wê dema ku mirov wê bahsa wê bikê û wê fahmbikê wê bi wê re wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê bi aliyekê ve wê, di awayekê de wê mirov xwe di wê de wê rast bibînê bê.

Mirov dikarê hem di aliyê rast û aliyê ne rast ê gotina rastîtîyê de xwe di herdû aliyên de bi carek rast û ankû ne rast bide nîşandin? Di wê temenê de wê, ji xwe wê derfeta wê nebê ku mirov wê di awayekê de wê bi wê re wê xwe bi herdû awayan bibînê û werênê ser ziman. Yan jî em dikarin wê di wê rengê de wê bi gotin bikin. Mirov wê nikaribê bi carekê li du cihan bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare jîyan wê hertimî wê di awayekê de wê, li ser temenekê 'rastkirinê' re wê di awayekê de wê weke ku wê bijî. Di wê temenê de ku mirov wê bi têngînî wê li wê bihizirê wê karibê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Bo jîyankirinê wê wateya rastitiyê û ankû nerastîtîyê wê çî bê? Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê li wê dihizirê wê di awayek de wê weke aliyekê wê yê giirng wê karibê xwe bi wê re wê di rengekê de bide dîyarkirin bê.

Hemû jîyankirinên me wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê di temenekê de wê bi gotinî bê û ankû bi kirinî bê wê yan wê lev werin û yan jî wê lev newin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê lev hatin û lev nehatin wê di awayekê de wê, di wê rewşê de wê, ew di kirinê de wê encamên wê cûda wê bi wê re wê hebin. Wê di serî de wê di derûniya mirov de wê ew wê, di wê temenê de wê hebê.

Kesek wê di nava rewşek civaknasî de wê bixwezê ku ew aktiv bê û were herêkirin û pejirendin. Di wê temenê de ew bê dîtin. Wê di wê temenê de wê dema ku ew ne hat herêkirin û ankû dijberîyek lê bû wê di

wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê giring bê ku wê ew xwe bi wê re wê bi tenê wê hîsbikê. Di wê temenê de wê ya vajî wê rewşa herêkirinê wê ne herêkirin bê. Wê bi wê re wê hêstên weke ku ew xwe bi tenê hîsbikê re wê bibê. Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê, karibê fahmbikê wê hêstên ku wê bi wê re wê weke bi tenêtiyê ku wê bibin. Her kirinên me wê hem bi hizrî û hem jî bi hêstî wê encamên wan di jîyane me de wê hebê. di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Di dewama wê d ewê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara hizirkirinê wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Hizirkirinên ku em dikin wê di awayekê de ku wê li ser tiştêkê û ankû rewşek ku em wê dibînin bê. Yan jî em dizanin bê. Di dewama wê de wê bi wê re em wê dihênina ser ziman.

Di mijare tabû û ziman de wê di dewama wê de wê li ser wateyê de wê dikarê wê zêdetirî wê kûrbikê û bi gelek aliyên wê yên din re jî wê werênê ser ziman. Lê ez aliyekê din ê li ser têngîna wateyê û têkiliya wê ya bi hişmendî re wê bênima ser ziman. Li jor min di çerçoveya dualiteya vajîya hevdu de wê kombinyona ku min ew hanî ser ziman de wê ew wê weke aliyekê wê yê ku ew mirov dikarê wê bi hesanî wê kifşbikê. Weke minaq wê pirtûk li ser mafê bê û masa di bin pirtûkê de bê. Ev wê bi têngîni wê ji aliyekê ve wê weke aliyekê wê yê hesanî bê. Lê aliyekê wê yê din jî ku em weke kirdeyekê wê di wê temenê de wê li wê bihizirin û ku wê xwe di dîmenekê din de wê bide dîyarkirin jî wê ew bê ku wê, ya vajî jî bê û ya ne vajî jî bê ku wê ya ku wê ji aliyê me ve wê bi têngîni wê bê herêkirin û newê herêkirin wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê bê.

Minaq minaq têngîna 'haramiyê' û 'halaliyê' wê dikarin wê di wê temenê de wê bi kirpênin. Wê di wê temenê de wê di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, werênê ser ziman bê ku Ez bêjim jor û vajî wê jêr bê wê, jêr û jor wê di çerçoveya gotina harami û halaliyê de wê di awayekê de wê newê salixkirin û wê weke ku wê ti têngîni û rengên fahmkirinê ku wê di wê temenê de wê weke ku wê werina fahmkirin wê nebin. Lê di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarim wê werênima ser ziman ku wê, mijare salixkirinê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Lê di wê temenê de wê weke ku mirov wê werênê ser ziman

ku wê herdû alî jî wê di awayekê de wê, bi xosletên ku ew digirin re wê di awayekê de wê, were fahmkirin bê.

Jîyan wê vajîya wê mirin bê. kesekê ku ew mir wê di awayekê de wê di awayekê de wê çawa wê laşê wî û ankû wê were bi defnkirin wê di awayekê de wê weke aliyna ku wê nebin nabin bin. Wê, di wê temenê de wê seremoni wê bo wê mirinê wê were çêkîrn. Wê li dorê wê bê gihiştin li hevdû.

Di wê rewşê de wê tabûya mirinê wê di aslê xwe de wê weke tabûya ku mirov wê hem di çerçoveya têngîna derûniyê de jî û hem jîya çandê de jî wê bi hinek aliyên din re jî wê werênê ser ziman bê. Lê li vir wê di serî de wê di çerçoveya ziman de wê tenê nêz bibin. Li **jêr emê di mijare bi têtikiliya çand û tabûyê** re wê di awayekê de wê bikin ku wê hildina li dest.

Di mijare têtikiliya ziman de wê, di wê rengê de wê gotinên ku em weke 'gotinên tabû' wan dibînin jî wê di wê temenê de wê weke gotinên ku wê çawa wê nehêlin ku ew bèn ser ziman bê. Yan jî mirov wê nehêlê ku ew were ser zimanê wî/wê. Di wê temenê de wê minaq wê di nava baweriyên de wê dema ku mirov têtikiliya bawerîyan bi têngîna tabûya re wê dihilde li dest wê li vir wê qadaka pîrr zêde berfireh wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin ku mirov wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di nava jîyanê de wê mijara tabûyê wê di aslê xwe de wê, weke aliyekê rengdêr wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê li ser rengên kirinên me yên ku em dikin û yên ku em dizanin ku em dikarin bikin û çawa dikarin werina kirin jî lê ku em wê nakin. Yan jî em wê bikin wê weke ku emê bi wê xirab bibin di çavê mirovên din de û yan jî wê weke ji aliyekê ve wê ji ber hin sedemna weke yên harami û halaliyê ku mirov wê di xwe de wê nabîne ku wê bikê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê fahmbikê bê. Têtikiliya tabû û kirinê wê di wê temenê de wê temenekê wê yê bi hişmendî û zêhnî wê bi hevdû re wê hebê. Wê di wê temenê de wê, tiştê ku me ew kir wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê ew wê bi wê re wê bê kirin.

Lê li vir wê dema ku em li ser aqil û zanîne re wê dihizirin wê dikarin wê derkbikin û fahmbikin ku wê ti tişt wê di awayekê de wê weke ku wê, ti tişt wê li pêşîya mirov wê ne astang bê ku mirov wê tiştêkê wê bikê bê. Minaq ku wê tiştêkê wê rast nebîne jî wê karibê wê bikê. Lê di wê temenê

de wê, di awayekê de wê weke aliyekê din ku wê têngîna tabûyê wê di wêr engê de wê li ser wê re wê, di awayekê de wê rengêkê hişmendî ê cûda wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Wê di wê rengê de wê weke têngînek ku wê ji mirov re wê di awayekê de wê, dikarê wê fahmbikê bê. tabû wê çendî ku wê ji aliyekê ve wê, weke bi hişmendî, zêhnî, çandî û hwd wê dikarê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di awayekê de wê, fahmbikê jî lê aliyekê wê yê din jî li ser tûra sînîrîn laş û ajoyên me re ku em wê bi biolojikî wê fahmbikin jî wê hebê. Di wê temenê de wê minaq wê mirov wê minaq wê, di nava xwezayê de wê weke xwarin wê gelek tiştan wê bixwê. Lê wê gelek tiştan wê weke nexwe jî. Minaq wê mirovek wê goştê xezalekê û ankû mehekê wê bixwê. Lê wê hin dever wê goştên kitik û ankû kûçikekê wê nexwê. Wê goştê mişkekê wê nexwe. Wê dema ku wê were hanîn li bîrê jî wê di wê temenê de wê, dil bixalihê. Heta ku wê di dewama wê de wê, çendî ku ew goşt nexwaribin jî wê ber ku ew hatina bîrê wê bi farîşihê jî. Wê di wê çerçoveyek wê ya bi biolojikî wê hebê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Di awayekê de wê rewşên weke yên hêrsbûn, dilşabûnê û hwd wê weke rewşna fizîkî û di encama hinek rewşên biolojikî ên bi têtikiliya sînîran û hwd re wê bibin. Lê di wê temenê de wê, di nava wê de wê, di awayekê de wê dema ku wê tiştêk wê were hizirkirin û ankû wê were jîyankirin wê bi wê re wê bê kirin.

Ev rewş wê, di wê çerçoveya wê aliyê fahmkirinê de wê têtikiliya fahm û hişê bi gotinî ku wê li ser mirov wê çawa wê hebê û wê çiqasî wê bi bandûr wê karibê were fahmkirin wê di awayekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûyê û temenê wê yê biolojikî ku wê mirov wê ji wê aliyê ve wê li wê bihizirê wê di awayekê de wê weke aliyekê ku wê têtikiliya fizîk û hiş a di çerçoveya kombinyonek zêde giring a bi têtikili û bandûra wan a li hevdû re ku wê çawa bi wê ji hev re wê temenekê fahmkirinê wê di hev de wê biafirênin wê bi wê re wê bê dîtin û wê were fahmkirin.

Di awayekê din de jî wê mijara têtikiliya nava herdû aliyên wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê di nava wê têtikiliya rewşa hiş û fizîkî a bi hevdû re wê dîmen û temenekê giring ê fahmkirinê wê weke ku wê bi xwe re wê di rengê de wê bide nişandin. Di mijara fahmkirina rewşa têtikiliya nava aliyên hiş û yên fizîkî de wê, di wê temenê de wê hiş wê ji du aliyên ve wê di wê warê de wê, weke ku wê

weyn wê bileyizê. Aliyê pêşî wê bi têngînek objeyî ku wê weke ku wê çawa wê tişt wê bi wê hebûna wê weke wê re wê di temenekê xwezayî û heman awayekê de wê were fahmkirin ê li wê were hizirkirin. Aliyê din jî wê aliyekê hişmendî ê şubjeyî ku wê bi wê daraz û hwd wê werina kirin û ev alî wê zêdeyî wê têkiliyek wê ya bi têngîna tabûyê û hwd ve wê ji temen ve wê hebê.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê mijare tabûyê wê di awayekê de wê di wê rengê de wê werênê ser ziman wê, were dîtin ku wê hişmendî wê weke têngînek darazî a şubjeyî wê di awayekê û di dewama wê de wê bi gelek awayên din re wê were fahmkirin. Minaq wê pêşî wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê were fahmkirin. Wê di wê rengê de wê tişt wê bi herê û na, baş û nebaş, rast û ne rast, û hwd re wê di wê temenê de wê bi temenî wê were fahmkirin. Piştî wê, di dewama wê de wê bi aliyekê din ê hizirkirinê ê şubjeyî û darazî weke haram û halalî, rast û dûrûstî, baş û nebaşî û hwd re wê di awayekê de wê di renekekê din de wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê ev aliyê dawî wê dikarê wê li ser wê temenê wê di wê de wê zêdetirî wê kûrtir bikê û bi wê re wê ji hinek aliyên din ve jî wê di wê temenê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê êdî wê karibê weke aliyekê wê yê giring ku ew bi wê were were fahmkirin bê.

Di mijara hişmendîya tabûyê de wê, di wê rengê de wê, dema ku mirov wê di wê de wê kûr dibê wê di wê temenê de wê weke renekekê fahmkirinê wê di wê temenê de wê bi gelek alî û temenên wê re wê li ser temenê biolojikî, fîzîkî, çandî û hwd re wê karibê were fahmkirin. Di wê rengê de wê ev jî wê weke aliyê wê yê din bin ku mirov di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Tabû wê di serî de wê ya ku mirov wê wê weke ku wê were 'salixkirin' wê weke ya ku ew 'ew nayê kirin', 'divê ku mirov xwe ji wê dûr bigirê', 'ne rast bibînê', 'qadaxa' û hwd re wê werênê ser ziman. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov di nava jîyane xwe ya asayî û hesanî de wê bahsa tiştên ku mirov dikarê bikê û yên ku mirov nikarê bikê û hwd dikê wê di awayekê de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê ji aliyekê ve wê weke kirdeyek vêşarî wê têngîna tabûyê jî wê di wê gotinê de wê weke ku wê bikirpênê bê.

Dema ku wê mirov wê bi zêhnî wê tiştêkê wê ji xwe re wê rast bibînê wê, di awayekê de wê di çerçoveya tabûyek herêkirinê de wê weke ku wê bi wê bihizirê. Di wê temenê de wê tabûyê jî wê di awayekê de wê, dikarê ji du aliyên ve wê herê bikê. Bîqasî wê aliyê ku wê weke yê

birewîstî, olî û hwd re wê, ya ku ew ji mirov re wê rast newê dîtî û mirov divê ku wê nekê wê bi wê were ser ziman jî lê wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di awayekê de wê tabû wê, weke ku mirov wê carna wê di nava jîyane xwe ya asayî de wê bibêjê wê 'tabû wê jîyane me ya asayî wê dîyarbikin.' Wê di wê temenê de ew di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê fahmbikê ku wê mijara tabûyê wê di serî de wê, ji aliyekê ve wê bi têtîna 'çawa ew dihê fahmkirin ve wê girêdayî bê. Wê di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, ev têtîna ankû tabû wê di wê temenê de wê di temenê rastdîtînen me, meşrû dîtînen me û hwd de jî wê weke aliyekê wê yê din ê fahmkirinê bê ku wê xwe bide dîyarkirin bê. Minaq wê di wê temenê de wê mirov wê weke bi bawerî wê endamê komek bi bawerî bê. Wê di nava wê komê de wê her tiştê wê xwe re wê di çerçoveya wê sînore wê yê hatî xêzkirin de wê bikê û wê ji xwe re wê rast bibîne. Lê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, ji yê dervî xwe re wê, bi gotina 'ew ne ji me ya' û wê karibê wê raast nebîne. Di wê temenê de wê, ew wê gotinê wê weke gotinek sînora kişandinê wê di nav de wê bide dîyarkirin û wê werênê li ser ziman.

Di nava wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna tabûyê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke rengê fahmkirinê a ku wê rengê derkkirinê me jî wê di xwe de wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê di nava bawerîyan de wê dema ku wê, bê hizirkirin wê kesekê endamê bawerîyê wê ti carî wê nebêjê ku ez bi wê bawerîya din jî bawer dikim. Yan jî wê bi heman kesê ji bawerîya din jî wê ew wê nebêjê. Wê ji wan re wê weke sînorekê tabûyê ê olî û bawerî bê. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê çendî ku wê di nava bawerîya xwe de wê bimênê wê weke rast bê û wê di wê temenê de wê ew wê di wê rengê de wê bikê bê. Wekî din wê di wê temenê de wê, sînoren ku ew di nava jîyanê de wê ji mirov re wê bîna kişandin wê di wê temenê de wê tabûyan wê bi xwe re wê biafirênê bê. Tabû wê wusa dihê dîtîna ku wê li ser temenekê hişmendî û zêhnî re wê dema ku wê fizîka me jî bi biolojîkî li wê hat hoyandin wê weke ku wê ew di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê bi wê re wê were ser ziman bê. Di dewama wê de wê dikarê wê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê di nava jîyanê de wê di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê tiştên ku ew weke bi bawerî û hwd ku wê

dibin wê, di awayekê de wê, di wan de wê yaqînî û hwd wê di awayekê zanînî de wê weke ku wê hebê. Yaqînî û bawerî wê di awayekê de wê çendî ku wê di kirdeyên xwe yê fahmkirinê de wê ji hevdû zêde ne cûda û dûr jî bin jî lê wê di rengekê de wê di heman derûnîyê de wê bi mirov xwe bidina fahmkirin. Di wê çerçoveyê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dema ku mirov li baweriyê dihizirê wê weke pergalek rêgezî a bi wê jîyankirinê re wê were dîtîn. Yaqînî jî wê li temenekê zanînê re ku wê di wê temenê de wê bi wê bihizirê ku ew rast a re wê were ser ziman. Yan jî wê di têngîna rastbûnê wê tenê di temenekê ahengî a hevdûgirtinê re wê bi wê re wê bi sînor wê newê fahmkirin. Wê bi wê re wê di awayekê de wê çawa wê bixwe jî wê bi wê bawer bikê wê hingî wê di temenekê yaqînî de wê weke ku wê were fahmkirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, bawerî wê, di nava jîyanê de wê, rengên tabûyên me yê jîyanî jî wê bi xwe re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Bawerî wê, di wê temenê de wê, dema ku em bi gotinê wê hinekî empatiyê li wê bikin û bi wê bihizirin wê mirov dikarê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bi alî û awayekê wê yê giring re wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Wê di nava wê de wê, tabû wê, hinekî jî wê weke ku me li deverekê wê hanî ser ziman wê restên baş dîtîn û nebaş dîtînê ku wê li ser temenekê bi ji hevdû cûdakirinê û bi wan jîyankirinê re wê pêşxistin re wê bêdîtîn û wê were ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku mirov bahsa kesekê jî bikê wê bi keseyetiya wî re wê sînor û restên ku wî/wê ji xwe re bijartina wê weke sînorna tabûyî jî bin. Wê di wê temenê de wê, di çerçoveya wê de wê têngîna 'tabûya keseyetê' wê di awayekê de wê, dikarê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de ev tabûya keseyetiya wê gelek aliyên wê yê ku mirov dikarê bi teybetî li ser wan bisekinê wê hebin. Minaq wê dema ku wê, kesek wê nikaribê xwe bîne ser ziman û ankû wê fihêt bikê wê di temenê wê de wê çî sedem û ankû rengê fahmkirinê wê hebê. Di wê temenê de wê, rewşên weke xwe aliqînê li têngîna wê di wê temenê de wê hinekî wê bi tabûyî bê. Wê di awayekê de wê, gelek mitaleyên ku mirov bi wan dihizirê wê hebin. Minaq ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov wê, bihizirê ku mirov wê ev kir wê çawa wê were pêşwazî kirin. Yan jî wê were dîtîn. Û yan jî wê çawa wê lê nerîn. Di dewama wê de wê ev jî wê weke aliyekê

wê yê din ê giirng bê ku mirov wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring jî bê wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûyê û keseyetiyê wê hinekî jî wê li ser rengê fahmkirinê re wê weke ku mirov wê dibînê wê xwe bide dîyarkirin. Mirov çawa dibînê, lê dihizirê, dixwezê were dîtîn, dixwezê were lê nerîn, dixwezê bê dîtîn û li mirov were nerîn û hwd wê weke aliyna ku wê di wê temenê de wê ji rengên fahmkirinên restên mirov wê biafirin bin. Wekê din jî wê, di nava jîyane civaknasî de wê, ev alî wê weke tabûyna keseyetê ku wê ji gelek aliyan ve wê karibin pêşîya pêşveçûnên mirov jî bigirin bin. Di awayekê de wê, carna wê bi hêst û hizra ku wê çawa bê dîtîn û hwd wê mirov wê bikeve dilwaswasiyan de û wê tiştê ku wê bi hesanî wê bikê jî wê nekê. Wê ji wê jî li şûn bimênê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûya keseyetiyê wê di nava jîyane me ya civaknasî de wê ji sê aliyan ve wê dikarê wê hilde li dest aliyekê wê bi derûnî û astangî û ankû bendên derûnî bin. Aliyê din wê bi rewîstî, olî û hwd wê çerçoveya rengê hizirkirinê ê bi sînoren mirov bin. Aliyê din ê sêyem jî wê bi rewşa tefkirkirina hizirkirina ku wê kesên li hemberî me wê, di wê temenê de wê, çawa wê li mirov wê bi nebaşî wê binerin bin.

Di wê temenê de wê, aliye sêyem wê aliyekê teybet bê ku wê karibê di temenê wê de wê hinek aliyên wê yên din jî bi zanînî wê kifşbikê bê. Minaq wê dema ku mirov wê bahsa aliye sêyem wê bikê wê, di wê temenê de wê mejiyê mirov wê di hişkirin û hizirkirinê de wê pîrr zêde wê aktiv bê û wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê bi wê re wê bihizirê wê di renekê xwe bikê li şûna kesê li hemberî xwe ku wê li ser wî û ankû wê bihizirê û wê di wê temenê de ew bihizirê û wê di serê xwe de wê weke 'kifşbikê' ku ew wê dema ku ew bû wê çawa wê bihizirê û wê binerê wê kifşbikê û wê li ser wê re wê, dîyarkirina xwe wê bide dîyarkirin.

Di wê rewşê de wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê werênê ser ziman ku wê mejiyê empatiyê wê di wê temenê de wê weke ku wê, bi çerçoveyek fahmkirinê re wê di rewşa fahmkirinê de bê. Di wê temenê de wê dema ku mirov bi keseyetî wê dihizirê ku wê tişteke bikê wê 'gelek tiştan' wê di wê temenê de wê weke ku wê di berçav de wê derbas bikê. Wê bi wan bihizirê ku ew rewşa ku ew bibê wê çawa wê encamê wê bi wê re wê bibê. Yek kê m û yek zêde wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew

bigihjê wê, nêzî rengê encamên ku wê bi hizirkirinê wê ew piştî wê rastî wan wê were.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijara hizirkirinê di hundirê xwe de wê di dewama wê aliyê sêyem û bi wê re bi têngîna empatiyê re ku mirov wê bikê re wê li wê bihizirê. Wê di wê temenê de wê, têngîna empatiyê wê weke aliyekê di xwe de wê, hizirkirinê bê. Wê di wê temenê de wê, dema ku ew bi aliyê herênî jî dihizirê wê bihizirê ku ew bû wê çendî wê hêstên pozitiv wê bi wî û kesên li dora wî re wê çê bibê. Zaroyek wê dema ku ew dihizirê ku ew tişteke bikê ku ew dilê dêûbavê xwe xweş bikê wê di wê temenê de wê, ew li wê tiştê ku ew dihê wan xweş bikê wê bigerihê û wê bibînê. Wê di wê temenê de wê weke nûqteyek hevbeş ku ew ji çî kêfxweş dibin wê bikê ku ew wan kifşbikê. Wê di wê temenê de wê hizrên xwe wê di awayekê de wê weke ku wê pirezîze wê bikê. Di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê ye giring ê fahmbikê ê bi wê re wê di temenê fahmkiirna empatiyê de ku wê biafirênê jî bê.

Di mijara hizirkirina di hundirê xwe de wê, di wê temenê de wê li fikarên kesên li dora xwe wê weke aliyê ku ew bi xwe bi wan bi sînor bikê û wan ji xwe re weke rest hilbijêrê wê, bikê ku ew wan fahm bikê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wan re wê di wê temenê de wê di xwe de wê herê dîyarkirinê bi restî. Di wê çerçoveyê de wê, ev di nava komekê de jî wê wusa bê. Di demên totemismê de jî wê kesekê ku ew xwe bi komê bide herêkirin û weke 'yek ji nava komê bê dîtin' wê, hinek hûnerên xwe wê bide nîşandin. Ev wê, di wê temenê de wê weke aliyê ku ew bi restî ew bi wê bihizirê bê. Ev wê piştê wê di demên civakî de wê di çerçoveya kevneşopîyên civakî de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bi wê bi wê re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di awayekê din de jî weke ku em di herikina mijarê de wê bîna ser ziman wê bi keseyetiyê re jî wê di wê temenê de wê bi rengê kifşkirinê di xwe de ku wê ew bi wê re wê bîna ser ziman.

Mirov dizanê wê dema ku mirov tişteke bîna ku wê kê zêde wê, çî encamê wê bi xwe re wê bîna li holê. Tişteke ku wê hêsbûnê bide çêkirin wê xwe ji wê dîr bide girtin. Tişteke ku wê fihêtiyê wê bide çêkirin wê bixwezê ku ew xwe ji wan dîr bikê. Di wê temenê de wê di nava aliyê baş û nebaş de wê bi aliyê baş de wê bijartinê xwe wê bikê ku ew hilbijêrê û di wê temenê de wan bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara xwe nîşandinê bi hebûna

xwe û nerîna kesên li dora xwe re ku wê di hevkeyyekê de wê bibê wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di wê mijarê de wê dema ku mirov wê bihizirê wê li ser tabûya keseyetiyê re wê dikarê wê jî wê weke aliyekê din di dewama wê de wê bihizirê ku wê kes wê weke xwe bê û ankû wê weke ku ew divê ku ew ji aliyê hewirdorê ve were dîtin bê. Ev herdû alî wê weke aliyna ku wê di gelek caran û rewşan de wê lev nekin bin. Wê di wê temenê de wê, dema ku wê bixwezê weke di rewşek ku ew bê herêkirin de wê, ji restên ku ew bi wê bawer dikê wê tawîzan jî wê bide. Wê xwe bi wê re wê weke ku wê 'bigûharênê' wê bikê rewşek ku ew bi wê rengê were herêkirin de. Di wê rengê de wê rewşa dîtbariyê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê bide dîyarkirin.

Em li ser wê mijarê re wê minaqek hesan hilibijêrên bi wê re pêde herin. Minaq wê dema ku em li nava dibistanakê binerîn wê di nava wê de wê hevaltî û restên herêkirinê ê ji aliyê xwandavanên din ve wê, 'weke van tevgerîn' bê. Wê di wê temenê de wê weke wan di rest û awa û pîvanekê de bê. Di wê temenê de wê bi gotina 'tiştên vajî wan nekê' re wê sînorê wê bi tabûyî di çerçoveya wê hebûna komî a hevaltîyê de wê were kirin. Wê dema ku ew hat kirin wê karibê were ji nava xwe avêtin û ankû ew were ji xwe dûr kirin. Wê di wê temenê de wê di nava pêvajoyek xwandinê de wê ev tişt wê di awayekê de wê gelek encamên wê yên giran jî wê karibin bo zaro wê hebin. Ber vê yekê wê di wê temenê de wê, dema ku wê zaro jî wê ji mazinên xwe bihizirê ku ew alikariyê bixwezê û ankû lê bihizirin wê di ast û rengê hizirkirina zaroyê de ku ew çawa bê ku ew bê kirin wê bixwezê ku ew were kirin.

Di mijara xwe hanîna ser ziman de wê, ev wê weke aliyekê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê, li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê, di nava rewşên me yên civaknasî de jî wê, ev wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Civaknasî wê weke qadaka giring a xwe di wê de hanîna li ser ziman bê. Wê di nava wê de wê mirov xwe wê çawa wê bîrê ser ziman wê, di awayekê de wê dîsa wê, regekê hizirkirinên me ên di wê temenê de wê bide dîyarkirin. Wê dema ku em di awayekê de di mejiyê xwe de dihizirin û sazûmanek hizirkirinê çêdikin ku em bi wê bihizirin û wê werênina ser ziman wê, di aslê xwe de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Hizirkirinên me di wê temenê de wê, dema ku wê bibin wê gelek aliyên ku wê di wê rengê de wê bidina dîyarkirin wê hebin. Em dema ku em dihizirin wê, di nava wê hizirkirinê de em, ji aliyekê ve weke ya ku wê li gorî me rast jî bê wê bîrê ser ziman. Bi wê re wê bi temenekê yaqînî û bawerî û hwd jî ku wê çî û çawa wê rast bê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê karibê bi wê were hanîn li ser ziman.

Di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, restên me yên hizirkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide dîyarkirin wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Hizirkirin wê, dema ku wê bibê wê, di rengê de wê, bi xwe re wê rengê fahmkirina me wê bide nîşandin. Minaq mirovekê ku ew li dijî cezayê weke bi darvekirinê bê û yekî din ku ew aligirê bi dervekirinê bê wê, di wê temenê de wê, dikarê wê hinekî jî wê bi wê re wê, temenê wê rengê hizirkirinên wan werênê ser ziman.

Di hizirkirinên me de wê, hinekî wê bide nîşandin ku mirov çî bê û çawa bê. Çendî ku weke ku em bi fîzîkî wê li ser temen û awayekê wê pênase dikin jî lê wê keseyetîya me ya tîgînî wê rengê wê bi xwe re wê weke ku wê di mejiyê kesên dervî me de wê bide dîyarkirin re wê ew wê bê dîtin. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di wê rengê de wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê li keseyetîya xwe ya tîgînî bihizirê wê di wê temenê de wê weke aliyana ku wê bi wê re wê karibin wê werina hizirkirin wê restên wê yên weke yên bi rewîstî û hwd jî bin. Wê di wê rengê de wê, keseyetîya tîgînî wê di awayekê de wê, dema ku mirov wê fahmdikê wê dikarê wê di awayekê de wê, li ser dualiteyek weke ew bi xwe re dijî re wê fahmbikê. Minaq wê, dema ku mirov wê bi tiştê wê bawer bikê wê, çendî wê ew bawerî wê weke bawerî wê karibê were salixkirin wê, weke aliyekê din ê ku ew li pêşîya mirov dimênê bê. Minaq wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare salixkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bibê.

Keseyetîya tîgînî wê di awayekê de wê aliyekê wê yê xwezayî ku ew bi wê dixwezê wê weke xwe û weke ku ew fîzîka xwe dixwezê wê bikê û bijî. Weke ku ew tişta ku ew hat aqilê ew li ti restê ne hisênê û wê bikê. Lê aliyekê din jî wê bi tîgînî ku em li ser fahmkirin, hiş, zanîn û hwd re wê dihênina ser ziman wê di wê temen de wê li ser wê re wê, weyn û rolek salixkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bileyizê. Di dewama

wê de wê, di awayekê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirinên me yên ku ew di wê temenê de ew dibin wê di wê rengê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di serî de wê werênê ser ziman bê.

Minaq wê dema ku wê, tişteke wê dema ku me ew xwest bikê û wê bi hêncet û sedemekê wê ew nekir weke 'rast nedîtin' û ankû weke ne li gorî rewşa demê û navenda ku mirov di wê de di wê kêlikê de dijî bê. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin.

Di mijare fahmkirina tabûyê de wê, di serî de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman ku wê weke regekê hizirkirinê bi darazî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Salixkirinên me yên ku em di nava jîyanê de dikin wê weke ku em li gorî orf û adetekê bin, kevneşopîyekê bin, destûrekê bin û hwd wê di awayekê de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê ji aliyekê ve wê, karê wê fahmbikê bê. Di nava jîyanê demên hemdem de wê, dema ku wê bahsa têgînên tabûyî wê werê kirin wê, di wê warê de wê, temenê gûharînê wê bi zanînê wê bi wê re wê, zêdetirî wê derkeve li pêş. Ji aliyekê din ve jî wê fahmkirinên me yên bi derûnî û hwd wê, di dewama wê de wê weke aliyekê ku mirov wê, dikarê wê ji aliyekê ve wê bi wê rengê wê, fahmbikê bê. Tabû wê tiştê ku me ew fahmkir wê bi wê re wê weke ku wê ya rast bê wê di wê temenê de wê bi wê re wê were dîtin û fahmkirin. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin.

Di mijara tabû û zanînê de wê, bandûra wê li hev dîbûnê wê di temenekê fahmkirinê de wê bibê. Di wê temenê de wê, mijare fahmkirinê jî wê di aslê xwe de wê dikarê wê ji du aliyên ve wê fahmbikê û wê hilde li dest. Yek wê ji aliyê wê fahmkirina me ya hundirîn ve bê. Wê di wê aliyê de wê ya ku mirov wê fahmdikê û wê carna wê weke ku wê 'nikarê wê ji ber sedemna wê bîne ser ziman' wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, ew wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Aliyê din jî wê di wê temenê de wê bi rewşên weke yên ku wê bi aliyê derveyî ve wê weke bi têgînên çandî, rewîstî û hwd re wê were fahmkirin bê. Aliyê hundirîn û derveyî wê hertimî wê nikaribin bê gotin ku wê di levkirinekê de bin. Minaq wê tişteke ku em weke ku em li gorî wê bijin wê ew çandî ku mirov wê li gorî wê bijî jî wê, weke ku ew newê wê wateyê ku mirov wê di xwe de wê herêkiribê û wê bi wê rengê wê dijî bê. Wê weke

jîyankirina li gorî wê bi mecbûrîyekê, zaroyekê, pêwîstîniyekê û hwd re wê karibê wê werênê ser ziman. Yan jî wê bi rengekê hesanî ê fahmkirinê ku wê di nava gel de wê were ser ziman ku mirov wê li gorî neji wê encamên wê yên xirab ku wê li jîyane wê bibin wê bo pêşîlêgirtina wan jî wê ew bê kirin.

Di nava sînorekê welatekê de wê, gelek destûrên ku ew di destûra bingihîn de wê, werina bicihkirin li gorî wan jînkirin wê newê wateyê ku mirov ew herêkirina û ankû ew baş dîtina bin. Wê tenê wê ber ku wê, di nava wê sînore zêhnî de bandûrên neyînî ku wê ji wê û hêrîşên li ser wê re ku wê li jîyane wê û ankû wî bibin ew wê ji holê rabikê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê werê ser ziman.

Carna wê di nava gel de wê gotina 'ya hundirîn û ya derveyî wê ji hev cûda bin' wê, di wê temenê de wê, weke têtînek ku mirov di temenê wê de wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê di nava wê têtînê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe bide dîyarkirin bê ku wê mijare têtînên weke yên bi rengê fahmkirinê re ku mirov di wê temenê de wan werênê ser ziman bê.

Di nava jîyanekê de wê, ev rewşa ku me bi têtîna destûrî re wê hanî ser ziman wê ev di nava malbatekê, jîyane komekê û hwd de jî wê wusa bê. Wê jîyankirina li gorî wê û her wusa wê herêkirina di xwe de wê, hertimî wê di wê temenê de wê ji hevdû wê cûda bin. Di nava malbatekê de wê minaq ku wê bahsa pevçûnên nava malbatê û hwd wê were kirin wê di temenê wê de wê ne wekhevî hizirkirina ku wê di temenê de wê ew rengê fahmkirinê hebê bê.

Ber vê yekê wê di dewama wê de wê mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê giirng wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirin wê di wê rengê de wê weke aliyekê objektîv wê xwe di wê temenê de wê bide dîyarkirin. Aqil wê di wê temenê de wê weke mijare fahmkirinê wê xwe di wê rengê de wê, were dîtîn. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê xwe di awayekê de dikarê bi wê bihizirê. Tabû wê, di awayekê de rengê hizirkirinê a li hevdû ku wê çawa wê bide dîyarkirin wê ji aliyekê din ve wê weke têtînek ku wê bi rengê fahmkirinê ê li ser temenê aliyê 'baş dîtîn' û hwd ve wê girêdayî wê were li wê hizirkirin bê. Di ziman de gotinên tabûyê ên ku wê li ser temenê weke baweriyê weke haram û halaliyê' li ser temenê zayendî ên weke kaþpik, þîrfinti, pezewenk û hwd wê di wê temenê de wê weke aliyna ku wê di awayekê de wê karibin bi

wan li wê bihizirin bin. Di nava jîyane mirov de mirov çawa dihê dîtî û herêkirin wê di awayekê de wê weke ku wê ji vê aliyê fahmkirinê ê li ser tabûyê re wê were dîtî wê bi zêdeyî wê bandûra li jîyane mirov wê hebê. Di wê temenê de wê, baş dîtî, li xoşa mirov diçêt. Mirov xwe bi wê re baş hîs dikêt. Di dewama wê de wê, bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwediyê temenekê fahmkirinê bê. Di dewama wê de wê, dema ku wê bahsa wê rengê fahmkirinê bê kirin wê minaq têtîgînên weke di nava xalkê de ku wê, bi rengê weke 'li şûna ku wê navê derê bila canê te derê' wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê fahmkirinê bê.

Tabûya mirinê, zayendê û malbatê

Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê bahsa têtîgîna tabûyê wê bikê wê di dewama wê de wê gelek aliyên wê yên weke yên bi têtîgîni ku mirov wan dikarê di wê temenê de fahmbikê wê hebin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Di mijara tabûyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê, di nava jîyanê de wê di serî de wê bi zêhnî ku mirov wê hilde li dest wê, **ji aliyên weke yên çandî, rewîstî û hwd ve wê dikarê wê werênê ser ziman.**

Lê di wê temenê de wê tabûya mirinê wê, minaq wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Wekî din wê di dewama wê de wê, mijara tabûya mirinê de wê, weke aliyekê wê yê pêşî ku wê wê hê di demên animismê de wê pêşkeve ê bi ji hev cûdakirina gîyan û laş ji hevdu û wê, di temen û têtîgînek bawerî de wê bi wê li wê were nerîn û wê were fahmkirin bê. Wê, ev alî wê weke aliyekê ku wê zêde wê vajî wê hizir wê destûr ji wan re wê newê hiştin ku wê werina pêşxistin bin.

Di dewama wê de wê di pêvajoyên mirinê de wê di dewama wê de wê, bigorkirin û ankû kirina tîrbê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê xwe bide dîyarkirin. Wê di wê rengê de wê, weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê li ser temenekê fahmkirinê wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di mijara tabûya mirinê wê dikarê wê ji du aliyên ve wê hilde li dest. Wê yek wê di dema mirinê û nêzîkatîya li wê bê. Ya din jî wê piştî mirinê re wê, di awayekê de wê nêzîkatîya bi rengê fahmkirinê, û ankû di demên mirinê de wê pêşxistinên têtîgînên bi rituelî û ankû meresîmî bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di

dewama wê de wê bide dîyarkirin. Wekî din jî wê jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare fahmkirinê wê, di aslê xwe de wê, di awayên fahmkirinê de wê xwe bide dîyarkirin. Minaq wê herêkirina mirinê û ankû herênekirina wê weke tabûyekê wê xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê di dewama wê de wê tabûya gîyanê û herekirina wê, di awayekê de wê, weke ku wê xwe bide dîyarkirin.

Hebûna xwûdê bi gîyanî jî wê di awayekê de wê weke birengê bibiriqîna wê jî wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê, kesê ku ew mir wê laş wê ji gîyanê dîrkeve. Wê gîyan wê ji wê weke ku wê bi serê xwe wê bimênê. Laş ku ew mir wê weke cendek wê were dîtin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giirng wê di dewama wê de wê bi wê rengê wê fahmbikê. Çendekê bêgîyan û jîyan wê di awayekê de wê di nava sînorê mirin û zindîbûnê de wê weke rewşekê wê bi xwe re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê kesê mirî wê di wê temenê de wê, heta destlêdanên li laşê jî wê di awayekê de wê rewşên ku wê bi wê werina tabûkirin wê hebin. Minaq rewşên weke destlêdanê û paqijbûn û ankû lewitinê jî wê dikarê wê di awayekê de wê, bi wê re wê fahmbikê. Minaq freud wê di xabate ya bi navê 'totem û tabû'yê de wê mijarê ji vê nûqtayê wê bi wê rengê wê bi gotin bikê.

“Kesê ku bi destdana laşê mirî pîs dibe, nikare bikeve malekê, bêyî ku pîs bike, nikare dest bide mirov û tiştê, nikare dest bide xwarinê jî; ji ber ku destên wan pîs in, ew jî pîs dibin û nayên xwarin, xwarinê li ber wî didin erdê û ev kes bi destên xwe li piştê wî, bi lêv û diranên xwe heta ji destê wî tê vê xwarinê dixwe. . Carinan destûr tê dayîn ku ji hêla kesek din ve were xwarin(freud, totem û tabû, r.85).

Di aslê xwe de wê mijare destlênedanê wê dikarê wê di gelek awayên çandî de wê di awayekê de wê werênê ser ziman. Di wê rewşê de wê, di awayekê de wê, di nava rewşa mirinê de wê sahwa mirinê wê biafirê û wê di wê temenê de wê, ew jî wê weke rewşek ku wê bandûra wê di awayekê de wê pîr zêde wê li wê rewşa tabûya mirinê, awayên lênerîn, fahmkirinê û hwd wê bikê bê.

Minaq ku mirov li ser tabûya mirinê re wê bînenê ser ziman wê di nava kurdan de wê, destênedan û her wusa weke rewşek ku ew wê, pîr zêde wê, di astek bilind de wê bi rengê pîroz dîtinê wê were hanîn li ser ziman. Minaq wê weke tabûyek din wê newê hiştin ku wê piştî mirinê ji rojekê zêdetirî wê mirî li ser axê bê hiştin. Du sedem wê di wê temenê wê de wê

hebin. Yek wê ew bê ku wê bi bawerî wê bê gotin ku wê, mirî li ser rûyê ardê wê di wê rewşê de wê, laşê wî, xirab bibê bê. Aliyê din jî wê bi gîyanê ve girêdayî wê gotin ku wê ezdiyet û êşê wê di wê rewşê de wê zêdetirî wê were kişandin. Ev jî wê weke têgînek ku wê çerçoveya bawerîyê de wê bê hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dibînê ku wê, li gorî temen dirêjî û temen kinî wê nêzîkatî wê were kirin li dest. Kesekê ku ew zaro bê û bimirê wê pambo wê bê xistin nava ddest, telî û hwd de. Wê weke ku wê bê bawerkirin ku ew li dînya din wê ew di dest de wê bina weke çîçek û ankû gûl. Wê weke rewşek bi qadrdayinê wê were hasibandin û wê ev wê di wê temenê de wê bê kirin.

Li gorî tabû û bawerîyek din jî wê ti mirî wê ne şîştî wê newê defnkirin. Di dewama wê de wê, ew wê weke azab û ankû rewşek pîrr zêde wê were dîtîn. Bi wê re wê gelek rewşên din ên ku ew dikarin werina ser ziman wê hebin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê, şîştin wê weke 'paqijbûnek ji dînyayê' wê were dîtîn bi bawerî. Di dewama wê de wê weke aliyekê din ê fahmkirina wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mirî wê bi wê şîştina dawî wê weke ku ew ji gelek rewşên xirab ên bi gîyanî ku wî jînkirina jî wê, di awayekê de wê weke ku ew ji wan paqij bibê jî wê were dîtîn. Di wê rengê de wê gelek rewşên ku wê di wê temenê de wê bi rewşa şîştina mîrî re ku wê werina fahmkirin wê di dewama wê de wê hebin.

Di wê rewşê de wê, şîştin wê weke dagerîya paqijîyê wê nimînêr bikê. Di dewama wê de wê, bi wê re wê, ev wê ne tenê wê weke bi wê bi laşî wê were fahmkirin wê weke ku wê 'bi gîyanî jî xwe baş hîskirinê' wê were dîtîn. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, çî bi laşê mirî wê werê kirin wê weke bi xweşî û ankû nexweşîya gîyanê re wê di wê temenê de wê bê hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa şîştina mîrî wê weke tabûyek ku wê di wê temenê de wê gelek têgînên ku wê bi totemî jî wê di wê de wê hebin bin. Laş wê bi wê re wê, ji dînyayê herê. Di demên pîrr zêde kevn de wê weke ku wê di nava hinek çîrokên kurdan de wê were vegotin wê cendekê mirîyan wê bê danîn li ser kevirên bilind ku wê, bi wê xwarina sawalan a wê re ew ji dînyayê herê. Li gorî wê di wê temenê de wê, ew wê, di awayekê din de wê bi wê re wê form bigûharênê.

Di dewama wê de wê jî wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûya mirinê de wê, bi wê re wê weke aliyna wê

yê din ê giirng jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûya mirinê wê di wê temenê de wê, pêşî wê ji ya zindî wê cûda wê were dîtin û wê li wê qadr wê bê dayîn. Di dewama wê de wê ber ku wê piştî miirnê wê gîyan wê, di awayekê pîroz de wê karibê bê hildan li dest û laş wê ji dûnyayê wê herê wê bi wê rengê wê lê nêzîkatiyek pîroz û bi qadr wê were dayîn nîşandin.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûya mirinê wê di awayekê de wê, weke sînorê wê yê ji tabûya jîyanê cûdabûnê wê bi rewşa wê ya mirîbûnê û êdî di wê nebûna temenê zindîbûnê û nekarîna jîyankirina wê bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Li gorî bawerîyê û rengê wê yê ku em minaq di nava kurdan de wê dibînin wê bi mirinê wê hem laş jî û hem gîyan jî wê ji dûnyayê wê herê. Wê sedemên wê yên jîyankirinê wê di awayekê de wê nemênin. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê, bi hevdû ve girêdayî wê rewşek wan ya ahengî wê hebê. Ber vê yekê wê, dema ku wê, gîyan ji laş wê derkeve wê, ew derketin wê weke qûtbûnek ji hevdû a teqez wê newê dîtin. Di laş de wê xosletên gîyanê û reng û dîmenê wê di awayekê de wê werê dîtin. Wê gîyanê çî kiribê wê bi wê rewşê wê bikê û wê di wê temenê de wê li wê were hizirkirin û wê bê fahmkirin.

Di wê temenê de wê, piştî mirinê wê wê qûtbûna ji hevdû a laş û gîyanê wê weke qûtbûnek kes û civakê jî wê di aliyekê de wê dikarê wê bixwênê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, wê têkiliyê wê bi rûmetkirina wê, piştî mirinê wê seromonîyên ku ew bo wê dihêna kirin bin. Ev wê weke rewşek jî hevdû cûdabûna kes û civakê û hwd jî wê di temenekê de wê karibê were xwandin û fahmkirin.

Li ser temenê paqijî û nepaqijiyê re wê dema ku mirov li rewşa mirîyê bihizirin wê di wê temenê de wê weke ku wê mirî wê li mekana xwe wê xwe bide vekîşandin. Wê di dewama wê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ew wê jî wê bi paqijî wê karibê bi wê re wê bikê. Di hinek vegotinên nava kurdan de wê, paqijî wê weke rêya gihiştina li rastteqînîyê a gîyanê jî wê di awayekê de wê were dîtin. Di wê temenê de wê, têkiliyek wê ya morfolojikî û ontolojikî wê di wê temenê de wê bi wê re wê bê danîn û wê bi wê were fahmkirin.

Di awayekê de wê, di rewşa mirinê de wê, weke ku wê di nava kurdan de wê bi orf û adetên wê werina dîtin wê di dema jîyankirinê de ku wê minaq du kes ji hevdû xayidi jî bin wê piştî wê lev wê werin. Wê hevdû halal bikin. Wê, newê hiştin ku ew bi xayd ji hevdû vaqatihin. Di

dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di wê rewşê de wê qayd wê hem bo yê mirî wê weke rewşek ne afûkîrnê wê werê dîtin û hem jî bo yê sax wê weke rewşek kibrê wê were dîtin. Di wê rengê de wê ev wê di awayekê de wê ji hevdû wê were dîtin.

Di nava civakê de wê weke ku em di nava civake kurd de dibînin wê rengên bawerîyên ji hev cûda wê hebin. Û wê hemû jî wê hin bi hin wê hin rengên bîrhanîn û rengê defnkirin û hwd ên mirîbûnê wê bi wan re wê hebê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê ew wê bi wê re wê were ser ziman.

Bi defnkirin wê di awayekê de wê li ser du temenan wê di nava civakê de wê were fahmkirin. Yek wê dema ku wê çendek wê li ser rûyê ardê bimênê wê weke ne rêziyekê wê were dîtin û wê weke destûr ji xirabûna wê were hiştin û ev wê weke bêhûrmetiyekê dihê pêşwazîkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê bi totema qûtbûna ji dûnyayê re jî wê were ser ziman. rewşa kêl danîna ber serî û ling jî wê di wê temenê de wê, totemek wê ya pîr zêde kevn a bi rengê bîrhanînê û hwd re wê hebê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê ev wê, weke ku mirov dibînê di nava civakê de wê ji gelek aliyan ve wê bê şîrovekirin. Wê bi wê re wê weke ku 'wê were naskirin.'

Minaq di nava kurdên yazdanî de wê di demên berî zayinê de wê rewşên weke di nava êgir de şawitandina laş jî wê hebê. Ev jî wê weke rewşek gihiştina laş li gîyanê û bi rûmetkirina wê jî wê biheta dîtin. Di wê temenê de wê, ev wê, di awayekê de wê, aliyekê wê yê giring wê dikarê wê fahmbikê. Wekî din wê di hinek vegotinan de wê, weke ku mirov wê dibînê wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê weke seromonyekê wê danîna cendekê li ser kevirê bilind ku ew sawalên din wê bixwûn. Yan jî ew birizê û tevî avê bibê. Di wê temenê de wê, ev jî wê li deverên pîr zêde germ û li ser kevirên pîr zêde germ wê biheta kirin.

Di nava kurdan de wê, ew bawerî jî wê weke tabûyekê li ser mîrî wê hebûba ku ew piçûk jî ji wê li dûnyayê maba wê ew karîba weke temenê mayîna gîyane wê jî li dûnyayê. Wê di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ku wê biheta dîtin. Di wê rengê de wê, di naba jîyane mîrî de wê çî bûba wê ew wê piştî wê weke rewşek bûhûrî wê biheta dîtin. Ku ew jin jî ba û mêr jî ba wê piştî mirinê wê dema ku ew mir û pê de wê weke bi başîya xwe ya ku ew kirî re wê biheta dîtin. Di dewama wê de wê weke mirin wê weke pêvajoyek rewş gûharînê jî wê biheta

dîtin. Minaq wê, yekê ku ew di nava jîyane xwe ya li dînyayê de ku ew bi xirabî bijîya wê piştî mirinê wê rewşek baş weke vajî wê bijîya. Ev li wê dihat hizirkirin. Gelek kesên ku wê bi gotina 'ji xirabiyên dînyayê xwe xilaskirinê' ku wê bi wê têgînê bihizirin û wê dawîyê li jîyane xwe jî wê werênin wê bûban. Di wê temenê de wê, mirin ku wê weke 'xilasbûnekê' wê li wê biheta hizirkirin wê di wê temenê de wê biheta dîtin. Ev wê di demên berî dîrokê de jî wê di awayekê de wê, bi totemî wê hev hebûban. Heta ku wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê bi wê re wê, were hizirkirin ku wê, çawa wê, bê jînkirn. Tefsirên ku wê li ser piştî mirinê wê werina kirin wê bi wê re wê, di demên piştre ên şariştaniyê de wê temenê gotinên weke yên 'bihûştê', 'dojehê' û hwd jî wê biafirênin.

Weki din wê tabûyên bîrhanîn wê piştî mirinê ku wê di demên mirinê de wê bi wê werê bîrhanîn jî wê weke aliyekê din ku mirov wê bi wê bihizirê bê. Di nava kurdan de wê, ev wê weke 'çanda bîrbûnê' û ankû rêzgirtinê' jî wê werê ser ziman. Jibîrnekirin wê bi wê re wê bi zêdeyî wê weke kirdeyek têgînî wê li were ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di temenê wê têgîna bîrhanînê û ankû bîrkirnê de wê têgîna 'gîyan dijî' û 'ew gîyan wê, di awayekê de dibînê' wê bi wê re wê were hizirkirin. Minaq di nava kurdan de wê, di demên bi girseyî ên bîrhanînê weke dem û rojên bi navê 'zêwê' wê hebin. Di wê herkesek wê miriyê xwe wê bi girseyî wê bîrbînê. Wê ji wan re wê xêran wê bikin. Yên ku ew nekin jî û ankû derfeta wan a kirinê nebê jî wê bi têgîna ji wan re 'gotinek bo bîrhanînê bêjin' wê bi wê were ser ziman. Di dewama wê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê bihizirê bê ku wê bîrhanîn wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê li wê dihizirê wê bi wê re wê were dîtin ku wê gelek hizirkirin wê bi wê re wê bi kirdeyî di zikhevdû de wê weke ku wê hebin wê were dîtin.

Minaq di nava civakê de wê gotinên weke yên 'ku ew te ew bîr nehanî wê di nava yên bîrhanîn de wê weke 'yekê sêwî bimênê' û ankû wê 'weke yekî xamgîn wê bimênê' wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê rewşa bîrhanînê wê di wê temenê de wê bi têgîneka weke ku wê gîyanê yê mîrî ku ew di kijan demê bê kirin wê bibînê û wê ew wê pêşwazî bikê wê bi wê re wê were ser ziman.

Di nava hin çîrokên kurdan wê bahsa wê were kirin ku wê hin kesna xêr ji wan re nehatina kirin û ew ne hatina bîrhanîn û ku piştre wê kesên ahlên wan ku ew mirin û çûn wê bê gotin ew ji wan bipirsin ku wan çima

ew nekirin. Wê ber wê yekê wê ev weke tabûyekê wê hertimî wê hikmê xwe wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di wê warê de wê çîroka keçelok a ku ew di wê de da dikeve li dûnya miriyan wê di wê de wê di wê rengê de wê gelek tégînên ku mirov dikarê di wê çerçoveyê de werênê ser ziman wê bèn ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, xêra mirina kirin û ankû wê gotina 'bixêra miriyên xwe' wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê şeklekê tabûyî wê bi xwe re wê bènê ser ziman bê. Di nava xalkê de wê, weke gotinek xalkê jî ku wê, were ser ziman ku wê, dema ku wê kesekê wê tiştê weke qancî bi kesekê din din û ankû tiştê weke xwarinê û hwd da wê bê gotin ku 'bila xêra miriyên min bin.' Di wê temenê de wê ev wê weke tabûyek civakî a bi mirinê û ankû di çerçoveya tabûya mirinê de ku wê were hanîn li ser ziman bê.

Di nava civakê de wê dema ku wê bahsa van orf û adetên wê were kirin wê weke tégînên çandî jî wê ji wan wê were bahskirin. Di dewama wê de wê çawa wê nêzîkatî wê were kirin wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Di nava têkiliya mirinê û jîyanê de wê, hertimî wê di wê temenê de wê têkiliyek jîyanî wê di wê temenê de wê bê danîn. Di wê rewşê de wê, jîyan wê weke aliyê çalak, bihebûn, bûyîn, rûdayîbûn û hwd bê. Di wê temenê de wê ber vê yekê wê, dema ku wê bahsa wê were kirin wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê were hizirkirin. Ji aliyekê din ve jî wê weke gotinek ku wê di nava civake kurd de wê were ser ziman wê di wê warê de wê gelek tiştan wê karibê ji me re vebêjê. Mînaq wê, gotina weke kirinên baş ku wê piştî mirinê wê weke temenê jîyanek baş wê bê dîtî wê di wê temenê de wê têkiliyek di nava wê û mirinê de wê bê danîn. Mirin wê weke rêwîtiyek di wê de dihê bûhûrandin li rengekê din ê jîyanê wê bi wê rengê wê were dîtî. Yan jî wê di awayekê de wê, ev wê weke bi tememî wê mirin wê newê dîtî. Di nava pêvajoyên hizirkirinê ên weke yên felsefeyê de jî wê bahsa 'ji darêjkekê bûyîna ya din' wê were kirin. Yanî wê dema ku wê tiştê wê deforme bibê wê ji wê tiştê din wê biafirê wê bi wê re wê were ser ziman. Di wê rengê de wê, ev wê, di awayekê de wê li ser laşê mirov re jî wê bê gotin. Mînaq wê, 'laş wê bibê ax' wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê bi tégînî wê di dewama wê de wê weke ku wê were ser ziman û wê bê gotin bê.

Dema ku wê bahsa jîyanê wê were kirin wê di wê temenê de wê çawa wê were jinkirin wê di wê temenê de wê bi wê re wê, were li wê

hizirkirin. Wê di nava jîyanê de wê, minaq wê, rewşên ku wê bi wê bi zêhnî û hişmendî wê were jîyankirin wê di wê rengê de wê, bibê. Minaq tabûya zawacê, tabûya bûyîna xwediyê zaro, tabûya mêranîyê, tabûya keçkanîyê. Tabûya jina baş, tabûya mêrê bihêz, tabûya mêrê xwedî malê û ankû weke 'malxê malê' û hwd wê di wê temenê de wê bi wan re wê di awayekê de wê bijî. Minaq wê dema ku wê bahsa tabûya mêranîyê wê were kirin wê di wê temenê de wê, li ser temenê ku wê, ew herîştê ew karibê bi wêretiyekê bikê. Xwe ji wê bi şûn ve nedê. Di dewama wê de ew , weke kesekê bitirs, bêzirav û hwd newê dîtî û nasîn. Di wê temenê de ku kesek bi wê rengê hat nasîn wê di nava civakê de wê navê wan wê derkeve.

Mijare mêranîyê ji vê aliyê ve wê gelek minaqên wê hebin ku mirov wan karibê werênê ser ziman bê. Gotinên weke 'mirov li şûna ku wê weke tirsonek were nasîn bila hema bimirê' û ankû 'kesê bêzirav nemêr a' û hwd wê di wê temenê de wê, were ser ziman. Di wê temenê de wê dema ku ev tabû dihên afirandin di mejî de wê bi wê re jî wê di awayekê de wê mirov di wê rengê de wê, xwe bigihênê xosletan. Di wê temenê de wê minaq 'gotinên weke jîyane bi rûmet', 'mirovê bêrûmet bimrê jêre çêtira' û hwd wê di wê temenê de wê weke gotinna ku wê hinek tişt bi têgînî wê karibin ji me re vebêjin.

Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê têgîna mêranîyê wê di wê temenê de wê ev wê weke têgînek ku wê hê di demên berî dîrokê ên toteman de jî wê di wê temenê de wê, li ser temenê 'xwe dana nîşandinê' re wê bêt dîtî. Ev wê di demên şariştaniyê wê bi rewşên weke pevçûnan, kuştinan, lêxistin û hwd re wê were dîtî.

Aliyekê vê tabûyê din jî wê bi têgîna têkiliya nava jin û mêrê re wê di nava civake kurd de wê pirr zêde wê were ser ziman. Minaq wê dema ku wê mêrek wê dest li jinê rakir wê, biheta gotin ku "mêrê ku wî dest li jinê rakir ew ne mêr a'. Di wê temenê de wê êdî wê di wê rengê de wê destnekirin li jinê wê weke xosletekê mêrbûnê wê di wê temenê de wê biheta dîtî û wê biheta hanî li ser ziman.

Di wê rengê de wê di nava civakên asyayi de wê, di wê temenê de wê weke aliyekê din jî wê minaq çîn, hindistan û heta japoniya wê têgîna 'rûmetê' wê di wê temenê de ew weke tabûyek bi wê jîyanbûnê wê derkeve li pêş. Têgîn û tabûya 'mirovê bo rûmeta xwe herê mirinê' wê di wê temenê de wê weke têgînek ku wê di wê rengê de wê were dîtî. Li herêmên weke yê japoniya û hwd wê têgîna ''samûraî' û hwd wê li ser wê

temenê rûmetê wê di wê rengê de wê were ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rengê gotina 'mêranîyê' wê li kurdistanê di awayekê bi heman rengê de wê bi gelek xosletên bi têtîna ku wê bi wê re wê werina salixkirin û wê weke çerçoveyek rengê jîyakirinê wê bi wê re wê di xwe de wê bihawênê wê di wê rengê de wê were dîtin. Gotina 'mêranîyê' wê di wê rengê de wê mirov nikarê tenê weke gotinek ku wê ziman de wê bahsa tenê mêrbûnê û ankû di rewşek bi wê rengê de wê, werênê ser ziman wê bi tenê fahmbikê.

Lê weki din wê di nava civakê de wê, li ser têtîna mêranîyê re wê navên ku wê di wê rengê de wê di nava civakê de wê derkevina li pêş wê bibin. Di wê temenê de wê, weke navê 'dewrêşê ewdî', 'rûstemê zal' û hwd mirov dikarê weke van navên dîrokî gelek navan li dûv hevdu rêzbikê û wê werênê ser ziman. Lê wekî din wê temenekê wê gotinê wê li ser çerçoveyek bi aqilbûnê û fahmkirinê jî wê bê rûnandin û wê bi wê re wê were fahmkirin. Qalibên weke 'qalibên mêrbûnê' û hwd wê di wê temenê de wê, werina ser ziman. Wê di wê temenê de wê, li ser temenekê şibandîna jî wê di awayekê de wê werina fahmkirin. Minaq gotinên weke 'tu weke dewrêşê mîrî', 'tu weke cembelî bidil û evînî' û hwd wê di wê temenê de wê gotinên ku wê werina ser ziman bin. Ev şibandîna û ankû çanda şibandîna wê di xwe de û di temenê xwe de wê di awayekê de wê weke ku wê, li ser temenekê tabûyî wê xwe di awayekê de wê bide çêkirin. Ev jî nava xwezayê destpê dikê û heta ku wê were li rewşa mirovan. Minaq di destana gilgamêş de wê gotina *gilgamêş* wê di kurdî de wê bi wateya 'weke gayekê gir', 'kesê weke ga gir', 'kesê weke gameşekê' û hwd bê. Ga û ankû gamêş wê di kurdî de wê nave sawalek nêr a pirr zêde gir û bi bizaxm bê.

Têtîna şibandîna wê di awayekê de wê şewayekê fahmkirinê ê ku mirov wê di wê temenê de wê fahmbikê wê hebê. Şibandîna weke gayekê û ankû tiştêkê din wê di wê temenê de wê, ew tiştê lê hat şibandîna wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirinê. Di aslê xwe de wê mijara şibandîna wê di wê temenê de wê temenekê fahmkirinê a ku wê, di wê temenê de wê weke çandek fahmkirinê a pirr zêde kevn jî bê. Di nava toteman de wê, wê, têtîna weke ku wê kesek weke sawalekê şibandîna wê were ser ziman. Ev rewş wê li sser xosletên wê re wê bê kirin. Minaq weke 'weke şêr', 'weke ga', 'weke baraz', 'weke hirç' û hwd wê çend jî wan navên ku wê di demên berê û demên hemdem de jî wê di wê temenê de wê, bê dîtin bê. Di aslê

xwe de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara şibandinê wê di wê temenê de wê, bi xosletên tiştên ku ew dihên ser ziman wê di wê temenê de wê li ser temenekê gîyanî re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê bibê û wê were dîtin.

Kesên weke bi şibandinê dihên salixkirin wê di awayekê de wê bi wê sawalê ew ku hatina şibandin wê weke wê di xosletekê de wê li wan wê were hizirkirin wê di wê temenê de wê were lê hizirkirin. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giirng jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare şibandinê wê di wê temenê de wê têtînek totemî û tabûyî wê di zikhevdû de wê bi hevdû re wê di temenê wê de wê bi xwe re wê bide nîşandin. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, têtîna totemê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê di wê rengê de jî wê aliyekê wê yê din ê ku ew were fahmkirin wê hebê. Ew jî wê ew bê ku wê di çerçoveya mijara şibandinê de wê, ew wê were dîtin. Wê di wê temenê de wê, têtîliyê totemî wê li ser rewşa ahenge gîyanê û laş re wê bi wê re wê were dîtin. Wê dîtbarîya laşî wê bi wê têtîna gîyanê wê li wê hizirkirinê wê weke ku wê bigihijê li hizra wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di awayekê de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Ji wê têtînê mirov digihijê wê fahmkirinê wê gîyan wê weke xosletên laş wê bi awayî jî wê weke ku wê di regekê de wê bi wê re wê ew wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê weke ku wê gîyan wê weke têtînek bi fahmê û rewşek bihiş a dîyarkirinê wê were dîtin û fahmkirin. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara totemê ku wê tişt wê weke di rewşa tiştê dihê lê şibandin de wê bi wê re wê were dîtin. Di wê rewşê de wê, tiştê ku ew dihê lê şibandin wê weke ku wê ew weke regekê têtînê ê dihê salixkirin. Gîyan wê di wê temenê de wê weke aliyekê dîyardikê di hizirkirinê de wê were dîtin. Di awayekê de wê hebûna gîyanên sawalan ku wê çawa wê di laşê mirovekê de wê were hizirkirin û ankû wê gîyane mirovekê wê çawa wê di laşê sawalekê de wê lê were hizirkirin wê weke aliyekê wê rengê fahmkirina totemî ku wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê were hizirkirin bê. Di aslê xwe de wê mijara totemê wê di wê temenê de wê, dema ku ew levkîrin wê bê kirin jî wê di awayekê de wê li ser temenê hinek levkîrinên bi gîyanî û laşî ku wê bi têtînê wê werina li wan hizirkirin bin.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman û bi wê hizirkirê ku wê têtîna salixkirinê wê di wê rengê de wê di awayekê de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di

temenê şibandinê de wê aliyê baş û nebaş jî wê di awayekê de wê, bi têtîni wê karibê ji wê were fahmkirin. Di temenê gîyanê de wê, gîyan wê, weke têtînek 'obje' wê li wê were hizirkirin û wê di wê temenê de wê hewl bê dayin ku ew were fahmkirin. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara gîyan ku ew di xwe de xwediyê aqilekê gerdûnî û kosmikî bê wê di wê rengê de wê karibê xwe bigihênê hemû pirsên ku wê karibin werina aqil bersivên wan wê di wê temenê de wê bi wê were hizirkirin.

Di wê temenê de wê gîyan wê di aslê xwe de wê bi wê hizirkirinên ku wê di wê temenê de wê bêtî kirin wê di serî de wê weke aliyekê wê yê din ku wê çawa wê were fahmkirin bê. Di mijara têtîna gîyanê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dibîni wê, di awayekê de wê li şûna wê bê hizirîn ku ew bi hiş û hebûna xwe wê heta kûderê wê karibê wê herê. Di wê temenê de wê gîyan wê di awayekê de wê bi wê re wê were hizirkirin. Di aslê xwe de wê mijara zanina gîyanê de wê di wê temenê de wê aliyên ku wê li wê were hizirkirin wê weke ku wê gîyan wê weke sazûmankar bê wê were dîtî. Di hinek hizirên totemî û ankû animistî de wê, were dîtî ku wê hebûna laş û xwe bi wê girtina weke xwe û domandin xwe jî wê bi vejena gîyanê ku ew ji wê digirê wê bigrê wê li wê were hizirkirin.

Di wê temenê de wê, ber vê yekê wê mijare mirinê wê weke nûqtetek ku wê di nava wê têtîni de wê, weke li aliyekê wê jîyan û li aliyê din wê, gîyan wê hebê ku wê çawa wê bi hevdû re wê jî bin. Di heman awayekê de wê li rexê din jî wê li aliyekê laş û li aliyê din wê laş ku wê hebê û wê çawa wê bi hevdû re wê bijîni wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê.

Di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara gîyanê û fahmkirina wê, di wê temenê de wê weke aliyekê temenî ê jîyanî wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, di mijare fahmkirinê de wê, têtîna gîyanê wê di her demê de wê bikifşkirinên wê re wê, di awayekê de wê, li wê were hizirkirin. Ev têtîna gîyanî wê di awayekê de wê weke têtînek hêzî û hişmendî a bi gihiştina wê re wê di awayekê de wê weke ku wê di wê de wê li wê were hizirkirin bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara têtîna gîyanê û hiş û weke hêzekê ku ew bide jîyankirin wê bi wê re wê, di

awayekê de wê weke ku mirov wê aliyekê wê yê giring ku mirov dikarê wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê, mijara gîyanê wê di dema mirinê de wê çawa wê ji laş wê derkeve û wê piştî wê re wê çî bibê wê hertimî wê weke mijarek ku wê di wê çerçoveyê de jî wê li wê were hizirkirin bê. Wê di wê rengê de wê gîyan wê di aslê xwe de wê, hertimî wê bi wê re wê, pêvajoya hizirkirin wê bibê. Lê gîyanek bê laş wê weke ku wê cihê wê di jîyane li dînyayê de wê nebê wê di wê temenê de wê li wê bê hizirkirin. Ber vê yekê wê bi mirina laş re wê weke ku wê gîyan wê mecbûr bê ku ew ji dînyê herê wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bêhizirîn. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman û bi wê bihizirin ku wê mijara fahmkirinê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê li ser rewşên jîyankirinê ên ku ew di jîyanê de dibin re wê biblê.

Di nava jîyanê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare miirnê wê di wê temenê de wê, weke tabûyek wê ya giring wê piştî mirinê wê têgîna goçkirina gîyanê ji dînyayê jî wê bi wê re wê di awayekê de wê bê hizirkirin bê.

Ev wê weke tabûya mirinê a bingihîn jî bê. Wê di wê temenê de wê demê wê weke ku wê bi wê re wê were hizirkirin ku wê çawa wê laş wê di dewama wê de wê bê jînkirin. Laş bêgîyan wê di dewama wê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku ew nebûyî wê were lê hizirkirin. Gîyan wê di wê temenê de wê weke bi têgînek jîyanî re wê li wê were lê hizirkirin. Di awayekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare jîyanê û gîyanê de wê weke ku wê di awayekê de wê weke ku wê di formekê de wê were fahmkirin. Lê ji aliyekê din ve jî wê weke zindiyek di jîyanê de jî wê bi wê were lê hizirkirin. Wê di aslê xwe de wê di nava van herdû dîmenan de wê di awayekê de wê weke ku wê têkiliyek jîyanî wê bi hevdû re wê bê danîn.

Di mijara gîyanê û laş û ji hevdû çûna wan de wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re hizirkirina li gîyanê û bi wê re bi berdewamî li jîyankirinê wê di wê temenê de wê were dîtin. Di wê temenê de wê piştî mirinê wê bûyîna jîyanê wê di wê temenê de wê week têgînekê wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê piştî mirina kesekê wê tiştên ku ew dihên kirin weke ji wî kesî re weke xêr û hwd wê, di wê temenê de wê bi wê were hizirkirin ku ew wan dibîne û ew di wê temenê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov bahsa mirinê bikê wê di wê temenê de wê weke ku wê çawa wê di awayekê de wê, bahsa wê bê kirin jî wê di awayekê de wê, were ser ziman. Wê dema ku wê baha laşê mirî wê bê kirin û ankû wê rewşa mirinê wê were kirin wê bi rêz û hûrmetekê wê bahsa wê were kirin. Gotina 'cendekê' wê gotinek ku wê tenê wê reşa laşê kesê mirî wê bikê wê li şûna wê car bi carê gotina 'naaş' û ankû 'ceneze' wê were bikarhanîn. Yan jî wê li şûnê wê rastarat wê bahs newê kirin. Gotinên weke 'binard'kirin wê zêde newina bikarhanîn. Wê gotinên 'defnkirinê' û ankû 'bicihkirinê' wê bê bikarhanîn. Bizêdeyî wê gotinên birêzdayinê wê werina bijartin û wê di wê temenê de wê bêt bikarhanîn. Minaq gotinên weke "windabûna kes", "**ziabûna** kes" û hwd wê weke gotinên ku wê li ser wê temenê wê kurd bi wê rengê di nava xwe de wê bilêvbikin û wê werênina ser **ziman**. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê ku wê weke 'gûnah' jî wê bê dîtî ku wê derketina dervî wê di awayekê de wê bibê bê.

Minaq wê weke tabûyekê wê were dîtî ku wê, li hemberî ceneze gotinek nebaş bi lêkirin û ankû hanîna ser ziman wê weke bêrêzîyekê wê were dîtî. Wekî din wê weke tabûyekê were dîtî. Wê bê şertûmerc ku ew kes di jîyane xwe de kî bê û çawa bê û bê nasîn û neewê nasîn jî wê di wê temenê de wê di temenekê rêzdayinê de ku wê weke 'bawerîyek bawerî' jî wê were dîtî wê di wê temenê de wê, were dîtî. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ceneze wê di wê temenê de wê bi nêzîkatîyek 'destlênedêr' wê bê hildan li dest. Wateya 'destlênedanê' jî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê din wê ew bê ku wê, çawa wê, pîroz wê were dîtî ku wê, bi başîyekê û teybetîyekê wê li lê were nerîn û wê were lê meyizendin. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara ceneze wê di wê temenê de wê bê hildan li dest.

Tabûya kesê mîrî wê di nava civakê de wê weke tabûyek pîroz wê were dîtî û wê di wê temenê de wê herkesek wê weke ku wê "li hemberê kesê mîrî berpirsîyariyên xwe yê dawî werênê li cih" re wê, di wê temenê de wê, di dema seremonoya ser mîrî de wê werina cem hevdu û ew hatina cem hevdu wê weke hatinaka bo wî kesî wê were pênasekirin û wê di wê temenê de wê gelek wateyên ku wê werina lê kirin wê hebin.

Di dewama wê de wê di dewama wê de wê kesê mîrî wê di wê temenê de wê bi wê re wê were bîrhanîn. Wê ser wî tiştên baş wê werina gotin.

Ber ku wê were bawer kirin ku ew baş jî bê û ne baş jî bê wê, piştî mirina wî di wê kêlîka demên defnkirinê wê levcivîna bo wî û ankû wê ku wê bibê wê, çî wê bi gotin were bilêvkirin wê weke pênasakerinên dawî werina dîtî û wê di wê temenê de wê, ew di wê demê de wê herkesek wê heta jê were wê gotinên baş bibînin û wê bêjin. Du kesên ku ew dijminên hevdû jî bin ku wê dema ku yek ji wan bimirê wê yê din wê herî ser cenezeyê wî û ankû wê û wê heta jê wê were hêstên xwe dijber û dijminatî wê li şûn bihêlê û wê bi hîs û hêstek baş bikê ku ew bo 'cara dawî' wê li wî bihizirê û wê bi wê rengê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê di temenê qadrdayinekê de wê ew wê were kirin. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku wê mijare tabûya axiftinê wê di wê temenê de wê rengê wê bi xwe re wê di awayekê de wê bistênê.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, têgîna tabûyê a li ser mîrîbûnê wê di wê rengê de wê, di demên piştî de jî wê di wê temenê de wê bi wê li wê were hizirkirin. Wê minaq di nava civakê de wê heta ku wê 'cil dernekeve wê dev ji şînê newê berdan' wê weke tabûyek civakî a pirr zêde kevn bê. Di wê temenê de wê di nava wê cilê de wê, her sê rojên pêşî wê giring wê werina dîtî ku wê herkesek wê di wê demê de wê bikê ku ew werina cem hevdû û wê, di wê temenê de wê bixwezin ku ew hevdû hêstên baş werênina ser ziman. Wê di piştî mirinê û herkesekê ku ew ew kesê mîrî nasdikê ku wê were mal û ankû cihê ku ew lê dijî û wê bi hîs û hêstek baş wê gotinekê bo wî bêjê wê weke tabûyek wê kevneşopîya seremonoya piştî mirinê a ku wê bo wî û ankû wê were kirin bê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Tabûya mirinê wê di nava wê de wê dema ku mirov wê li wê dihizirê wê di dewama wê de wê bi wê re wê were dîtî ku wê gelek aliyên bi wê rengê wê bi wê re wê werina hizirkirin bin. Wekî din wê weke aliyekê wê yê din jî wê bi wê re wê, li ser temenekê jîyanî wê bi wê re wê were lêhizirkirin. Lê hizirkirinên ku wê werina kirin wê di wê temenê de wê, giring bin. Wê di dewama wê de wê, çawa wê bê tevgerîn, xûy nîşandin hizirkirin û hwd wê bi wê were kirin. Wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê were hizirkirin.

Mirin qatek jî jîyanê ye û beşek jî zindîbûnê ye. Ew encamek xwezayî ye ku me hemîyan dibîne. Îcar çima divê ew qas tirs û tabû be? Bi axaftina li ser mirinê, mirov hişmendîya jîyanê û wê çawa dixwazin bijîn

çêbikin. Divê em hizirkirina rojane ya li ser mirinê vegeftin û berî ku nexweşî çêbibe jî karibin qala mirinê bikin. Em dihizirin ku danûstendina rojane dikare ji bo gelemperîkirina mirinê û kêmkirina tirsê wê bibe alîkar. Ji ber ku em bi navgîniya ragihandina qeza û kuştinan di derbarê mirinê de gelek wêneyên neyînî distînin, mirina îro bi gelemperî bi tirsê re hevwater ye. Tirs wê weke tabûyek ku ew weke kirdeya mirinê di wê de dijî jî bê. Ber ku wê dema ku mirov nizanibê ku wê çawa bibê û wê bigihîjê çî piştî wê. Girîng e ku mirov bikaribe qala mirina xwezayî bike. Weke civak li wir peywireke me ya girîng bo wê hena.

Dema ku kesên nêzî we kesek wenda kir, hem wêretî/cesaret hewce dike ku têkilî çêbike û hem jî wext hewce dike ku mirov jê re bisekinin û bi wan re bin. Çîroka wan guhdarî bike. Dibe ku wan berê gelek çaran jê re gotibe, lê xemgînî berdewam e, ji ber vê yekê mirov neçar in ku wextê xwe bidin ku mirov lê guhdarî bikin. Divê mirov ewqasî netirse ku tişteki xelet bêje an bike. Bi cesareta nêzîkbûnê, hûn gelek qencyê dikin. Ji bo kesê têkildar, girîng e ku ew li ser wan be. Axaftina li ser ezmûna windakirinê rêyek e ku mirov xemgîniya xwe pêve bike. Ji ber vê yekê gava ku mirov bi yekî ku hezkirek wenda kiriye re hevdiîtin dikin, ew ne behsa serpêhatiyên xwe ye. Em dihizirin ku heke mirov bi rastî eleqedar dibin, ne girîng e ku mirov tişteki aqilmend tune ku mirov bibêjin. Lê guhdarîkirin û amadebûn biqîymet e di wê rewşê de.

Mirin û jîyan wê têkiliya wê bi jîyane me ve wê girêdayî bê. Wê dema ku mirov wê bahsa jîyanê bikê ku wê çawa wê piştî kesekê ku ew hat windakirin wê valahî wê bi mirov re wê, çêbibê wê bê ser ziman.

Valahî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê li ser wê xate jîyanê û azmûnên ku ew bi wê re bûna û piştî mirinê ku ew kesê nîkarê bijî û wê ew xate jîyanê wê weke were lêbirrîn wê di wê temenê de wê xwedîyê temen û wateyekê bê. Di wê rengê de wê ew wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin ku wê mijara mijare jîyanê û mirinê wê di temenê wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Dema ku mirov wê bahsa valahiyê bikê wê demê wê mirov dikarê berê ji aliyê derve bide bi aliyê hundirîn ê mirov ve. Di wê temenê de wê di xwe de wê çî û çawa wê bijî wê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê re wê karibê bijî û wê çawa bijî wê hinekî li ser wê bisekinê bê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare bi aliyê hundir ve wê, ji gelek aliyên ve wê dikarê girêbide û bi wê wan re wê werênê ser ziman.

Mirov çî reng bê û jin bê û ankû mêr bê wê di xwe de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giirng wê bi wê re wê bijî. Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare mijare hundirîn wê di wê temenê de wê, çawa bê wê di awayekê de wê têkiliyek wê ya jîyanî û zayendî jî wê li rex wê ku wê hebê wê mirov karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di mijare tabûya mirinê û jîyanê de wê, di wê temenê de wê aliyên wê yên zayendî wê di awayekê de wê, dema ku mirov di dewama wê de wê bi wê bihizirê wê hebê. Minaq wê, di dema mirinê a jin û mêrê ku wê çawa wê di awayekê de wê nêzîkatîyên cûda wê bi qalibî û tabûyî wê bèn dayîn nîşandin wê di dewama wê de wê dikarê bi wê re li ser wê bisekinê.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov bahsa têgîna tabûyê bi zayendê re bikê wê gelek aliyên ku wê bi wê re bi hebûnî, fîzîkî, derûnî, civaknasî û hwd wê, weke van wê bi gelek aliyan re ku wê karibin wê werina ser ziman hebin. Lê pêşî wê di wê temenê de wê, di nava tabûya mirinê û zayendê re wê di wê temenê de wê têkiliyekê bi teybetî li ser esasê mirinê re ku wê were ser ziman wê hebê.

Ew jî wê di destpêkê de wê minaq wê jinek wê dema ku mir wê jin wê bişoyê û wê wê amede bikê ji denfîkirinê re. Ev wê weke aliyekê ku wê ji xwe wê li ser wê nîqaş jî wê newê kirin û wê di wê dewama wê de wê, ev rewş wê weke rewşek gelemperî a civakî wê were dîtin û wê li ser wê karibê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê di wê temenê de wê cihêtîya zayendî di wê temenê de bi mirinê re wê di awayeke de wê, di wê temenê de wê di destpêkê de wê were ser ziman. Mijare zayendê wê di nava jîyanê de wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Ev rengê li wê hizirkirinê wê weke bi tabûya zayendî a bi mirinê re ku wê were ser ziman wê, di temenê wê de wê tabûyek zayendî a din wê di temenê wê de wê hebê. Ew jî wê tabûya zayendê a sexualî ku wê dema ku wê hevdu dîtinê wê di derbarê hevdu de wê hêsta xwestinê û hwd bi ajoyî û hwd wê bi wê re wê biafirê wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê, bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê weke aliyekê wê yê tabûya zayendê a seksualê wê dema ku mirov wê hevdu dinerê û ji hevdu hîsdikê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê zayendî ê ku wê bi teybetî wê di wê rengê de wê ji gelek aliyan ve wê xwediyê rewşek kifşkirinê bi gelek aliyên din ve jî girêdayî wê werê ser ziman. Di aslê xwe de wê, di demên hemdem de wê, di temenê hinek sernûxûmandinên bi bawerî ên bi

rewşa jinê weke ku wê di nava islamê de wê were kirin de jî wê, di awayekê de wê ev rengê tabûya zayendî bi gelek rengên wê yên ajoyî ku wê xwe ji aliyê mêr ve wê bide nîşandin wê di temenê wê de wê hebê, çendî ku wê li ser têngînên bawerî û hwd re jî wê weke encama wê bê hanîn li ser ziman jî. Têkiliya tabûyê û baweriyê wê bi hevdû re wê di awayekê de wê bi wê rengê wê bi hevdû re wê çawa wê bibê wê bi dîmenekê wê karibê bi wê re were dîtin û fahmkirin.

Ev wê di dema mirinê de jî wê, di awayekê de wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê di rrengê nêzbûna li hevdû û ankû rewşên weke destlêdanên li hevdû û hwd de jî wê di awayekê de wê weke tabûyek kifşkar bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê tabûya zayendê wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkiirn. Di aslê xwe de wê tabûya zayendê wê di wê rengê de wê çawa wê nêzîkatîya me ya jîyanî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di aserî de wê fahmbikê bê.

Tabûya zayendê wê di awayekê de wê li ser wê aliyê funksiyonî ê hevdû xwestinê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê tabûya ji hev cûdakirinê, ji hev cûda li hev hizirkirinê û hwd wê, di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê weke ku ev aliyê weke ku wê bi hinek ajoyan re jî wê karibê were fahmkirin wê di wê de wê weyn wê bileyizê.

Tabûya zayendê wê di wê temenê de wê di temenekê cihêyî de wê weynek wê ya giring wê di temenê wê de wê hebê. Di aslê xwe de wê, têngîna zayendê wê, di wê rewşê de wê di temenê destlêdan û ankû destlênedanê, xwestinê û ankû hazgirtinê û hwd a bi hevdû re wê bi wê re wê bide çêkirin. Wê di wê rewşê de wê, tabûya zayendê wê, xwe di awayekê de wê, bi awayên jîyankirî re ku wê weke bi qalib bikê wê di rengekê de wê, bide dîyarkirin. Hêsta hevdû xwestinê wê di temenekê zayendî a fîzîkî de wê xwedîyê rewşa jîyankirinê bê.

Di rewşa zayendî de wê her rewşên bi zindiyî ku ew hena wê karibin weke temenê rewşên bandûrlêkirinê werina dîtin, fîzîk bi dîtbarî, hiskirina dengê, rengê fahmkirina hevdû, xwestin û hwd wê, di wê temenê de wê weke ku wê weynekê wê bi wê re wê bileyizê.

Tabûya zayendî wê li ser temenekê bi dîtbarîya laşî û ji hevdû girtina bi hîssî û hêstî û hwd re wê were dîtin. Di wê temenê de wê, di temenê girtina ji hevdû jî wê di wê temenê de wê, bi rêya sehên me weke bi

dîtina çav, bihîstina bi bigûh, hîskirina bi destlêdanên li deverên laş û hwd re wê, aliyekê wê yê hêstî wê bi wê re wê biafirê. Hêst wê hinekî jî wê di wê temenê de wê weke rengê wê yê hîssî ê xwe dana li derve bê. Di wê temenê de êw di temenê wê de wê têkiliya laş û hiş a bi hevdû re jî wê di awayekê de wê hebê. Hêst wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, girtina ji hevdû a bi dîtbarî û hwd wê di temenê wê de wê di awayekê de wê bi wê re wê hebê.

Di temenê laş de ku mirov wê dema ku wê hevdû minaq rût dît ku mirov zindî bê û ne zindî jî bê wê, ew hêsta zayendî a bi rêya dîtînê û hwd re wê ew wê bibê. Hêsta zayendî wê di awayekê de wê rengê mirov ê zayendî wê di wê temenê de wê li ser temenê salixkirinên wê re wê xwe di regekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Ev wê, di temenê dîtina hevdû a du zayendan weke jin û mêr ku ew hevdû dikişênin de jî bê. Wekî din wê dema ku wê, hevdû dîtîn wê xwestina bi hevdû re bûnê re bê. Di wê temenê de wê, hertimî wê ew bi hevdûrebûyîn wê weke têgînek navbeynî wê di wê temenê wê têgîne de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Hizirkirinên me jî wê di awayekê de wê, dema ku mirov wê, dihizirê wê ew jî wê bi wê re wê hebê. Em dema ku em diaxifin em gotinên xwe di hîlbijêrên û diaxifin. Yanî em gotinên xwe dinaqînin. Ev jî wê di awayekê de wê bi wê re wê, karibê were fahmkirin bê Gotin wê dema ku ew di temenê zayendî de wê bi dîtbarîyek û morfolojîyek zayendî hatina salixkirin wê di wê temenê de wê bibîrkiriinên me re wê di awayekê de wê bi temenekê xêvî û afrînîya wê re wê xwe bi temen bikê. Wê di wê temenê de wê ew jî wê weke têgîna zayendî û temenê wê di awayekê de wê biafirênê. Gotinek wê dema ku minaq ez bêjim 'dest lêda' ku wê ji aliyê mêrekê ve ku ew were ser ziman û ji aliyê jinekê ve were ser ziman wê karibê dîmenên fahmkirinê ên li ser rengê zayendî û hwd re wê di wê temenê rengên xwe yên fahmkirinê de bide dîyarkirin.

Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê di serî de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, gotin û ziman wê di wê temenê de wê, di rewşa têgihiştina zayendî de ku mirov wê di nava jîyanê de wê bikardihênê wê bi azmûnên me yên jîyanêkirinê û hwd re wê karibê di çerçoveya zayendê û rengê wê de xêvên xwe yên ji hev cûda bide afirandin.

Di wê rengê de wê gotin wê tenê wê weke kirdeyek mifteyî ku wê mirov wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Lê wê, di wê rengê de wê, ya ku wê di temenê wê de wê azmûnên

zayendî ên ku ew bi jîyankirinên zayendî ku ew bi rewşên sexualiteyî bin û ankû rewşek din bin wê di wê temenê de wê, bi wê re wê karibê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de mirov dikarê wê fahmbikê ku wê mijara zayendê wê, di wê rengê de wê ev aliyên wê yên bi têngîhiştina zayendê û fahmkiriina wê re wê li ser rewşên wê yên derûnî, civaknasî û hwd re ku mirov wê dikarê li wê bihizirê jî wê di awayekê de wê weke aliyna wê yên giirng wê bi fahmkirinê wê biafirênin.

Ya ku wê ji aliyekê ve wê, di temenekê de wê, minaq wê ew gotinên bi rengê ku ew dihên bi azmûnkirin re ku wê bên têngîhiştin wê di wê warê de wê, her zindî wê karibê bi wê re wê mifteyên xwe yên zayendî û jîyanî bi hevdû re bi wê biafirênin.

Di nava rewşa fahmkirina zayendî de wê zayendîtî wê tabûya wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, bahsa wê were kirin wê bi gelemperî weke ku me hinekî li jor bi têngîna tabûya mirinê û hwd re wê hanî ser ziman wê bi rewşên çandî û hwd re wê, bi wê re wê karibin werina fahmkirin. Wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ji hevdû cûdakirin û hevdû fahmkirina wê re wê di awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê dikarê wê fahmbikê ku wê têngîna zayendê wê di nava jîyanê de wê di wê temenê de wê bi zayendî wê di jîyanê de wê, rengê nêzîkatî û kirinên me yên li hemberî hevdû jî wê di rengekê de wê bide dîyarkirin.

Tabûya zayendî wê weke çerçoveyên wê yên çandî ku wê werina ser ziman wê di nava civakê de wê rengê kirinên li hevdû jî wê di xwe de wê bide dîyarkirin. Minaq di civakên rohilatî de wê, têngîna 'keçkaniyê' û ankû 'keçikbûnê' wê di awayekê de wê, bi wê re wê, weke temenê herêkirin û ankû redkirina hevdû jî wê bi têngînek nêrî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Jineka ku wê bekerate xwe windakir wê di wê temenê de wê weke ku wê gelek tişt ji xwe windakirî wê bi wê re wê, were jînkirin. Ew hêst wê bi wê bi xwe re jî wê di awayekê de wê çêbibê. Di dewama wê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê, di nava jîyanê de wê li wê were nêzîkkirin.

Di wê temenê de wê, hêjabûna ku wê wê li ser têngîna bekeratê re wê jin wê hilde wê hêjabûnek ajoyî a xwe têrkirinê bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, hêstek serwerîyê wê di temenê xwe de wê biafirêne. Wê têngîna û hêsta xwedîbûnê wê bi wê re wê hebê. Ber vê yekê wê bo ku wê hêsta xwedîbûnê wê bijî wê giringî dana bekeratê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, ev hêjabûn wê weke hêjabûneka têrkirinê a bi têtgîna serwerîyê bê û wê mirov nikarê wê weke di temenekê wekhevi de wê fahmbikê. Wê di wê temenê de wê ev wê di dewama wê de wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di nava jîyanê de wê mirov diakrê wê werênê ser ziman ku wê hêsta xwedîbûnê wê di wê temenê de wê di temenê xwe de wê ji aliyekê din ve jî wê têtgîne narsîsmê a ku mirov di dewama wê de wê bi wê fahmbikê wê bihawênê. Di wê temenê de wê, weke bi wê xwe 'li ser wê re dîtîn' û ankû weke 'xwe serwer dîtîn' û hwd re wê di wê temenê de wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, weke hemû tiştê wê bê sedem ku ew j inavenda xwe bi wê binerê. Weke li gorî xwe bibînê. Ji xwe wiredetir weke xirabi û nebûnê bibînê.

Di nava têtikiliyên zayendî de wê ev wê ji aliyekê ve wê, di aslê xwe de wê, di rengekê de wê bê dîtîn. Ber vê yekê wê ev hêst wê weke hêstek ku wê dema ku mirov wê carna afyonê wê hilde û wê bi wê ji xwe herê wê di wê temenê de wê, dikarê wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê gavek din wê dema ku wê ji wê têtgîna narsîsmê wê wirde çûyin wê bibê wê bigihijê sadism. Ev jî wê di awayekê de wê, weke ku wê bi derûnî wê were ser ziman ku wê ji êşkişandina yê li hemberî xwe wê weke ku wê xweş bibê û wê ji wê hazê bigirê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin. BI tyebetî di nava têtikiliyên seksualî de wê dema ku wê jinek û mêrek wê bi hevdu re bê û wê di dema têtikiliyê de wê çendî ku wê aliyek ku minaq weke jin êşê bikişênê jî wê ew weke ku wê li xoşa aliyê din wê herê û wê li ser wê re wê xwe windabikê û wê di wê de wê, bidomênê.

Di wê rengê de wê, ev hêst wê, di wê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê hilde li dest wê bi beremberê wê mazosîsmê re wê werênê ser ziman. Aliyek ku wê bi êşkişandina di xwe de wê bijî û yek wê bi ya li hemberî xwe de wê bijî wê, weke temen û çerçoveyek dîngûyî a bi têtikiliyên zayendî jî wê di nava wê çerxa wê de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê haz wê weke ku wê di temenê wê de wê li wê were lê hizirkirin. Haz çi ya? Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê li wê bihizirê wê weke ji aliyekê ve wê weke rewşek weke ya netêrbûna dayimî re wê xwe bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Wê çendî ku wê hazê bijî wê dema ku ew ji wê têt nebê wê di wê temenê de wê, xwe di awayekê de wê, di awayekê de wê **were ser ziman**.

Di mijara têngîna zayendî de wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê di nava rewşên çandî ên ku ew li rengên bi wê rengê ên derûnî û hwd hatina hûnandin jî wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê mijare têngîna zayendê a ku em wê dihildina li dest wê weke mijarek ku wê di wê temenê de wê, hinekî jî wê li ser rewşên xwestekên me re wê weke 'herêkirinên me' û 'redkirinên me' re ku wê di awayekê de wê bi wê were hizirkirin jî bê. Ber vê yekê wê dema ku ew bû wê, di wê rengê de wê, ew wê bi wê re wê, li wê were hizirkirin. Di mijare zayendê de wê, di awayekê de wê dema ku mirov wê ji kîjan aliyê ve wê li wê bihizirê wê ji ber tabûyên zayendî ku ew bi gelek awayan hatina salixkirin wê were û bitaqinê. Ber vê yekê wê ev mijar wê di sserî de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê hilde li dest bê.

Ber çî wê dema ku wê jinek li ser zayendê û têngînem sexuali wê biafirê wê weke 'bêrewistî' wê were dîtî? Yan jî vajî wê çima mêr dixifê ew wusa nayê dîtî? Di aslê xwe de wê hemû girêdan wê ji nû nûqteyê wê di awayekê de wê weke ku wê dest pê bikê. Ber vê yekê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Ji aliyê çandî ve wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê lêpirsîna wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê li wê bihizirê jî wê giirng bê. Ji aliyê çandî ve ez dixwezim wê gotinê wê bêjim. Çendî ku wê giring bê ku miro çandên demên berê fahmbikê wê giring jî bê lê wê dema ku ew weke darêjk û ankû formên jîyankirina demên piştre jî hat bi temen kirin wê di wê temenê de wê hingî wê temenê wê rewşa pirsgirêka zayendî jî wê bi zanebûnî bê û ne bi zanebûnî bê wê weke ku wê bê afirandin. Ber ku wê hem derfet ji wê re newê hiştin ku wê ew di demên hemdem de wê, bi form û û darêjkên xwe yê demkî re ew derkeve li pêş û li holê û hem jî wê ji aliyekê din ve jî wê, temenê hizirkirinên wê bi têngînên weke 'ne rast' dîtî û hwd re wê ji holê rabikê.

Tiştêk wê dema ku ew ne hatibê jîyankirin wê çawa wê were zanîn ku ew rast û ne rast bê? Di wê temenê de ew, pêşî divê ku ew were jîyankirin. Di dewama wê de ew divê ku ew bê dîtî ku wê çî encamê wê bi xwe re wê di awayekê de wê bide çêkirin û dîyarkirin.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê mijara çandê wê dema ku mirov wê ji aliyê çandê wê li wê dihizirê wê di wê temenê de wê gelek tabûyên ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê werina fahmkirin wê di awayekê

de wê weke ku wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê bidina dîyarkirin. Di mijare zayendê de wê, tabû wê, di wê rengê de wê, têgih û zêhnên çandî ên ku wê bi wê werina jîyankirin jî bin.

Çand wê, di wê temenê de wê, çawa wê were fahmkirin û wê barî pêşarojê bê kirin wê rewşa têgîna zayendê wê bi tabûyên wê yên ku ew hena re wê bi rastî jî wê ji gelek awayan ve wê bide dîyarkirin ku wê çendî wê giring bê. Ber vê yekê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijara têgîna zayendê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giirng wê werênê ser ziman ku wê tabû wê, di wê temenê de wê, weke temenekê çandî wê di nava/naqabîna zayendê û jîyankirinê de wê weke rewşekê jî wê bi wê re wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Li vir wê, aliyekê din ê weke yê bi fahmkirinê û ankû bi rengê fahmkirinê re wê xwe bide dîyarkirin. Wê ji serî ve wê dema ku wê fahmkirin bi ber jêr ve wê bibê wê di wê temenê de ew jêr wê temenê xwe dana fahmkirinê û ankû dana nîşandinê wê di destpêkê de wê, were ji holê rakirin. Ji jor ve nerîn wê, bi wê jinedîtîve hatina jêrê wê di awayekê de wê bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê temenê fahmkirinê wê bi wê re wê, êdî wê neafirê. Li şûna fahmkirinê wê hewlbide ku ew bide fahmkirin. Di wê temenê de wê, ev wê weke yek alî wê bi rêgezî weke li ser rêgez, zagon, destûr û hwd re wê di awayekê de wê di nava jîyane civakê û hwd de wê bimêşê. Ev wê, di awayekê de wê, ji civakê jî wê derbas bibê wê çand û sazûmana wê ya bi desthilatdarî ku ew bi têgîna 'serdestî' ku ew diafirê re wê weke ku wê xwe bi awayekê wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijara fahmkirina zayendê û tabûyên wê de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkiriin ku wê, çawa wê were jinkirin û xwe bide nîşandin, gotinê bi lêvbikê û hwd wê bi wê re jî wê dîyarker bê. Di nava jîyane civakê de wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê çand wê ji aliyekê ve jî wê rengê wê yê din jî wê tabû bê. Di wê temenê de wê, di nava wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di serî de wê werênê ser ziman.

Bi çandî wê di her demê de wê karin tabûyên wê demê bi wê biafirin. Di wê temenê de wê, çawa wê ew bîn derbaskirin û hevnaşîn li ser wê re wê, bi ya nû re wê were kirin? Ew jî wê di temenekê de weke ji jêr ve bi ber jor ve bi nerînê û fahmkirinê re wê, di awayekê de wê weke ku wê karibê bibê. Ber ku wê bi wê rengê wê, bi derînek pêşdaraz wêji destpêkê ve wê, destpêka fahmkirinê wê nebê. Ku ew nebû wê êdî wê temenê

fahmkirinê wê bi xwe bixwe wê **bibê**. Yanî bi gotineka din wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, her rewş wê bi yeka din wê fahmkirina wê, li şûna wê bixwe bi xwe re wê fahmkirina wê karibê weke aliyekê wê yê ku wê di wê temenê de wê di sserî de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Derketina dervî têtînek hîyararşikî wê di wê temenê de di fahmkirinê de wê weke aliyê pêşî ê bi destpêka fahmkirinê re bê. Ber ku wê di wê temenê de wê, rewşa jîyanê wê ne li gorî hîyararşikî wê di awayekê de wê bibê, çendî ku wê temenê hevdû bandûrkirina rewşên jîyanî û hwd wê hebin û wê mirov ji wan sûdwergerê wê li ser têtînenê weke sedem û encamê re jî wê bikê ku ew wan werênê ser ziman jî.

Dema ku em li ser seksê (sexê) dipeyivin peyva "zayendê" ji ya ku em bi gelemperî dihiziirin pirr zêde di xwe de bi wê weke ku ew dihewîne. Ji bilî fizîkî ya ku bi fonksiyonên laş ve girêdayî zayendîtî, kêf û orgazmê vedihewîne. Zayendî jî hevjiyana me ya bi hevalê xwe re, xeyal, ezmûna laşî û derûnî wê, bi nêzîkbûn û laş wekî organek hestiyarî û deverên wê yên zîz (wek uzwên zayendî) hembêz dike.

Zayendî bi tiştê ku em hîs dikin tê îfade kirin. Ew bi navgîniya ku em çawa dest didin û ji hêla kesên din ve têne destgirtin tê diyar kirin; ew heye û beşek bingehîn e ji danûstendina me bi mirovên din re di her warî de jî ji wê re weke ku ew bi temen dibin. Zayendîtîya me jî ji civaka derdora me, ji çand û hawîrdora ku em tê de dijîn, bandûr dibê. Di her dem û çandan de wê bi zayendîyê ve girêdayî îdeolojî, ol û ramiyên serdest ku ew diafirin wê di bin bandûra wan de pêvajoyên xwe yên **pêşketinê wê** bijî.

Di nava civakê de wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov wê rewşên zayendê wan hilde li dest wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di wê rengê de wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, têtîliya civakê û zayendîyê bi çandî wê, dema ku mirov wê dilhilde li dest wê, di wê temenê de wê çawa wê bi rewşên dîyarî ku ew di temenê wê danîşandina wê de wê, hebin wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê hebin û wê xwe bidina dîyarkirin bin.

Di aslê xwe de wê mijara zayendê û civakê wê di wê temenê de wê bi têtîliyêk biolojîkî a civakî a li hevdû hûnayî re wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin. Ev têtîliya biolojîkî wê temenê xwe zêdekirinê û berdewamkirinê û hwd re wê temenê wê biafirênê bê. Di wê rengê de wê di awayekê de wê bi wê re wê, were ser ziman bê. Ev wê weke aliyna wê

yên objektiv ên ku mirov dikarê di destpêkê de wan fahmbikê û wan werênê ser ziman bê. Lê di aslê xwe de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe didewama wê de wê bide dîyarkirin wê mijara têngîna zayendî wê, bi rengên jîyankirinê re wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Zayend wê di nava civakê de wê, bi rengên jîyankirina wê re wê awayên ku ew bi wê dihê herêkirin û hwd wê di wê temenê de wê, tabûyên wê bi wê re wê weke ku wê biafirin. Wê di wê temenê de wê, li gorî wê, xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di çerçoveya zayendê de wê mijarên ku wê werina axiftin û rengê axiftina wan jî wê di awayekê de wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê dîyarkirin. Di nava civakê de wê, minaq wê, axiftina li ser sexê wê di awayekê xwezayî de wê weke ku wê 'qadaxa' bê. Di wê temenê de wê çawa wê zayenda xwe wê bide dîyarkirin wê rewşên rêgezî ên rewîstî û hwd wê di wê temenê de wê xwe bidina dîyarkirin. Wê bi çandî wê çawa wê mijara zayendê û rewşên weke yên təkiliya bi hevdû re a weke sexê û hwd wê bîndan li dest wê bîndan destnîşandin. Ev jî wê weke aliyekê din a ku wê ji destpêkê ve wê, ji aliyekê ve wê temenê pîrsgirêkên zayendî wê di wê rengê de wê bi xwe re wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin jî bê. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, mijare zayendê wê dema ku mirov wê hilde li dest wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke mijarek zêde giring a jîyane nirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji aliyê zayendê ve wê, dema ku mirov wê mijare zayendê wê werênê ser ziman wê dikarê wê di bin du dîmenan de wê werênê ser ziman. Dîmenê pêşî ê ku mirov di xwe de wê dijî û wê di hundirê xwe de wê di temenekê bêsînor de wê, dijî û xiyal û fantesîyan bi wê re dijî û wê bi wê re wê xwe di nava rewşek ku ew bi wê dixwezê bijî de jî wê, bikê ku ew bibîndan bê. Aliyê din jî wê dîmenê bi nerîn û dîmenên naqandî ê ku mirov wê dide dîyarkirin bi kesên li dora xwe re bê. Di wê dîmenê de jî wê, di awayekê de wê ev dîmen wê hem wê weke dîmenekê ku mirov wê di wê de xwe bi awayekê dide dîyarkirin bê û hem jî wê weke dîmenekê ku wê kesên li dorê wê çawa wê me bibîndan û ankû çawa dixwezîndan bibîndan ku ew di wê çerçoveya nerînî de ew hatîya sazûmankirin û sererastkirin re ku mirov wê dide dîyarkirin bê. Di wê dîmenê de wê li temen û awayekê rehetiyê wê weke ku wê di gelek rewşên wê de wê newê lêgerîn. Wê tenê wê giring bê bo wê ku mirov wê di wê de wê çawa wê bê dîtin û wê çawa wê, dîmenekê di çerçoveya nerîn û herêkirinê giştî de ku wê bi wê re wê bi me re wê were dîtin bê.

Di wê dîmenê de wê di aslê xwe de wê gelek aliyên wê yên ku mirov werênê ser ziman wê hebê. Di wê dîmenê de wê mirov wê ji xwe zêdeyî wê têgînek zayendî a ku wê çawa wê were herêkirin wê di wê temenê de wê weke bi qalibî wê di çerçoveya rayagiştî de ku ew dihê herêkirin wê ew weke ku wê bijî. Di dewama wê de wê weke ku wê di wê temenê de wê xwe di nava rewşekê de wê weke ku mirov wê bibînê bê.

Di wê rewşê de wê, di wê çerçoveyê de wê çî di xwe de dijî û ankû hêstên ku ew di xwe de dijî wê, di wê temenê de wê ne giring bin ku ew bîn dayîn nîşandin di wê kêlikê de. Wê ya girin wê di wê temenê de wê ew bê ku mirov wê çawa wê di wê temenê de wê di dîmenekê de wê weke ku wê bide nîşandin bê. Di ya ku mirov di xwe de dijî de û di ya ku mirov bi wê li berçavan dijî de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê di wê rengê de wê mijare zayendê wê di temenê jîyankirin de wê dikarê wê bi aliyê jîyankirina hundirîn û jîyankirina derveyî wê dikarê wê di wê rengê de wê li du beşan beş bikê. Wê di wê temenê de wê aliyê hundirîn wê di xwe de wê, çawa weê bi wê re wê bijî û wê çawa wê bihêst, hîst û ramanên xwe yên hundirîn wê bi wê bijî bê wê bi wê re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê hêst û ramanek xwe ya zayendî ku wê bi dîmen bikê wê di wê dîmenê hundirîn û yên ku mirov wê li derve bide nîşandin wê karibê ji hevdû cûda bê. Wê demê mirov dikarê wê ji wê aliyê ve jî wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Weke keseyetiya hundirîn û keseyetiya derveyî.

Keseyetiya hundirîn wê weke keseyetiya me esasî ku mirov wê bi awayekê bê sînor wê her tiştê xwe wê bi wê re wê weke ku wê bijî bê. Wê hemû hêstên xwe wê bi wê re wê bide dîyarkirin û wê bînen ser ziman bê. Wê hemû tiştên ku wê li gorî keseyetiya derve wê ayip jî bê û bi fihêt jî bê wê di wê de wê di awayekê de wê weke ku wê, di xwe de wê bi wê re wê bi awayekê bê sînor wê bijî. Di wê temenê de wê ew wê weke mal û kesetiya wê ya teybet ku ew di wê de wê bê sînor wê weke xwe wê bijî bê. Di wê de wê xwe weke ku ew dixwezê wê werênê ser ziman bê. Lê kesetiya derveyî wê di wê temenê de wê ne kesetiyek mirovî a rast bê. Wê di awayekê de wê weke carna weke maskeyekê bê. Carna weke renekê jîyankirinê ku mirov dixwezê li gorî hêstên kesên din bide dîyarkirin bê. Carna jî wê weke rewşek jîyankirinê ku mirov wê bi wê xwe weke ku wê were xwestin wê bide dîyarkirin bê. Ev wê weke aliyna wê yên ku mirov wê bi wê re dijî û wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de

wê di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman ku wê keseyetiya hundirîn û ya derveyî wê, afirîna wê û di wê temenê de wê zêde cûdahî di nava wê de hebûna wê jî wê di aslê xwe de wê karibê weke nîşanaka tiştêkê din jî wê werênê ser ziman bê. Ew jî wê di wê temenê de wê rengê çandî û hwd ku wê civak û ankû bi çandî wê mirov wê di nava civakê de ku wê bi wê re wê rû bi rû wê were bê. Di wê rengê de wê ev wê di awayekê de wê weke aliyekê ku wê civak weke di çerçoveya wê de wê weke keseyetiya me ya ku em wê dijîn jî bin wê ew keseyetiya me ya derve wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin bê.

Lê kesetiya me ya hundirîn wê di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê karibê ew ji wê cûda û dîr bê. Heta ku wê di wê temenê de wê, karibê ji wê rewşa çanda me ya civakî jî wê dîr bê. Di wê temenê de wê, rewşên weke yên weke temenê depresyon, stress, xwe di xwe de girtin û hwd wê, di temenê wan de jî wê ew rewşên cihêtiya di nava keseyetiya me ya hundirîn û derveyî wê di wê de wê weyn wê li ser wê temenê wê bileyizê. Wê dema ku mirov wê li derve wê bi awayekê wê weke mafê xwe hanîna ser ziman wê hîsbikê ku wê nebînê wê xwe di xwe de wê bigirê. Wê ev jî wê weke aliyekê ji hevdû dîrketinê, cûdabûnê, di xwe de xatek pêşketinê a cûda bijî û hwd wê temenê wê di awayekê de wê weke ku wê di awayekê de wê bi wê re wê weke ku wê biafirênê bê.

Di dewama wê de wê diakrê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku ew cihêti wê, di awayekê de wê di temenê wê de wê, weynek zêde giring wê bi hebûna zayendî wê hebê. Keseyetiya zayendî wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ji aliyekê ve wê xwe di awayekê de wê bi ya hundirîn xwe di xwe de wê bide dîyarkirin ku ew tenê ji wê bixwe bitenê re jî bê. Aliyê din ê ku wê, ew bi wê di nava civakê de dijî û wê de dîyarkirin wê di awayekê de wê, ew tenê wê weke dîmenekê ku em bi wê di çerçoveya wê rengê civakî û hwd de bijî bê. Di aslê xwe de wê di dîmenekê de wê weke xwe li wê radestkirin jî bê. Lê di hundir de wê ew nebê. Ew wê weke xwe bi xwe re wê bijî.

Ber vê yekê wê hemû bi tenê bûhûrîna demên me yên ku ew dibin wê di wê temenê de wê weke demên ku ew li ser keseyetiya hundirîn re ku mirov ew ji xwe re vaqatandibin bin.

Ber ku wê di derve wê dema ku mirov wê bahsa qalibên jîyankirinê bikê wê weke tabûyna ku mirov wê weke ku wê nikaribê li dijî wan bijî´

wê di hêst û dîmenekê de wê bimênê bê. Ber vê yekê wê ev wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê mirov dikarê wê rewşa keseyetiya hundirîn û ya derveyî wê ji aliyekê din ve jî wê di wê temenê de wê salixbikê. Aliyê pêşî wê di wê temenê de wê weke ku mirov wê dikarê wê ji aliyê keseyetiya derveyî ve wê, weke keseyetiya me ya li gorî tabûyên çandî û hwd ên civakî ku ew bi wan dijî jî bê. Di wê temenê de wê, ew keseyetiya tabûyî a civakî bê. Lê keseyetiya me ya hundirîn wê dervî wê di awayekê de wê, bijî bê. Wê di xwe de wê, çendî ku wê bi keseyetiya derveyî wê bijî jî wê derbas bikê. Wê ji wê xwe bide bûhûrandin. Ji xwe wê dema ku ew wê nekê wê nikaribê wê di awayekê de wê weke li gorî wê bi awayekê bijî jî bê. “Bêqûsûr” û weke ‘di awayekê bêkêmesî de li gorî wê jîyankirin’ wê di wê temenê de wê hinekî jî wê li gorî wê keseyetiya me ya hundirîn ku ew ji wê derbasbûya û wê bi wê derbasîyê li wê serwer a wê, ew di temenê wê de wê hebê. Ew dîmen wê weke dîmenekê dem derbaskirinê bê. Di wê temenê de wê li gorî wê pêşketina hundirîn wê ne zor bê ku ew di rewşek baş de wê dîmenê bide nîşandin. Gotinên xwe binaqênê û vebêjê. Di wê rewşê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê bide dîyarkirin bê.

Di dewama wê de wê diakrê wê werênê ser ziman ku wê mijara zayendê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Dem bi dem wê xwe weke li xwe germbûnê û li xwe mikûr hatinê û di carekê de weke di nava jîyane xwe de weke şêwa û ankû awayê jîyankirinê gûharandinê û di wê de bêî ku ew zorê bikişênê di wê de bijî wê, di temenê de wê ew fahmkirin û pêvajoyên pêşketinê ên hundirîn wê hebin. Mirov wan pêvajoyên pêşketinê ên hundirînî gelek caran wan di xwe de dihêlê û wan nadê li der. Ew di wê temenê de wê, dema ku ew wan nadê li der wê, êdî wê di dîmenekê û qalibekê weke pêşdîtî ku ew di wê de bijî wê di awayekê de wê weke ku ew hilbijêrê ku ew di wê de bijî. Di wê rengê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ev wê di dewama wê de wê xwe di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Li vir li şûna ku mirov wê li wê bihizirê ku wê ber çî wê pîrr keseyetiyên me di nava civakê de wê bi wê re wê bi awayekê biafirin wê bi wê li temenê wê yê ku ew wê dide çêkirin wê dikarê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê rengê de wê di dewama wê de wê karibê wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê di miajre fahmkirinê de wê, dema ku wê duîtî wê di wê rengê de wê di nava me û jîyane me ya derve de wê biafirê wê demê wê mirov dikarê wê bi wê re wê fahmbikê ku wê di awayekê de wê weke ku wê, jîyane derve wê temenê xwe di wê de weke ku mirov dixwezê û xwe di wê de werênê ser ziman wê nebê. Wê ew temen wê ji me û fahmkirinên me yên hundirîn re wê nebê.

Wê demê mirov wê çî bikê wê, bêgûman wê bixwezê ku ew xwe bijî. Wê demê wê ew wê xwe jînkirinê wê di xwe de wê di awayekê de wê weke ku wê bijî. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê êdî wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman.

Di mijara jîyankirina wê de wê di serî de wê mijare jîyankirinê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di renegekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê. Di mijara jîyankirinê de wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê dijî wê, li gorî hinek xwestek, mêyl, alî, rewşên ku mirov weke dikarê di wan de xwe dibînê û ankû dixwezê ku ew xwe bi wê re di awayekê de bide nîşandin re wê bijî. Di wê temenê de wê dema ku mirov ew rewş nebin wê ew wan rewşan wê biafirênê. Ku ew ji derve temen û derfeta wê afirandinê nebê wê di xwe de wê ew wê biafirênê.

Li deverekê zêde xwe girtin hebê wê di wê temenê de wê, ber ku wê derfeta xwe zêde hanîna ser ziman wê nebê bê. ber çî wê bê gotin ku 'mirovê rojhilat di mejiyê xwe de cihanek bêkêmesî çê kiriya'? Ber ku wê di wê temenê de wê, ew temenê wê li derve jê re nebê. Wê xwe hanîna ser ziman wê derfet weke ku ew dixwezê wê nebê. Ev wê ne serkevînek bê ku ew di mejiyê xwe de wê, cihanek wusa mazin û pêşketî wê çêbikê bê. Bêgûman ew kes bi xwe serkevîneka. Lê bo civakê ne wusa bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di wê rengê de wê dikarê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê werênê ser ziman bê. Wê dema ku me hanî ser ziman ku em, bi hizrekê û renegekê jîyanê bixwezî 'weke renegekê bidina jîyankirin' wê di serî de wê ji xwe re wê kuştina pêşî wê di hiş û têgihiştinê di wê temenê de wê weke ku wê bibê. Piştî wê dewama wê êdî wê bi zêhnî li dûv hevdu wê weke ku wê were.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, tabû wê rast bê ku wê ji aliyekê ve wê, rengna jîyankirinê ên fahmkirinê ên demên berê û roja me bixwe jî bin. Lê wê dema ku ew rast newîna fahmkirina wê weke nûqteyna navîgiravî ku mirov nikaribê xwe ji wan rizgarbikê jî bê wê

bibin û wê di wê temenê de wê karibin pêşîya pêşketina me wê bigirin bin. Bo çî wê giirng bê ku mirov tabûyan fahmbikê û bêsînor bi awayekê wan ku mirov li tiştê ne aliqê wan werênê ser ziman. Bo ku mirov wê di wê temenê de wê li ser wê re wê karibê xwe bigirênê ya nû. ..

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijara zayendê û rewşa hizirkirina wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin bê. Di mijara fahmkirinê de wê di wê rengê de wê, tabû wê di wê temenê de wê, rengê hizirkirinê ku mirov wê bi fêrbûn û azmûnên me yên jîyankirinê ku wê xwe di nava wê de wê ji aliyekê ve wê weke 'rehet' jî wê hîsbikê wê karibê hîs û dîmenekê bide çêkirin jî bê. Lê ev dîmen wê weke dîmenekê anakronikî bê. Di wê temenê de wê, di serî de wê dikarê weke aliyekê di çerçoveya wê fahmkirinê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijara fahmkirinê, tabû û zayendê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê di dewama wê de wê karibê wê werênê ser ziman bê û wê fahmbikê bê.

Dema ku wê mijar wê were ser rewşa fahmkirinê û tabûyê di çerçoveya têgîna zayendê de wê, di wê rengê de wê, bi aliyê fahmkirinê re wê mijara ziman wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bide dîyarkirin. Gotinên ziman wê di wê warê de wê di aslê xwe de wê ji me re wê tiştina giring ku mirov di wê çerçoveyê de fahmbikê wê karibin ji me re bivebêjin. Ber vê yekê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê ji wê aliyê ve jî wê dikarê wê hinekî di çerçoveya wê beşa mijarê de bi wê zimên re wê li ser wê bisekinê.

Ziman wek dihê dayin wê bi gotinên me yên axiftinê re wê were ser ziman Lê dema ku em têgînekê didina gotinekê em li ser rengên za yên jîyanî, azmûn û fêrbûnên xwe re wê dikin. Wê di wê temenê de wê salixkirinên me wê bi wê re wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin di mijara fahmkirina ziman de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman ku wê, gotin wê di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê hîmê xwe wê ji fahmkirinên me re wê bigriê. Tiştê ku em hînî wê bûn di nava jîyankirinên xwe de wê bi wê re wê were salixkirin.

Di wê temenê de em bi wê re wê, bi wê salixkirinê em çawa dibînin, salixdikin û hwd wê bi wê re wê karibê were ser ziman. Di awayekê de

wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara têngîna zimanî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, di rengê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Minaq em dema ku em bahsa tişteke ne baş dikin em wê çawa wê bi nebaşî dihênina ser ziman? Wê gelek awayên bi nebaşî hanîna ser ziman wê hebin. Di serî de wê awayê weke yê bi têngînên me yên weke em wê baş baş nabînin ku wê di wê demê wê bikin re wê dikarin wê werênina ser ziman wê hebin. Awayên ku em qet wê rast nabînin ku em wê bikin wê hebin. Minaq wê di wê temenê de wê nebaşîyên ku wê li ser têngînên rewîstî û hwd re wê bête kirin wê di wê temenê de wê karibê wê were ser ziman. Minaq di nava civakên rojhilatî de wê goştê barêz wê newê xwarin. Wê di wê temenê de wê dema ku wê bahsa wê were kirin jî wê gelek wê dilê xwe bixalênin. Wê di wê temenê de wê, ew wê weke tişteke ku ew ti carî divê ku ew newê kirin wê bê hanîn li ser ziman.

Li ser wê re ewê li wê bihizirin ku wê ber çî newin wê di awayekê de wê çawa wê tabûya nexwarina goştê barêz wê rast bidina nîşandin wê bikin ku ew ji xwe re bo wê hêncetan bi bawerî û ne bawerî çêbikin û bi wê re ew wê temen bikin. Wekî din wê rewşên weke yên vexwartina şarabê û hwd jî wê di wê temenê de wê karibê wê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman. Ev tabûyên weke bi qadaxa ku wê li ser olê re wê bête bi temen kirin û wê weke “bi olê rast nayê dîtin ku ew were vexwartin’ wê di wê temenê de wê, bê hanîn li ser ziman. Wê hêncetên wê di wê rengê de wê li ser olê re wê di awayekê de wê were ser ziman. Wê di dewama wê de wê, ji aliyên fonksiyonî ve wê dema ku mirov wê divexwe û ji xwe diçe ku wê çawa weke encamekê wê bi wê re wê ser ziman wê di wê rengê de wê bi wê re wê ew sedema nevexwartinê wê bi temen kirin. Di awayekê de wê dikarin wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê di wê rengê de wê ji aliyê têngînên rewîstî û olî û hwd ve wê di wê temenê de wê dema ku wê were nerîn wê demê wê ji aliyê fonksiyonî û hwd ve ku wê çendî wê were ser ziman jî wê weke ku wê ne zêde giring bê. Ber vê yekê wê dema ku wê tişteke bi wê rengê weke minaq bi olî hat qadaxakirin ku ew piştê çendî jî bi rengên din ên fonksiyonî weke baş bê dîtin û were ser ziman jî wê vajî wê ew tişt wê weke ‘tişteke nebaş’ wê bê dîtin û wê di wê temenê de wê di mejiyan de wê ci bigirê. Wê demê wê di wê temenê de wê, di rewşên weke salixkirinên me yên bi gotinî de jî wê li gorî wê were ser ziman.

Di ziman de wê pêvajoyên fahmkirinê ên ku ew bi wê dihên derbaskirin wê çawa wê reng û awa bi jîyankirinên demên berê re wê bête standin wê

di wê temenê de wê ew wê, weke rengna morfolojikî ên bi fahmkirinê ku wê rengê fahmkirinê wê karibê bide dîyarkirin. Bi gotineka din wê ziman wê bi wê rengê wê li ser rengên fahmkirinê re wê tabûyên demên berî xwe ên bi jîyankirinê ku ew hena wê barî demên nû jî wê bikê. Wê di wê temenê de wê wan bide jîyankirin. Wê di wê rengê de wê bi wê rengê fahmkirinê wê êdî wê weke ku wê di demên berê de çawa hatiya dîtî wê di wê demê de jî wê ew wê di wê rengê de wê were dîtî. Ev wê weke têngînek tabûyî a ku wê ji demên berê ku wê di demên nû de jî wê bi wê rengê wê weke ku wê temenê dîyarkirinê wê bide dîyarkirin bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku ev rewş wê, di nava çandê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê ji fahmkirina wê xwe di reng û awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin bin. Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara fahmkirinê wê bi wê rengê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Weke ku me çawa li jor me bahsa keseyetîya hundirîn û ya derveyî di çerçoveya têngîna zayendê û hwd de kir wê, di dewama wê de wê, di wê çerçoveyê de wê rengê fahmkirina demên berê û ya demên nû jî wê di wê rengê weke wê de wê, di awayekê de wê, li ser rengê pêşketina mirov wê xwe di şeklekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, mijare çandê û zayendê wê dema ku wê mirov wê bi bi hevdu re wê dihilde li dest wê, tabûyên zayendî ku wê bi wê re wê diafirin wê bo wan jî wê di wê rengê de wê ev weke aliyekê fahmkirinê ê bûhûrîner xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê mijara fahmkirinê wê di wê rengê de wê bi zêdeyê wê ji vê aliyê ve wê li ser demên wê yên berê û nû re wê bi têkiliya nava wan re wê çendî wê weke mijarek xesas wê xwe bide dîyarkirin wê were dîtî û fahmkirin.

Di nava jîyane me ya rojane de wê dema ku mirov li wê dinerê dibê ku mirov bêî ku mirov di farqê de bê wê gelek rengên jîyankirinê ên bi tabûyî wê di wê temenê de ku mirov bi wan re dijî wê karibin bi wê rengê werina kifşkirin. Di wê temenê de wê, çand wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di nava wê de wê bi temen bikê. Çand ku wê were ser ziman wê bi teybetî ji aliyê zayendê ve wê were ser ziman wê di wê çerçoveyê de wê bi mijare zayendê re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê di wê rengê de wê xwediyê rengê hizirkirinê ê ku mirov dikarê wê di wê temenê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di rewşa fahmkirinên me yên jîyanî de wê, di wê temenê de wê, pîvanên me yên rast dîtîne û ankû xirab dîtîne ku mirov wan carna bi têgînek olî re jî wê salixdikê û wê dihênê ser ziman wê karibê bi temenekê tabûyê ji wê têgîna olî û hwd jî derbas bibê û hê kevntir wê di çerçoveya jîyane wê civakê û hwd de xwediyê temenekê hebûnê ê jîyanî bê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê temenê wê dema ku mirov wê lê bihizirê wê li rojhilat wê di dema islamê de wê gelek tabûyên olî ku wê li gorî wan wê were jîyankirin wê ji demên ola êzdayî û ankû zerdeştî û hwd bin.

Di dewama wê de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê tenê wê ew tabû wê, di çerçoveyek jîyanî de wê li gorî xwe wê werina şîrovekirin û herêkirin ku ew li gorî wan were jîyankirin. Wê di rewşa jîyane malbatî û hwd de jî wê dikarê wê werênê ser ziman. Malbat wê di wê temenê de wê, bi teybetî wê bi tabûyên xwe re wê, di rewşek teybet de bê. Çendî ku wê li gorî olê wê şîrovekirinên wê dem bi dem wê were kirin û wê weke 'jîyanek bi bawerî' û ankû 'jîyanek bi rewîstî' jî wê were şîrovekirin jî lê di aslê xwe de wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di bingihê xwe de wê, xwediyê têgîna tabûyî ên kevntir bê. Wê di wê temenê li ser temenekê fizîkî, biolojîkî, çandî û hwd re wê, bi gelek aliyên din re wê bi wan re wê bijî.

Ji vir ku em mijarê di dewama wê de wê biherikênina li ser çerçoveya tabûya malbatê de jî wê di dewama wê wê di wê rengê de wê, hinek aliyên ku mirov di wê temenê de wan dikarê fahmbikê û werênê ser ziman wê hebin. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwediyê rengekê fahmkirinê ê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman bê.

Di mijara jîyane civakî de wê, ev alî wê bi wê re wê, di awayekê de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di temenê rewîsta malbatê de wê, di wê rengê de wê, ji gelek aliyên ve wê weke aliyên ku mirov dikarê bi wê û bi wan bihizirê wê hebê. Malbat wê çerçoveyek komî a ku wê bi temenê biolojîyî wê zêdetirî ku wê bi hevdu re wê bi wê xwediyê çerçoveyekê jîyanê bê. Lê li ser wê re wê di dewama wê de wê bi pêvajoyên jîyankirinê re wê temen û çerçoveya xwe ya malbatî a fahmkirinê, çandî, derûnî û heta civaknasî û hwd jî wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê bê.

Di mijara malbatê û tabûyê e ku wê mirov wê hilde li dest wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê pêşî bi aliyê wê yê çandî re wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Piştî di dewama wê de weke aliyên wê yên din

li ser wê re wê werênê ser ziman. Malbat wê, di awayekê de wê tabûyên wê yên nava ku mirov li wan dihizirê wê di serî de wê, li ser temenê jîyankirinê wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê bidina dîyarkirin.

Wê dema ku mirov wê li ser jîyane malbatê re wê fahmbikê wê di wê temenê de wê hemû rabûn û rûniştinên malbatî wê bi wê re wê karibin werina hildan li dest. Di wê temenê de wê minaq wê, De wê, di nava kurdan de wê, weke tabûyekê ku wê bê pêşxistin her êvar wê hemû ahlên malê wê xwe bigihênina malê ku ew bi hevdû re şîvê bixwûn. Yan jî wê dema ku wê bi hevdû re wê biaxiftin wê hertimî wê, di awayekê de wê, çawa wê, di hîyararşîyekê de wê, ji ji jêr bi ber jor ve wê rêzdayin wê bê xwestin. Ku yekî li hemberî yekî mazin bêhûrmetîyek kir wê weke ku ew ne baş wê were dîtin. Heta ku wê di wê temenê de ew ev karibê bibê sedema wê ku wê mirov wê ne baş jî wê were dîtin. Gotina 'rêza li hemberî mazinan' wê di wê temenê de wê têtînekê wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bêtê ser ziman.

Wekî din wê jî mirov dikarê wê dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijara çanda malbatê ku wê di wê temenê de wê bi wê were lêhizirkirin wê dikarê di dewama wê de wê bi wê were hizirkirin ku wê malbat wê di nava xwe de wê bi wê rengê wê were li hemberî hevdû di temenekê tabûyî de wê bê bi pozisyonkirin. Zaro wê mecbûr bin ku ew ji dê û bav re bêjin 'dayê' û ankû 'babo'. Li hemberî dapîr û bapîran wê mecbûr bin ku ew rêzê bidina nişandin û wan weke pîr û kal bi navbikin û di wê temenê de ew bêtê hanîn li ser ziman.

Ji xwe wê dema ku wê bi têtîna tabûyê gotinê weke pîr û kal hilde li dest wê hinekê wê weke ku wê bêhna rêzdayinê û ankû rêz xwestinê a ji aliyê mazinan ve ji piçûkan wê were dîtin. Wê di wê temenê de wê weke kirdeyek wê gotin ku wê dema ku ew gotin hat bibîrhanîn wê ew wê ji wê were fahmkirin.

Di dewama wê de wê, di dewama wê de wê, ev jî wê weke aliyekê din bê ku wê adetên li ser sofreyaya xwarinê rûniştinê, rewşên weke yên li hevdû rûniştinê ku ew piçûk lingên xwe dirêj nekin li hemberî yên mazinên xwe û hwd wê weke aliyana ku wê di wê temenê de wê li ser temenekê çandî re wê werina fahmkirin û ser ziman.

Di şewayekê din de jî wê mijare têtîliya nava endamên malbatê de wê di wê temenê de wê berpirsîyarîya li hemberî hevdû wê weke tabûyekê wê xwe di nava malbatê de wê bidê dîyarkirin. Çandî ku em têtîliya dêûbav a bi zaroyan re wê li ser temenekê biolojîkî jî wê fahmbikin lê wê ji wê aliyê ve wê çerçoveyek wê ya çandî jî wê hebê ku ew bi wê were

fahmkirin. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev çerçoveya çandî wê bi wê, ji gelek aliyên ve wê bi derfet bê ku mirov bi wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê mijara têkiliyên zayendî de jî wê aliyekê wê yê ku mirov wê bènê ser ziman wê hebê. Di awayekê de wê di awayekê de wê weke xosletekê hizirkirinê ku wê bê hizirkirin ku çendî ku wê, dem pêde herê wê 'baştir' bibê ku wê bi wê were hizirkirin jî wê, bo kurdan wê hinekî va wê vajî wê, di awayekê de wê, were dîtin. Minaq di demên wê yên berê ên kevnera de wê têkiliyên bi zayendî ên minaq weke bi jinê re wê li ser temeneê pîroz' re wê bi destûra jinê a pîroz' ku wê bi gotina 'kevneşopîya hemewîyê' di nava civakê de wê were zanîn wê biheta sere rastkirin. Lê di awayekê de ev weke ku wê were jibîrkirin. Di wê temenê de wê, bi demê re wê kûrzaro wê zêdetirî wê weke bi qadr wê li ser yê keçzaro re wê bibê. Heta ku wê dema ku wê mîrasên malê wê li hevdu wê werina parvekirin jî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê zêdetirî wê mafê kûrzaroyan wê zêdetirî wê li berçav wê were girtin. Wê zêdetirî wê ew wê weke kirdeya hildanê a malbatê û ankû weke xwediyê wê bèn dîtin û wê li ser wan re wê di awayekê de wê weke ku wê were hizirkirin. Ev jî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê were dîtin ku mirov wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê, ev wê bi demê re wê, 'weke kevneşopîya civakê' wê bèn rêzkirin û wê domandin. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê temenê wê di wê temenê de wê êdî bi xwezayî wê bê çêkîrn û domandin.

Di mijara civakê de wê dikarim wê werênima ser ziman ku wê civak wê ber çî wê hertimî wê bi pîrşgirêkekê re wê rû bi rû bê. Wê hertimî wê di nava wê rêveberiyê de wê dûbendî wê hebê? Ber ku wê ji serî ve wê hertimî wê bi ramyarî wê ew wê kifşbikê. Wê di wê temenê de ew biryarên ji serî ce ku ew dihên kifşkirin wê weke aliyna têgînî ku wê ji temen ve wê pêvajoyên wê yên pêşketinê wê bi rengên wê re wê weke ji nedîtî ve wê werin. Ew dema ku ew dixwezî xwe bidina derxistin li pêş êdî wê di wê temenê de wê herina hemberî hevdu.

Di dewama wê de wê, ev rewş wê, di nava malbatê de jî wê wusa bê. Malbat wê di wê de wê li ser wê çanda bav xwediyê malê ya wê di awayekê de wê bilind bibê û wê di dewama wê de wê, ew wê, were li wê hizirkirin. Di dewama wê de wê di heman rengê de wê, ji serî ve wê weke ku wê li gorî gotina bav wê bê kirin û bi rêve birin. Ev jî wê malbatê wê weke sazîyek ku wê di wê temenê de wê ji serî ve wê bide

dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê ev rewşa xirab û negativ a bi kifşkirinên bav ên li ser civakê re wê ji aliyekê din ve wê temenê civakê ên weke bi rengekê wê rengê ji serî ve wê were kifşkirin û wê di dewama wê de wê, her tişt wê li gorê wê were bi rêve birin wê bê pêşxistin. Ev çand û rengên wan ên ku ew dibin wê dema ku wê deerfeta lêpîrsînê wê ji wan re wê newê hiştin wê di wê temenê de wê bên domandin. Ji xwe weke tabûyekê ku wê li wê were hizirkirinê wê, xosletekê wê yê pêşî wê lênepîrsîn bê. Yan jî wê nehiştina lêpîrsînê bê.

Tabû di awayekê de ne di wê rewş û awayê de ya ku ew were lêpîrsîn. Di wê temenê de wê tabû wê ber wê yekê wê zêdetirî wê bi têgîna xwe re wê di temenekê hişk de wê weke li rex têgîna pîroz wê awayê xwe yê fahmkirinê wê bicih bikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were hizirkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî ku em li ser çand, kevneşopî, rewîst û hwd re wê werênina ser ziman wê, aliyên weke ravakirî ên ku ew weke hatina bizanînkirin, jiberkiriin û hwd re wê di wê temenê de wê bi wê re wê, dema ku wê bên jîyankirin ku wê bê zanîn ku wê çawa wê li gorî wê bê jîyankirin wê weke aliyna wê biafirênin bin.

Tabû û rewşa wê ya fahmkirinê wê di wê temenê de wê, di temenekê weke yê baweriyê de wê li dijî lêpîrsînê wê di awayekê de wê xwediyê helwestekê bê. Di dewama wê de wê ew wê weke aliyekê wê yê din jî bê ku mirov wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê bi wê re wê di awayekê de wê were jîyankirin bê. Minaq di nava malbatê de wê gotinên weke 'tu di nava malbatê de bijî tu yê hemû weke wê bijî.' 'Tuyê wê red nekê.' 'Tuyê hemû biryarên wê yên navxweyî weke yên xwe bibîne.' 'Tê li gorî adetên malbatê bijî.' 'Tu nikarê vajî malbatê û biryarên wê tevbigerihe.' 'Mazinên nava malbatê çi bêjin, ew a. Dervî wê tiştê nabê.' Weke van mirov dikarê gelek gotinên din jî di dewama wê de wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giirng wê werênê ser ziman.

Tabûyên malbatê wê di wê temenê de wê li ser qabûlên malbatê re wê xwe di awayekê de wê bidina dîyarkirin. Redkirin û li dijî wan bûyin jî wê weke ku wê ser ziman wê nebê. Di wê temenê de ew lêpîrsîn newê kirin. Ev rewşên weke yên tabûyî wê di temenê wê de bin ku wê di nava malbatê de wê gelek rewşên weke tundûtûjî, destavêtin û hwd ku wê bibin wê bi hizrên weke 'navê malbatê dernekeve' û hwd re wê di nava wê de wê bên hiştin û wê, ser wan wê bê nûxûmandin.

Di wê temenê de wê gelek rewşên weke yên minaq ku wê weke mijarên dawî li jîyane xwe hanîna keçikan wê li kurdistanê wê were dîtîn wê, aliyekê wan wê ew bê ku wê gelek ji wan keçikan wê rast destavêtinên rayaderên dewletê wê werin û wê di wê demê de wê ew jî wê dawî li jîyane wê werênin. Bi wê rengê wê li kurdistanê ji ber destavêtinên rayadarên tirk wê bi sadan keçikên kurd wê dawî li jîyane xwe wê bênin. Ji ber tabûyên malbatî ên di wê temenê de ku me weke li jor hanîn li ser ziman wê ew wê di nava malbatê de wê, bîn hiştin. Di wê temenê de wê ev rewş wê weke rewşek şer jî wê li dijî jinê wê bê kirin. Di wê temenê de wê, weke rewşek ku wê ji ber tabûyên zayendî û malbatî de wê, ew wê di dewama wê de wê sergirtî wê bimênin. Ji ber wan tabûyên weke bi rûmeta malbatê û hwd ve girêdayî wê newê hiştin ku ew li ser wan were axiftin. Ev jî wê bê derfet û temenê zêdebûna destavêtinên bi wê rengê ên rayaderên fermî. Di dewama wê de wê di mijare tabûyê de wê ber ve yekê wê giring bê ku mirov wê bi teybetî ji van aliyan ve wê hilde li dest û wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov mijare tabûyê wê di wê çerçoveyê de wê hilde li dest wê li ser serboriyên civakê re wê gelek rewşên ku wê bîn ser ziman wê hebin. Wê mirov dikarê ji gelek şewayan û demên temenên jîyane mirov jî wê bêne ser ziman.

Di wê temenê de wê, minaq wê, ber ku wê di demên piçûk de wê fêrî zaroyan wê were kirin ku ew li ser rewşên zayendî û ankû têkiliyên zayendî axiftinê wê weke 'qadaxa' bê dîtîn wê, di dewama wê de wê, gelek rewşên ku wê di wê temenê de wê bibin wê, çendî ku wê bîn jînkirin jî wê ser wan were girtin. Wê newina ser ziman. Di nava malbatê de bi rehetî ne axiftina li ser rewş û pirsgirêkên zayendî wê di wê temenê de wê temenekê wê yê ku mirov wê dikarê wê bi wê bihizirê wê hebê.

Di aslê xwe de wê nekarîna axiftina li ser rewşên zayendî û ankû xwe hanîna ser ziman a bi zayendî wê ji aliyekê ve wê dikarê weke temenê gelek pirsgirêkên ku wê di wê temenê de wê rûbidin jî wê werênê ser ziman. Ev wê di awayekê de wê, weke temenekê ku wê bi wê pirsgirêkên derûnî bi wan jînkirinê, û di nava rewşên civaknasî de xwe bi sînokirin û ankû xwe vekişînê jî wê bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê temen de wê weke tabûyekê wê were dîtîn ku wê di nava civaknasîyê û ankû jîyankirina bi hevdû re de wê, hertimî wê keç û kûr wê ji hev cûda wê li aliyekê wê werina jînkirin. Leyistikên wan ji hevdû cûda wê werina dîtîn. Ev cihê wê di nava civakê de wê, di wê temenê de wê, her qatagoriya zayendî wê bi çanda xwe ya teybet ku ew bi wê pêşdikeve re wê, di wê

temenê de wê, temenê ji hevdû vaqatinê wê di awayekê de wê biafirênê. Ev wê, ji hevdû dûrketina bi zêhnî, ji hevdû vaciniqînê û hwd jî wê di dewama wê de wê werênê. Wê dema ku wê ew cihêti di nava jîyanê de wê temenê wê bê çandin û wê bi wê jîyankirin wê bêgûman wê êdî wê dema ku wê keç û kûr jî werina cem hevdû wê weke tiştêkê awarte wê lê were nerîn. Di wê temenê de ku kûrek navê keçek bînenê ser ziman wê di temenê wê de li nêhtek cûda weke ya bi tîkiliyên seksuali wê lê were lêgerîn. Vajî wê, ku wê keçek jî wê ew wê di wê temenê de wê were ser ziman. Lê dema ku wê ji aliyê keçê ve wê, were ser ziman wê zêdetirî wê encamên wê girantir wê di jîyane wê de wê xwe bidina dîyarkirin.

Di awayekê de wê ev wê, di wê temenê de wê, xwe bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê tîkiliya nava hevdû de a di nava jîyanê de wê, di wê temenê de wê, temenê wê yê civakî ku wê weke jîn li malê bê û mîr wê li derve bê ku wê di wê temenê de wê bi hizirî temenê wê bê çêkirin û wê bê pêşxistin wê di wê temenê de wê, ev rewş di nava malbatê de jî wê bê dîtin. Di wê temenê de wê, jîn wê ji wînekê, hebûnek kirdeyî kêmîrî wê weke objeyek hazgirtinê, zarokhanîna li dînyê û domandina tûxm bi wê û hwd wê bi wê rengê wê li wê were nerîn. Di wê temenê de wê jina herî baş li gorî wê tîgînê wê çend zaro hanîna li dînyê û di dewama wê de wê çawa wê xwe di wê temenê de wê temenekê malbatî ku wê xwe kiriya temenê wê de wê, bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin.

Di mijara zayendê de wê, di wê temenê de wê ev rewş wê weke aliyna tabûyî wê di nava civakê de wê çanda wê were pêşxistin. Wê di wê temenê de wê, dema ku ev wê di wê rengê de wê, were jînkirin û di wê temenê de wê çandek biafirê êdî wê li gorî wê çande wê tabû wê biafirê û wê derketina dervî wê bibê.

Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, jîn di nava malê de wê, di nava tîkiliyên malê de wê, di awayekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziiman. Di aslê xwe de wê di çerçoveya tabûyên malbatî de wê, di wê rengê de ku wê, 'maşrû' jî wê werina dîtin wê, di awayekê de wê, bi wê re wê karibê li wê bihizirê. Minaq wê di nava malbatê de ku wê çend zaro wê hebin bi mîr re wê zêde nizanibin ku ew xwarinekê dînin ber xwe, cilên xwe bişon û karekê li mitbaxê hebê ku ew wê bikin. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di nava jîyanê de wê, mîr û zaro wê tenê wê hema wê di wê rewşê de bin ku wê were ber devê wan. Ku ew çawa dibê, çawa dihê çêkirin û hwd wê di wê warê de wê zêde li wê ne hizirin. Ku li mitbaxê karekê zarorî jî hebê wê destên xwe ne labitênê û

wê neçê û wê nekê. Wê ew wê 'weke karê jinê' wê were dîtin û wê ji wê were hêvî kirin ku ew wê bikê. Minaq wê di wê temenê de wê gotinên weke 'karê çêkirina xwarinê karê jinê ya', 'karê cilşistinê karê jinê ya', karê zarok meyizendinê karê jinê ya' û hwd wê di wê temenê de wê, bi gelek gotinên din re wê ev wê were ser ziman.

Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê di wê temenê de wê, weke ku wê herkesek wê 'ya ku ew dikeve ser milê wan' û ankû 'ya ku ew dikarê bale wan' de wê, di wê temenê de wê bizanibê û wê di wê çerçoveyê de wê, ew wê bikê. Di wê temenê wê de wê, gotinên weke 'karê jinan' û 'karê mêran' wê di temenekê cihêkirinê de wê bi wê re wê were bi temen kirin û hanîn li ser ziman. Ev gotin wê di aslê xwe de wê rengna tabûyî ê pirr zêde kevn û kûr wê di nava malbatê de wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin û wê werênina ser ziman.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku ev rewşên weke yên tabûyên malbatê wê temenê domandina wan wê çawa wê bê kirin û domandin wê dikarê wê hinekî li ser wan bisekinê. Ew jî wê minaq wê kûr wê weke kûr û keç weke keç wê werina mazin kirin. Di wê temenê de wê ji vê gotina 'kûr weke kûr' û keç weke keç' mazinkirinê wê çi wê were fahmkirin? Di wê temenê de wê, ev gotin wê di serî de wê di wê de wê gelek awayêmn tabûyî wê weke kirdeyî wê di xwe de wê bihawênê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di nava jîyanê de wê, destpêka ji hev cihêkirinê wê di wê teenê de wê di nava malbatê de wê di awayekê de wê weke ku wê bê kirin. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara rewşa malbatê wê di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa 'rêgezên wê yên ku ew bi wê dijî' wê di wê temenê de wê hinekî jî ev tabûyên wê di awayekê de wê bi rewşa malbatî re wê karibê were kirpêndin. Di aslê xwe de wê di mijara malbatê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara malbatê û tabûyê wê di wê rengê de wê, bi wê re wê, bi rengê wê yê heyî ku wê weke 'malbata çandî' û hwd jî wê were bi temenkirin wê bi wê re wê were ser ziman. Ev rengên weke ji hevdû cûda kirin û di wê temenê de wê, salixkirinêmn rolên zayendî û hwd jî wê di temenekê rewîstî, olî û hwd de jî wê bînen bi temen kirin. Ya ku wê hinekî din jî wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, pêşîya pêşveçûnên wê bigirê jî wê ev bê. Minaq li rojhilat serîgirtina jinê, û ankû zor dayina li lê ku ew 'bûrkayê' bikarbênê wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê trejikî ku wê di wê temenê de wê were dîtin bê. Ev rewşa trejikî wê di

awayekê de wê, di rewşên rewîst û olî de jî wê di awayekê de wê bên salixkirin. Ev çendî ku wê ne tabûyna civakî jî bin lê wê weke tabûyna bawerî wê werina pêşxistin û wê di wê temenê de wê pêşîya bûhûrîna jî wan wê di wê temenê de wê di awayekê de wê were girtin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê di wê de wê pêşketina civakê û mejuya wê hemû wê were zindankirin wê rewşek wê bi wê re wê xwe di reng û awayekê de wê bide nîşandin.

Li ser wê temenê de wê, 'jina girtî bi rêz û hûrmet a', 'jina girtî bi iffet a', 'jina girtî bi namûstir a' û hwd wê, di wê temenê de wê ew wê di awayekê de wê were kirin. Ev gotin ku mirov her yekê wê ji kîjan aliyê ve wan hilde li dest wê li hemberî yekê weke gotinên 'baş' werina dîtin jî wê li hemberî ya din weke gotinên xirab bin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê, di wê temenê de wê beşkirina mejiyê civakê û di wê temenê de wê bi wê re wê çûyina bi ser wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bibê. Ber vê yekê wê di wê rewşê de wê, rewşa bûrkeyê wê ji rewşek birdozikî zêdetirî wê weke rewşek hêrîştî a li pêşketina civakê jî bê. Di dewama wê de wê, di awayekê de wê weke temenekê hepiskirina pêşketina wê jî bê. di wê temenê de wê, ev rewşên ku weke hinek rewşên olî wê werina ser ziman jî wê, di awayekê de wê dema ku mirov li wê bihizirê wê çendî wê olî bin wê di aslê xwe de wê cihê nîqaşê jî bê. Di wê temen de wê, di awayekê de wê dikarê wê ji wê aliyekê ve jî wê di awayekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Vajî wê di awayekê de wê, li ser temenê qalibên bi wê rengê ên di wan de jîyankirinê wê, dema ku mirov wê di awayekê de wê, çawa wê di temenekê xwezayî de wê bijî ku mirov bi wê bihizirê wê, di wê temenê de wê rasttir bê.

Di wê rewşê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara malbatê wê dema ku wê di wê temenê de wê, were çêkirin wê di wê rengê de wê bandûrê li rengê jîyane malbatê jî wê were kirin. Di aslê xwe de wê di awayekê de wê ne wekheviya di pêşketina civakê de ku wê temenê pirsgirêk û tengezeriyên wê biafirînin jî di wê nûqtayê de mirov dikarê di awayekê de kifşbikê û wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşên bawerî wê di awayekê de wê, li gorî demê wê çawa wê xwe di awayekê de wê vegûharînin û wê li gorî rengê pêşketina civakê û pêşketina wê ya demê wê xwe şirove bikin wê di wê temenê de wê ew jî wê bi wê re wê karibin bibina temenekê pêşketinê. Lê dema ku vajî wê pêşketina civakê li gorî

rengê ku ew bi wê dihizirin wê hingî wê bi xwezayî wê bi wê re wê di temenekê zêhnî de wê bi wê re wê temenê pirsgirêkê wê weke ku wê bijî.

Di aslê xwe de wê ev mijar wê weke mijarna dûali bin. Aliyê pêşî wê bi têngînên bawerî re wê di awayekê de wê weke ku wê bête sser ziman. Aliyê din jî wê weke ku em di çerçoveya mijara xwe de li ser wê bisekin in wê bi rewşa malbatê ve wê girêdayî bin.

Rewş wê, di awayekê de wê, di salixkirinên wê de wê, hertimî wê di awayekê de wê, şînorên wê yê fahmkirinê wê hebin. Ev şînorên fahmkirinê wê di awayekê de wê, çawabûna mirov a di nava jîyanê de wê di awayekê de wê weke ku wê biafirênê.

Malbat wê, li ser tabûyên wê re wê, ne tenê wê bi qatagoriyek zayendî wê bi hemû qatagoriyên wê di awayekê de wê, li ser wê cihêkirinê re wê temenê pirsgirêkê karibê biafirênê. Minaq jin ku wê weke 'karê jinê' wê bikê û mêr weke 'karê mêr' wê bikê wê di wê temenê de wê di nava wan de wê sînorekê ku wê yek wê li aliyê yê din wê nikaribê herê û biqavizê wê di rengê de wê bibê.

Di dewama wê de wê ev jî wê weke rewşa tabûyî bin. Di wê rengê de wê, di wê rengê de wê ev rengê tabûyî wê jî mijarên weke yê jîyankirinê bê, cilûberg li xwe kirinê bê, rengên xwarin û vexwartinê bê û hwd wê weke van bi gelek aliyan re wê were dîtîn. Ya ku wê di wê temenê de wê jin jî û mêr jî wê jî xwe re wê weke 'baxt' û rewşek 'pêwîstîni (determinist)' wê bibîne wê di wê temenê de wê di jîyane wan de wê jî wan re wê biafirê. Êdî wê ew rewşa ku ew afirî wê jî wan re wê jî wê weke ku wê zor bê ku ew wê bigûharênin. Tenê wê rêya jîyankirina wê li pêşîya wan wê bê hiştin.

Di awayekê de wê dema ku mirmov wê bahsa têngîna jin û mêrê bi tabûyî bikê wê di awayekê de wê, aliyna wê yê li ser têngînên ajoyî, û seksualî re jî ku wê xwe bidina dîyarkirin û wê rewşên weke yê di bin navê bawerîyê de wê, werina bicihkirin û ser ziman jî wê bibin. Minaq wê dema ku wê bahsa dîtina rûdêna jinekê ji aliyê mêrêkê ku ew xwe weke 'bawermend' bi nav dikê û wê di wê de wê weke 'nêht xirabûnê' û ankû 'weke rewşa ketina tiştên pîs di dilê wî de' wê, çendî ku wê bi jinê ve girêbide û ew wê 'gûnahbar' bikê jî lê wê jî aliyê din ve wê jî temen ve wê, bi xwe terbiye nekirin û nekarîna xwe û di dewama wê de bi rewşa ajoya mêr ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê, bi jinê ve girêdayîn wê tenê wê weke jî aliyekê zêhnî ve wê, cihê lê lêgerîna sîwdariyê ku ew bi zanebûnî şaş bide nîşandin jî bê. Wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, di serî de wê dikarê wê fahmbikê bê. Di wê rengê de wê, ew wê,

dema ku mirov wê, wê di dilê xwe de dijî wê, bi wê re wê fantesiyên wê di xwe de wê çêbikê wê ew wê, bi mejiyê wî ve wê girêdayî bê. Wê dema ku wê bi wê (jinê) ve wê girêbide jî wê di awayekê de wê, bizanbûnî şaş nîşandin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara têkiliya nava jin û mêrê wê, di wê temenê de wê, ji gelek aliyan ve wê dikarê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Minaq ji aliyê dîtina hevdu, têkiliya fizîkî a bi laşî ku wê bi wan re wê çê bibê û hwd re wê dikarê weke van aliyan bi hinek aliyên din re jî wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, dema ku wê, di temenê dest levdene hesanî de wê weke 'xirabûnê', 'pîsbûnê' û hwd wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê di aslê xwe de wê, dikarê wê di rengê de wê biwê re wê bikê berlêpîrsînê de.

Ev têtîna wê ber çî wê giring bin ku mirov wan ji aliyekê ve wan hilde li dest û fahmbikê bê? Ber ku wê ev têtîna wê ji aliyekê din ve jî wê temenê hinek têtînen xirab nîşandinê jî bin. Minaq wê dema ku wê gotinê weke 'jin ji rê derdixê', 'jin şeytan a' û hwd ku wê werina ser ziman wê di wê temenê de wê ev têtîna û rengên fahmkirinê wê di temenê wê de bin. Ber vê yekê wan aliyan fahmkirin û derxistina li têtîna wê di serî de wê weke aliya giring bin di fahmkirinê de.

Di nava jîyanê de wê mijara têkiliya jin û mêrê de wê ji aliyekê ve wê ev wê weke temenekê bi şaşbûnê jî ê şaş fahmkirinê wê di nava jîyanê de wê weke ku wê biafirênê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê hildana li dest wê, di wê temenê de wê, gelek aliyên din jî wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bide derxistin li holê.

Ev alî wê weke têtîna ku wê di çermê hin tabûyna de jî wê di rengê de wê weke ku wê werina fahmkirin bin. Wê di wê rengê de wê weke gotin û têtîna ku wê bi wan wê bi şûn ve gav dana avêtinê a jinê jî bi wan wê bê dayin kirin. Ber vê yekê wê ev têtînen ku wê bi wê rengê wê carna wê di bin dîmenê bawerîyê de jî wê werina ser ziman wê di awayekê de wê ti têkiliya wan bi wê re wê di aslê xwe de wê nebê. Wê tenê wê bi ajoya mêr ve girêdayî wê têkiliyek wê ya bingihînî wê hebê..

Di awayekê din de jî wê, di wê temenê de wê ev têtîna wê ji aliyekê ve wê, dema ku wê di jîyanê de wê bîna pîretizekirin wê di temenê 'sernûxûmandina jinê' de jî wê bi encam bibin. Di rengên weke bûrka û hwd de sernûxûmandina wê, du wateyên wê yê sereka wê hebin. Yek wê ji aliyê derûnî ve wê, weke ku wê çawa wê, mêr wê weke 'ya xwe' wê bibînê û ew wê 'aîdî xwe' dibînê wê di wê temenê de wê were dîtîna

bê. Weke malê xwe dîtina wê, bê. Tenê mafê dîtina wê û rûyê ew ji xwe re dibînê.

Di awayekê din de jî wê, kesê din ê derve ku wê dibînê wê, çawa wê, di wê temenê de wê, ew wê, zayifî û lawazîya xwe wê bi ajoyî û hwd wê, di wê temenê de wê, ji aliyê pêşilêgertina wê ya di jîyanê de wê bi wê re wê temem bikin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê bêjê ku wê, mijare di wê temê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê fahmbikê ku wê, mêr wê di wê rengê de wê, xwe di awayekê de wê, zêde xwe weke 'oldar' û 'xwedî rewîst' û weke 'gavê giran ê di cihê xwe de' wê xwe bide nîşandin jî wê ji hineka aliyan ve wê bi wê zayifîya wan ve jî wê aliyekê ku wê bi wê girêdayî wê hebê.

Di dewama wê de wê mirov dikarê wê hinekî din wê li ser wê di wê temenê de wê, dahûr bikê. Ber ku ev alî wê di nava jîyanê de wê ji gelek aliyan ve wê di temenê pirsgirêkên zayendî de jî wê cih bigirê û wê bi berdewamî wê di her demê de wê li pêşketinê û li şûnmayînê û hwd wê nenêrê û wê pirsgirêkên din li gorî demê wê dem bi dem wê biafirênê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê di temenekê hişk de wê dema ku wê di wê temenê de wê, gotin wê wê çawa wê werina ser ziman wê weke 'li dijî olê ew hatina ser ziman' ku wê werina ser ziman wê, ji wê zayifîyê zêdetirî wê di wê de wê hebê. Wê ji wê zêdetirî wê rewşa sergirtinê wê di wê temenê de wê hebê. Ol wê di wê temenê de wê çawa wê weke maske û rêya aliyekê zayifkirinê û xwe bi wê serxistinê wê bê bikarhanîn wê bi wê rewşê re wê bi hesanî wê karibê were dîtîn. Ev wê ne tenê wê bo civakê wê bo sazûmana civakî jî wê di rengekê de wê wusa bê.

Di awayekê de wê di dewama wê de wê, mirov dikarê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijara civakê wê, di çerçoveyê de wê, weke pirsgirêkek mazin wê derkeve li pêş. Mînaq wê, hêstek weke ya li dijî derketina gotina civakê a li pêş jî ku wê biafirê wê di wê temenê de wê ev rengên hizirkirinê wê di awayekê de wê, di bin navê 'gelemeperiya olî', 'ûmmetî' û hwd re ku wê werina ser ziman wê hebin. Di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê mijara zayendê jî wê di wê rengê de wê weke aliyekê zêde bi pirsgirêk wê xwe êdî di her demê de wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê rengê malbatî ku wê were afirandin û pêşxistin jî wê di wê temenê de wê ji ya wê rengê wê ne cûdatir bê. Di dewama wê de wê, rengê malbatî wê ev rewş wê weke tabûyna wê jî wê di nava wê de

wê xwe bidina dîyarkirin. Di nava malbatê de wê bi hevdu re di axiftinê de wê, ji hev dûrbûn û hwd wê bi wê re wê weke ku wê bibê.

Minaq wê, dema ku wê jinek di male xwe de bi zaro û mêrê xwe re wê henekkekê jî bikê wê weke 'bixirabî' wê were dîtin û lê nerîn. Her ku ew bi heywana malê re jî wê henekê bikê wê weke ku ew dilê wê li wê xirabûya wê were dîtin û wê were şîrovekirin. Di wê temenê de wê her rengê hizirkirinê wê ji aliyekê ajoyî û seksualî ve wê di wê temenê de û di dîmenekê de wê weke ku wê bi wê re wê wer lê hizirkirin.

Ev rengê hizirkirinê wê dema ku wê ji aliyê teoriyên seksualî ve wan hilde li dest wê, di çerçoveyek xwe 'serdest hîskirin', 'xwe serdest kirin' û hwd ve girêdayî wê di awayekê de wê weke ku wê aliyna wê di rengê de wê weke ku wê werina ser ziman. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zayendê wê di wê temenê de wê dikarê wê weke aliyekê wê ye giring wê di dewama wê de wê werênê ser ziman.

Ji aliyê teoriyên seksualî ve wê dema ku mirov wê li wê dihizirê ku wê, çawa wê, tiştêk bû ku ew bi wê ve alaqaşî bê û ankû bêalaqaşî bê wê, çawa wê, di awayekê de wê weke di mejî de wê bi derûnîyek alaqaşî a bi wê ve girêdayî wê di awayekê de wê bê hizirkirin wê bi wê re wê xwe di rengê de wê bide nîşandin. Di dewama wê de wê, mijare seksualî wê, di wê temenê de wê, ev alî wê weke ku wê di şîroveyên civakî de jî û yê olî de jî wê weke ku wê li pêş bê. Minaq gotin weke 'nêht xirabûnê', 'hiş ji serî bîr', 'tiştê xirab kir dilê min', 'destê wê li destê min ket û desmêja min şikeşt' û hwd ku wê werina ser ziman wê weke gotinna ku wê di wê temenê de wê, di rengê bi teoriyên seksualî jî wan dikarê fahmbikê û di wê temenê de di awayekê de wan fahmbikê û wan werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê ji aliyekê aliyekê din ve jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê rengê de wê, bi zêdeyî wê, di wê temenê de wê, mêr wê bergkirinên xwe wê esasî û weke yê ku ew dikarin bi zêdeyî werina herêkirin wê bînenê ser ziman. Heta ku wê yê ku wê jin bikê wê di çerçoveyek bergî û ankû weke tiştêna werina herêkirin de jî wê nebînenê. Di wê temenê de wê, ew di wê temenê de wê di awayekê de wê ev jî wê ber ku wê di mejiyê xwe de wê di hizirkirinên xwe de wê bi kirdeyî wê weke objeyek seksualî wê bi wê bihizirê û ew di wê mejiyê wî de wê hebê wê ew di temenê wê rengê hizirkirinê de wê hebê. Ev ew di farqê de û ne di farqê de jî bê wê, di rengê de wê weke têtîna ku wê di serî de wê, di awayekê de wê derkevina li pêş bin.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê rewşê de wê di aslê xwe d ewê teroya seksualî wê çawa wê di çerçoveya dîtbarîya herdû zayendan a hevdû de wê, di awayekê de wê li pêş bê û wê derkeve li pêş wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê bi zêdeyî wê derkeve li pêş. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke temenekê rengên hizirkirinê ên di wê temneê de wê bi bawerî û ne bawerî wê di gelek awayan de wê ji temen ve wê di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin jî bê.

Ev teori wê di serî de wê, di çerçoveya dîtbarîya rûdênên hevdû de ku wê xwe weke ji wê dûrbigirê û ankû wê dema ku wê, di wê temenê de wê, dema ku wê jinek were ber mêrekê ku ew wê serê xwe bitawênê bo ku ew wê nebînê û û bi dîtina wê re newê hemberî hevdû wê, hemû caran wê bi rêz û hûrmetekê re wê ne alaquadar bê. Wê bi ajoyna serdest ku ew di temenê xwestinê û bi wê dibina temenê hinek fantesîyan û hwd ve jî wê alaquadar bin.

Di wê temenê de wê dema ku wê di demên xwandinan de wê jin û mêr wê ji hev cûda wê li deverna bèn rûniştin û ankû rûnandin û yan jî di civakekê de wê tenê mêr wê hebin ku wê jin di nava wan de wê nebin wê, di wê temenê de wê, hinek aliyên ku ew werina fahmkirin jî wê hebin. Di dewama wê de wê ji aliyekê din ve jî wê 'mijare dengê jinê' wê di wê temenê de wê weke ya bi wê hizirkirinê bi wê rengê wê were dîtîn û wê di wê temenê de wê weke 'ketina tiştên weke xwestekê di dil de' wê bi wê lê bihizirê wê ew jî wê di wê temenê de wê, bihîstina wê jî wê were qadaxakirin. Ev wê weke rewşna ku wê ne bi jinê ve girêdayî bi pirsgirêk bin. Wê weke rewşna ku wê bi mêr ve bi pirsgirêk bin. Di serî de wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyna wê yên ku mirov wan di dewama wê de wê dikarê werênê ser ziman ku wê mêr xwe bi wê re wê, di gelek rewş û xûlubatan de wê bibînê.

Di rewşa têkiliya nava hevdû a weke hevdû de jî wê, ber çî wê ew wekhevî wê nafirê wê, dîsa wê ji vê aliyê ve wê, hinek tiştên ku mirov bînê ser ziman wê hebin. Di wê temenê de wê ber ku wê weke xwe li hevdû hizirkirin wê nebê. Di wê temenê de wê, di nava xalkê de wê gotinek bi hesanî wê hebê. Ew jî wê ew bê ku wê, dema ku wê bê gotin 'ku di dilê mirov de tiştên xirab nebin mirov wê li wan nehizirê' re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê li ser dilxirabûnê re wê hizirkirinê ku wê were kirin wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyna wê yên ku mirov wê di serî de wê weke aliyna ku wê di wê rengê de wê

bênê ser ziman wê di çerçoveya weke hertimî bi nîyet û çavakê xirab li hevdû ne nerînê bê.

Wê dema ku wê, ev nerîn wê çendî ku wê bi mêr re wê di bin 'oldariyekê' û ankû 'mêrê kesê bi rewîst' re wê were ser ziman jî lê wê di cewherê xwe de wê jinê wê weke objeyek sexualiteyî ku wê ji wê xwe digihênê fantesiyên wê hertimî li wê dihizirê û wê weke kesek bi serê xwe ku ew di wê di temenê xwe de li wê ne hizirê wê hebê. Di wê temenê de wê, hertimî wê ji dêxwûnê jêrtir wê bi wê li wê bihizirê. Ev jî wê bi xwezayî wê temenê wê bê ku wê ti carî wê nebê temen û derfet ji wê re ku ew bi wê di wekheviyekê de bi wê ne hizirê. Tenê ku ew li wêbihizirê ku ew di çerçoveyek objeyek haz ji wê girtinê, bi wê têrkirinê û hwd re li wê dihizirê wê di wê temenê de wê bi wê bihizirê.

Berî her tiştê di meji de bo ku ew wekhevi bi xwezayî çêbibê wê têgîna weke objeyek sexualî ku ew li wê dihizirê wê divê ku wê derbas bikê. Minaq li rojhilat wê di temenê hemû pirsgirêkên jinê ên di nava têgînên baweriyê û ankû rewşên din ên jîyanê de jî wê di awayekê de wê weke ku mirov dibînê wê di serî de wê ji aliyekê ve wê ev wê hebê. Ev wê weke nûqteyek ku wê gelek mijaran wê di xwe de wê hepisbikê û wê nehêlê ku wê ji wê derbasbûn wê di awayekê de wê bibê. Di dewama wê de wê, ber ku wê bi wê nerînê û çavê wê li wê were nerîn wê, êdî wê rêya ji jîyanê û berçav dîrkirina wê bi têgînek baweriyî û ankû têgînek din bê wê bê bijartin.

Di wê rengê de ew jî wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare sexualiteyê wê di wê temenê de wê weke mijarek tabûyî ku wê li ser wê zêde newê axiftin û ankû wê derfet ji axiftina wê re wê nebê. Yê ku ew wê bi axiftin jî wê weke 'ji rê derketî', 'bêrewîst' û ankû 'bêahlaq' wê were dîtin û wê bê hanîn li ser ziman. Ev jî wê di aslê xwe de wê rengê pirsgirêkê wê bide nîşandin ku wê çendî wê mijar wê di temenê têgînek pirsgirêkî de wê çendî wê kûr bê.

Ev rewş wê weke rewşek ku wê hemû aliyên jîyanî ku wê malbat jî di navê de wê bi xwe re wê weke pirsgirêk wê bi temen bikê û wê werênê li holê. Ji wê aliyê ve wê, pirsgirêk wê bi zêdeyî wê xwe li gelek aliyên wê bide girtin. Wê di nava malbatê de jî wê di wê temenê de wê, minaq wê zêdeyî wê heta ku wê keç û kûr weke zaroyên malê ku ew hebin wê ji demekê û pê de wê newê hiştin ku ew jî rûyên hevdû bibînin û bi hevdû re weke xwûşk û bîra têkiliyek malbatî jî bi rastî û başî dênin. Wê ber ku wê di wê temenê û wê nerîna sexualî de wê li têkiliya nava wan jî wê di

awayekê de wê bê hizirkirin. Her kirinên ku wê bikin wê di wê temenê û wê bi wê nerînê wê di berçav de wê bê derbaskirin. Ku wê kirinek wan ku bi nîyetek cûda jî kirin ku wê di wê rengê de întîbayek di mejî de da çêkirin wê hingê wê, ew karibê bibê temenê ku ew bi xirabî werina dîtî û weke tamê wan li ser hevdû heya bê dîtî û di wê temenê de ew di nava wan de bibê pîrsgirêk. Di wê rengê de wê mijare du zayendan wê bi qatagorikî wê di her demên wê yê temenî ên jîyankirinê de wê di wê şeklî de wê di rengekê de wê bi pîrsgirêk wê were dîtî.

Di dewama wê de wê zaero ku ew hê piçûka wê çawa wê fêrî sergirtinê wê bê kirin ku ew bi wê xwe ji nava jîyanê bi wê dûrbikê wê weke tabûyekê ku wê xwe li ser fahmkirinên bawerî re wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê er ziman ku wê mijare wê tabûyê wê xwe di jîyanê de wê, bi ji hevdû dûrketinê û bi mirina kes bi civaknasî û hwd re wê encamên wê xwe di nava jîyanê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bide dîyarkirin bê. civaknasî wê weke qadek jîyanê ku wê bê korbankirin li tabûyên sexsali ên ku ew di wê temenê de wê, bê afirandin.

Mînaq wê keçek wê weke tabûyekê bê ku ew herê bi bavê xwe re hin mijarên sexsuali biafirê. BI heman rengê wê weke tabûyekê bê ku wê kûr wê herê bi dayika xwe re wê biafirê. Di aslê xwe de wê li vir wê giring bê ku mirov wê bêjê ku wê ber ku wê hertimî wê li ser giringî dayina kûr re wê mazinkirin wê bibê wê di wê temenê de wê kûr wê weke ku wê ji keçê wê rehetir bê. Ev wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara têkiliyên nava keç û kûr, jin û mêr û hwd de wê, di wê temenê de wê weke ku mirov dibînê wê ev wê weke aliyekê wê yê tabûyî bê. Gelek tabûyên ku wê ew nêzbûna wan a li hevdû û bi hevdû re axiftinê ku wê pêşîya wan bigirin jî wê di wê temenê de wê were dîtî. Ku jinek bi mêrekê axift û mêr, bav û ankû bira û hwd wê, bi wê rengê bibînê wê gelek pirsan wê ji wê bikin ku ew çima bi wî mêrî re axift, li ser çi axift, ber çi ew bi wî re axift û hwd wê ji wê were kirin. Weke ku wê sûcekê mazin kiribê wê li wê bi wê rengê wê nêzîkatî wê were kirin.

Di dewmaa wê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê ev wê bi wê re wê di rengekê de wê xwe bi wê re wê, bide nîşandin. Di aslê xwe de wê, axiftina jinekê bi mêrekê re wê ji aliyekê ve wê tabûyek mazin wê

di temene xwe de wê bi wê rengê wê di temenê xwe de wê biafirênê. Wê dema ku mirov dadikeve li temen û bingihê wê jî wê mirov dibînê ku wê dîaa wê bi nerînek seksualî wê bi teorîkî û fahmkirinî wê li wê were nerîn. Gotinên weke 'tu çû bi wî kûrî re axift î, çavê te di wî de heya' û an jî 'ber çî bi wî mêrî re axift î, ti dixwezê bi wî re bibê, dilê te ew xwestîya' û hwd. Wê weke van gotinan wê gelek gotin wê di wê temenê de wê werina ser ziman. Di dewama wê de wê dema ku wê di rêwîtîyekê de wê bê çûyin wê jin û mêrek li rex hevdû rûniştin wê weke şermekê û ankû rewşek pirr zêde xirab a li berçav wê bi tabûyî wê were dîtin.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giirng wê werênê ser ziman ku wê mijara têkiliya bi hevdû re civaknasî wê hema bêja wê hîç mirov nikaribê bahsa wê bikê bê. Bi derûnî wê, wê bi gelek rengên pirsgirêkî wê di dewama wê de wê weke ku mirov wê dibînê wê were dîtin û wê were sser ziman. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara civakansîya zayendî wê di wê temenê de wê ji aliyê navaroka civakî û hwd ve jî wê jîyanî bê û pirr zêde wê girîng bê. Di wê temneê de wê, di nava wê civaknasîyê de wê di demên dawî de wê hin bi hin wê çendî wê labîfînek wê bibê jî lê wê, gelem sînor, tabû û hwd wê bi wan re wê were dîtin. Wê di wê temenê de wê, mirov karibê bahsa sserbestiyek civaknasî ku wê di wê de wê weke ku ew bixwezê xwe di wê de werênê ser ziman bê. Ev wê di nava malbatê de jî wê bi 'tabûya li gorî rewşa malê tevgerînê' re wê bê bi temenkirin û wê were hanîn li ser ziman. Ku keçîkek ji malê bi kesekê re wê têkiliyek civaknasî dênê wê rastî lêpîrsînê û gelek pîrsên bi wê were. Di wê temenê de wê, li şûna bi mejiyekê civaknasî wê bi wê were hizirkirin û wê bi mejiyek seksualiteyî û rengê têkiliyên wê û hizirkirinên bi wê re wê li wê were hizirkirin. Wê bi xwezayî wê êdî wê ew jî wê nebê weke rewşek civaknasî a bi rastî li wê hizirkirinê.

Di wê temenê de wê, di nava civakê de wê mejiyê civaknasîyê, derûniyê û hwd wê bi gelek aliyên din re wê pêşketina wan û bi temenbûna wan re bi wan hizirkirinê û hwd re wê weke aliyekê civakî ê pêwîst jî wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, minaq wê, gotinên weke 'wê civak wê çî di der haqê min de wê bihizirê' û ankû 'ezê çawa bêm dîtin' wê hinek gotinên tabûyî bin ku wê bi wê rengê wê bi wan wê were hizirkirin bê. Di nava têkiliya civakî de wê mejiyê seksualî wê di aslê xwe de wê pirr zêde wê serwer û sserdest bê. Wê hemû têgînên bawerîyî jî wê di wê temenê de wê, bi wê were sererastkirin û bi wê hizirkirin. Di wê temenê de wê,

di wê rengê de wê, di serî de wê ev meji îfşakirin û wê dahûrkinin wê di serî de wê weke aliyekê giirng ê bi pirsgirêkî ku ew li pêşiya kes û civakê jî ew xwe dide dîyarkirin bê.

Ya ku wê di temenê rengê xwe bedilkininê, cil li xwe kirinê, hizirkirinê, nêzîkbûnê, axiftinê, rengên axiftinê û hwd de wê xwediyê kifşkariyna giring ên di jîyane mirov de bê wê hinekî jî wê ev bê.

Ber vê yekê wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê bihizirê û wê bi wê hizrên xwe werênê sser ziman. Di mijara tabûyê de wê, di wê rengê de wê dema ku mirov wê di awayekê de wê weke ku wê were dîtin wê ji her aliyê ve wê jîyane mirov wê bi bandûr wê bikê bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku wê mijara hevdû fahmkirinê wê di wê temenê de wê dikarê wê ji aliyekê ve wê di çerçoveyek kesî û civakî de wê hilde li dest.

Di nava malbatê de wê, dema ku wê mêr wê weke xwediyê malê bê wê, bi xwezaê wê kûr piçûk jî wê di protipê bav de wê derkeve hemberî dê û xwûşkan ku ew ji wan re bêjê 'ez mêr im', hûnê li min û gotina bin bihisênin. Weke ez dibêjim hunê bikin. Ev wê weke aliyekê tabûyî wê di dewama wê de wê xwe bide dîyarkirin bê.

Tabûya malbatê de wê di wê temenê de wê, di rengê sazûmana wê de wê, di rewşa rolên zayendî de jî wê di awayekê de wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Mînaq wê dema ku wê mêr wê hertimî wê li derve bê û wê bixabitê û wê, bixwezê ku wê jin wê hertimî wê li malê wê rûnihê û wê tenê di hundirê malê de wê jiyane wê hebê wê, di wê temenê de wê weke tabûyekê wê derkeve li pêş. Di temenê wê tabûya wê mêr dixabitê û li jinê dinerê, jin wê tenê li malê bê, jin wê ji malê dernekeve, jin nikarê li derve bixabitê, xabate jinê li derve ne rast a û hwd wê, di wê temenê de wê, weke tabûyna ku wê di aslê xwe de wê ji aliyekê ve wê li ser hêstek parastinê a ku wê ji aliyekê ve ku mirov di farqê de bê û ne di farqê de bê wê, bi sexuali ku ew li wê dihizirê bê. Mînaq gotinên weke 'ew jina wê xwe negirê wê dilê wê bixwezê ku ew bi mirovekê ku ew dibînê re bibînê, wê tamê wê herê ser wî mîrovê ku ew dibînê, ew li devera ku ew bixabitê wê ji aliyê gelek kesên mêr ve wê were dîtin, wê çawa wê jinek wê di nava gelek mêran de wê kar û xabatê wê bikê û hwd wê, weke têtîna ku wê bi tabûyî wê di wê rengê de wê temenê wê bi wê rengê wê biafirênin bin.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîliyên zayendî wê weke ku me bi têtîninê di paragrafa li ser wê re hanî

ser ziman û wê weke gelek têtînên bi wê rengê ku mirov dikarê wan kifşbikê wê di wê rengê de wê, weke tabûyna ku wê rengê jîyanê wê biafirênin bin. Di wê mantiqê de wê, di awayekê de wê, weke 'jin zayif a bi wîna xwe', 'nikarê li xwe muqayet bê', 'nikarê xwe biparêzê' û hwd wê, di wê temenê de wê weke têtîna tabûyî ên ku wê di dewama wê de wê di mejiyê mirov de wê cihbigirin bin. Ev jî wê weke aliyna ku wê di dewama wê de wê xwe di rengê de wê bi wê re wê bidina dîyarkirin. Ber vê yekê wê, di wê temene sehêfî de wê, li gorî wê bê hizirkirin ku wê jin wê li mal bê, l izaroyan meyizênê, wê tenê wê li destê mêr wê binerê û ew çiqasê serbestiyê bidiyê ew wê herêbikê û bi wê razî bê. Li ser wê temenê re ew serdestîya wî herê bikê. Wê di nava civakê de wê weke tabûyna giştî ku wê hertimî wê di wê temenê de wê teşwîkê wê di jîyanê jinê de bi ber ya mêr û bin ya wî re ku wê bidina çêkîrin de wê bibin. Di dewama wê de wê, ev wê weke aliyna ku wê di wê rengê de wê, xwe bi wê re wê di rengê de wê bi wê re wê di rengê de wê bidina dîyarkirin bin. Li hev hoyandina qatagoriyên zayendî weke jin û mêr û hwd ku ew bi têtîliyên seksualiyê bi hevdû ve jî wê di awayekê de wê weke 'girêdayî bin' wê di wê temenê de bi wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê di aslê xwe de wê, weke aliyekê din wê pîrr zêde wê giring bê ku mijara têtîliyên seksuali ên nava jin û mêrê çendî di temenekê xwestekê, wekhevî û hwd de wê bi rê ve herin di çerçoveya seksualîteya wan û jîyane wan ya seksualiteyî de wê, weke mijarekê wê dikarê wê bi serê xwe wê hilde li dest û wê li wê bihizirê. Ez dibînim ku wê hin bi hin wê hinek nivîsên dirêj ku wê di wê warê de wê werina kirin wê di çerçoveya wê têtîna tabûyî a ku me li jor çerçoveya wê xêzkir de wê sînorekê seksualiteyî wê were xêzkirin. Wê sînor û awayekê hevdû fahmkirinê ê zayendî wê nebê ku mirov wê di wê di dewama wê de wê bihizirê. Wê weke ku wê çawa wê di nava nivînekê di reşiyekê de wê tenê wê uzwên wan ên zayendî wê bigihijina hevdû û wê bi wê re wê têtîliyê wê dênin wê wilqasî wê di reşiyekê de wê weke têtîliyê wê bê.

Lê li vir wê weke aliyekê din ê giring ku wê xwe bide dîyarkirin wê çawa wê ev aliyên mijarî û tabûyî wê rewşên weke yên civaknasiyê û hwd wê di nava xwe de wê zant bikin û wê hepisbikin wê were dîtin bê. Wê çawa wê weke tabûyna ku wê bi wê re wê pêşîya jîyanê û jîyankirina civaknasî û têtîliyên wê bigirê wê di wê rengê de wê, di dewama wê de wê karibê were kifşkirin û were dîtin.

Di aslê xwe de wê mijara tabûyê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide

dîyarkirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara têkiliyên nava mirov de wê di awayekê de wê werênê ser ziman bê.

Mirov wê di wê temenê de wê dema ku wê xwediyê wan rewşên tabûyî bê wê bêgûman wê di awayekê de wê weke ku wê nikaribê xwe ji xwe re jî bi rehetî werênê ser ziman. Dev ji têkiliyek bi kesekê din berda. Wê xwe bi xwe re jî wê, di wê temenê de wê, ne rehet bê. Gelek rewşên weke yên stresse û depresyonê û hwd wê, di awayekê de wê bibin wê di awayekê de wê weke aliyna ku wê dikarê wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê di nava wê rewşê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê mijara civaknasiyê û tabûyê wê di wê rengê de wê di destpêkê de wê ji du aliyên ve wê dikarê wê pêşî wê hilde li dest. Pêşî wê di mijare rengê nêzîbûn, rengê xwe dana nîşandin, û heta rengê weke yên bi cilûbergên ku ew di nava wan de xwe dide nîşandin re wê dikarê wê werênê ser ziman bê. Wê ev wê, di awayekê de wê rengê sînori û ankû serbestî wê bi xwe re wê di awayekê de wê kkaribê biafirênê û werênê li holê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têkiliyên bi hevdu re wê, bi wê rengê wê li ser wê dîmenê re wê dîmenek bê afirandin ku wê kesek wê bi rengê xwe dana nîşandinê û heta cilên li xwe kirinê wê bide nîşandin ku wê ew heta kûderê wê karê herê, mirov wê çî bi wê re wê karibê biaxifê û ankû wê mirov wê nikaribê biaxifê bê. Ev jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, di wê rengê de wê, karibê wê fahmbikê bê.

Aliyê din ê weke aliyê duyem jî wê rengê têkilidanîna civaknasî û hevdu fahmkirinê bê. Di temenekê rast de wê hevdu fahmkirinê bê. Di wê rengê de wê, dema ku mirov di nava têkiliyek civaknasî de ne xwediyê fêr û mejiyek civaknasî bê wê bi wê re wê fêr û mejiyên din wê bi wê re wê bikevîna dewrê de. Wê mirov wê bi wan re wê, bidest nerînê wê bikê û wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Ber vê yekê wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di serî de wê bi mejiyê rewşê wê li rewşê wê serwer bê. Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin bê. Di nava têkiliyê civaknasî de wê, du lawik wê dema ku

ew bi hevdû re diaxifin wê çî bi hevdû re wê bi axifin wê di awayekê de wê weke ku wê 'hesantir wê hevdû fahmbikin.' Bi heman rengê wê bo du keçikan ku ew bi hevdû re wê têkiliyê didênin jî wê karibê wê bêjê. Lê bo lawikekê û keçikekê wê dikarê wê heman tiştê wê bêjê ku ew di nava têkiliyek civaknasî de wê baş wê karibin hevdû fahmbikin û di temenekê rast û dûrûst bi hevdû re wê têkiliyekê bi fahmker wê bi hevdû re wê dênin? Ev jî wê di aslê xwe de wê weke aliyekê mijarê ê jîyanî di fahmkirinê de wê xwe bide nîşandin. Ber ku wê dema ku wê mijar bê têkiliya lawik û keçikê wê, hingî wê êdî wê weke şîyarîya tabûyan wê di nava têkiliyan de wê bibê û wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê, êdî wê, mirov wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bidest hizirkirinê wê bikê. Wê bi wê re wê li hevdû wê bidest hizirkirinê wê bikê.

Di nava têtîna tabûyê de restên herêkirin û redkirinê

Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê bahsa tabûyê bikê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din jî wê restên herêkirin û redkirinê bin. Ev wê di nava jîyane civaknasî de jî wê di awayekê de wê tevger, kirin û rengên hizirkirinên me bi xwe re wê bide dîyarkirin. Hinek tiştên ku em di hizirkirina wan de ji xwe re pîrr bi fihêt dibînin, hinek tiştên ku em ji xwe re di hizirkirina wan de pîrr zêde bi gûneh dibînin, hin tiştên ku em di hizirkirina wan de pîrr zêde xirab dibînin, hin tiştên ku em di hizirkirina wan de weke şuc dibînin û hwd wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê di dewama wê de wê, restên me yên ku em weke yên herêkirin û redkirinê wê dibînin wê di wê temenê de wê, di nava jîyane civaknasî de jî wê sînore me bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Di nava wê jîyane civaknasî de wê weke ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê di aslê xwe de wê, xwe di awayekê de wê, weke rengê hizirkirinên me bidina dîyarkirin. Wan hizirkirinên bi restî mirov dikarê bi dû awayan fahmbikê. Yek wê weke yên bi hişmendî ku mirov wan di hizirkirinên xwe de wan di wê temenê de wê, nahizirê lê ku mirov çendî wan zanibê û serwaxt jî bê li wan. Ya din jî wê di wê temenê de wê, bi rewşên weke yên çandî re wê di awayekê de wê di nava jîyanê de wê, xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê karibin bidina dîyarkirin.

Restên çandî wê di wê temenekê de ên di nava malê de bê, di nava jîyane civaknasî de bê, di nava û çerçoveya têtîhên bawerî û hwd de bin

wê dikarê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê rewşa keseyetiyê ku mirov wê hilde li dest wê, dikarê li ser wan rewşên restî ên çandî re wê ji aliyekê ve wê fahmbikê. Minaq wê berî zawacê wê rewşa bekeretê a keçikê wê pîrr zêde wê di nava hinek çanda wê zêde giring wê were dîtin. Wê weke temenekê rûmet û rêzê wê bê dîtin. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa “zawacak bi rûmet” wê bê kirin wê li ser wê re wê bê kirin. Wê weki din wê dema ku wê ew rewş wê nebê. Yan jî wê weke ku wê vajî wê weke rewşek xirab wê were dîtin.

Di wê temenê de bûyina keçikê weke jinê, rola dêûbavê bi wê re wê di jîyane wê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê bide dîyarkirin. Minaq piştî ku jinek zewcî û mêrê wê piştî wê bi demekê mir û pê de wê weke ku ew heta ku ew sax bê, jin wê weke jina wî kesî wê bê dîtin û wê di nava malbatê de wê kesên li dorê wê bi wê rengê wê ew wê weke ji wê û ‘namûsa wê’ berpîrsîyar bin. Ku ew bi kesekê din re bê dîtin wê di wê temenê de wê weke jina xirab wê bê dîtin. Yan jî ne tenê di wê rewşê de wê di rewşên din ên ku mêr sax jî bê ku ew bi kesekê din re wê were dîtin wê weke ‘nebaş’ û ‘jina xirab’ wê karibê bê pênasekirin. Weke ‘jina bi mêrên din re dirabê dîrûnihê’ wê li wê were nerîn. Ev rewş wê weke rewşna ku wê bi tabûyî wê çerçoveyek wan ya çandî û civakî wê hebê ku wê bi wan wê were jîyankirin bê.

Di wê temenê de wê têngîna ‘zawaca heta mirinê’ wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, weke ku wê were bi temenkirin û fahmkirin. Di dewama wê de wê zawaca heta mirinê wê weke pêwîstîya wê ku mêr bi mirê jî wê jin wê weke jina wî bimênê û wê ne zewicê. Wê di wê temenê de wê di awayekê de wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Di wê rengê de wê, bi wê re wê çendî ku wê bi tabûyî wê bê jînkirin jî lê wê bi derûnî wê karibê rewşek ji wê cihê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Derûnî wê, di awayekê de wê, dema ku mirov bi wê êdfî wê fahmbikê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, weke tabûyekê wê jin wê navê mêrê xwe wê hilde û wê weke wê bijî. Piştî ku ew bi wê re zewicî jî wê, nav û paşnavê wî hilde û wê bi wê were naskirin. Wê weke ‘ya wî’ wê were dîtin û naskirin. Wê ev wê weke ‘rûmetê’ wê were dîtin. Di dewama wê de wê, çendî ku wê weke pêwîst bê ku wê jin navê mêr wê hilde lê wê ti carî wê bahsa mêr hildana navê jinê wê newê kirin û wê ew wê ne weke tiştêkê giring wê lê were nerîn. Ev jî wê ji aliyê din ê vajî wê ve jî wê weke tabûyekê wê xwe di dewama wê de wê bide nîşandin.

Di aslê xwe de wê mijara tabûyê di çerçoveya rest û pîvanên me yên herêkirin û redkirinan de wê, bi rewşên weke çandî û derûnî re jî wê di rengekê bi temenê fizîkî re wê xwe bide dîyarkirin. Minaq tiştê weke ku wê dema ku wê, bi bawerî wê xwarina goştê barêz wê qadaxakirin û ev wê weke tabûyekê wê di mejî de wê cih bigirê wê, dema ku wê piştê wê kesek wê bixwe jî wê karibê li ser re wê di dema dîtin, û ankû di awayekê de xwarinê de dil xalinek û ankû verîşandin bi wî / wê re bibê. Di wê temenê de wê hoyandinek biolojîkî jî wê li ser rewşa tabûyan re wê di wê temenê de wê weke ku mirov wê dibînê wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê jî em dikarê binxatbikin û wê bêjin ku wê di temenê wê rewşê de wê hişmendiyek bi şîyarî wê di temenê wê de wê weke ku wê hebê.

Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare rest û pîvanên me yên ku em wan diafirênin di jîyane xwe de wê, di awayekê de wê, temenê wan li ser yên herêkirin û ankû redkirinê re wê bi hişmendî wê bibin. Ya ku ew herêkir wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê xwe di wê de wê bibînê. Wê di wê rewşê de xwe di wê de dîtin û ankû ne dîtin wê rengekê bi hişmendîya wê jî wê weke ku wê girêdayî wê karibê were dîtin û fahmkirin.

Di nava jîyane me ya çandî de wê, dema ku mirov wê tiştê wê herêbikê û ankû wê 'rast' bibînê wê di awayekê de wê bi wê ve girêdayî wê aliyekê wê hebê. Di dewama wê de wê, ya ku mirov wê rast nebînê jî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku wê di wê temenê de wê, karibê wê were fahmkirin. Lê di aslê xwe de wê di rewşa çandî de wê, di wê rewşê de ku wê rewş wê ev bê wê di mijara wê fahmkirina wê de wê, ev ji aliyê civaknasî ve wê di temenekê wê weke rengekê jîyanî ku wê bi wê rengê pîvanî re wê di awayekê de wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Dema ku mirov ji aliyê civaknasî ve wê li wê bihizirê wê di dewama wê de dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rest û pîvanên civaknasî wê ji aliyekê ve wê bi wê re wê rengekê wê weke ku wê bistênin. Ji aliyê civaknasî ve wê, di wê temenê de wê, hinekî mirov dikarê wê li ser wê bisekinê.

Tabû wê aliyê civaknasî ve wê restên me yên fahmkirinê ku ew dikarin li ser têgînek olî re bin, li ser têgînek çandî re bin û ankû weke li ser rewşek dîn a têgînî re bin. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, rengên bawerîyê wê dema ku mirov bi wê re wê li wê bihizirê wê dikarê wê di wê rengê de wê bi wê bihizirê ku wê, minaq wê, nexweşiyek,

rewşek dîn a ku ew civaknasî û ankû derûnî bê ku wê dema ku mirov mînaq li sedema wê bihizirê wê, li ser hinek têtîna xwezayî û ankû serxwezayî re wê bînina ser zîman jî wê karibê bi wê re wê were ser zîman.

Ji aliyê civaknasîyê ve wê dema ku mirov wê hîde li dest wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di nava wê rewşa civakî de wê, li gorî awayekê hizirkirinê wê bi wê re wê li wê hizirkirinê bê. Di nava jîyane me ya civaknasî de wê tiştên ku em dikarin rast bibînin û yê rast nebînin wê hebin. Tiştên ku em dikarin bêjin û yê ku em weke nikarin bêjin wê hebin. Yan jî tiştên ku em dikarin weke bi xuyî wê, herêbikin û yê ku em nikarin wan herê bikin wê hebin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê, bê jînkîrn.

Dîroka tabûyê a bi civaknasîyê re wê heta demên kevnera ên civakî ên berî dîrokê jî wê karibê bibê birin. Di nava jîyane komî û ankû civakî de wê tiştên ku mirov wê bi wê re weke bi hevbeş dijî û dialimê wan. Di dewama wê de wê, tiştên ku em li gorî wê jîyane komî û restên wê ku wê rast bîn dîtin û kirin û yê ku wê raast newin dîtin û newina kirin wê bibin. Ev jî wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke dualiteyek ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê di regekê de wê weke ku wê bi wê re wê, bê jîyankirin.

Civaknasîya sînoren dagerî li ser têtîhîstina çawaniya sînora di cîhana civakî de wateya xwe dikişîne. Dema ku em mirov, rewş, tişt û kiryan tesnîf dikin, em di heman demê de sînora ava dikin. Ev sînora dikarin li ser pesindan, nasname û hestiyar bin. Hin û tiştê ji her tiştî bêtir naskirî, girîng û hêjatir têtî dîtin. Eleqeya civaknasîyê ya li ser dageran û sînora xwedî kevneşopîyeke demdirêj di çerçoveya restên me yê civakî de. Bi teybetî mirov dibînin ku wê zaneyên demên hemdem wê ji sedsale 20an û pê de wê bi hin wê li ser temenê civaknasî û dageran re wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bihizirin û wê di wê temenê de wê, hizrên xwe wê di awayekê sazûmanî de wê bînina ser zîman.

Li vir wê dema ku mirov wê di çerçoveya têtîna civaknasî de wê bi têtîna tabûyan re wê bi wê bihizirê wê di wê temenê de wê têtîna tabûyê wê dikarê bi du temenan wê werênê ser zîman. Yek wê li ser temen û tabûyên berê ku ew bûna û rê şanî jîyane me didin bin. Aliyê dîn jî wê di pêvajoyên herikina jîyanê de ku wê, mirov wê bi xwe wê weke bi bawerî, pêvajoyên jîyanê, çand û hwd re wê tabûyên nû wê di demên pêş xwe de wê biafirênê bê. Ev wê wele pêvajoyek ku wê bi jîyankirina me re wê di

ahengekê de wê hebê û wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman bê.

Tabû wê hinekî jî wê di wê temenê de wê, ya ku ew di ahengekê de ew hatiya û weke wê di dewama wê de wê dihê jîyankirin bê. Bi gotinek din wê, dikarê wê bi têngîneka ya kevneşopîyî jî wê werênê ser ziman. Tabû wê hinekî jî wê hem wê ya ku wê di wê temenê de wê mirov fêrî wê bûya û wê di awayekê de wê dijî bê û hem jî wê ji aliyekê din ve jî wê weke ya ku ew weke mirov wê li dijî wê bê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê dikarê wê di awayekê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê bahsa têngîna tabûyê di demên hemdem de wê bikê wê di awayekê de wê, weke aliyna bûhûrîner wê çawa wê bibê wê dikarê wê werênê ser ziman. Minaq di demên kevn û di nava çanda wê de wê, hevdû berdana jin û mêran û an jî bi rengê wê weke dawî li zawacên xwe hanîna wan wê ti carî wê weke ku me li jor li deverekê wê hanî wê ne bi derfet ba. Di wê temenê de wê dema ku wê bahsa wê jî kiriban wê weke ku wê bahsa tişteke ku ew ti kesekê wê herê nekiriba û tişteke acêb bikira wê ji wê biheta bahskirin. Bi gotinek din wê, weke ku wê di nava gel de wê bigotan wê, hanîna li ser ziman wê weke 'dawîya dûnyayê' ba. Ankû wê weke ku wê bilêvbikiran wê bigotan weke 'elemeta bûyîna qîyemetê' wê biheta hanîn li ser ziman.

Di wê temenê de wê di awayekê de wê weke tişteke biacêb û ne bi derfet û ankû neraast wê biheta hanîn li ser ziman. Lê di demên hemdem de wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, hevdû berdan wê di wê temenê de wê, hin bi hin wê di temenekê û awayekê de wê weke ku wê pêşkeve. Wê, di wê temenê de wê, weke ku wê, tabûyek bi wê rengê wê were derbaskirin wê di awayekê de wê tişteke wê bê kirin.

Di dewama wê de wê berê ti kesekê wê bahsa 'tûndûtûjiya nava malbatê' wê nekiriba. Ew wê weke pirsgirêka nava malbatê wê biheta dîtîna û wê di wê temenê de wê, bi gotinên ew pirsgirêka nava wan herdû jin û mêran a' û wê, di wê temenê de êdî wê li ser wê ti gotin wê, hehatina hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê bîne ser ziman ku wê mihara tûndûtûjiyê û maf û azadiya jinê bi zayendî wê weke rewşek xwezayî wê di wê temenê de wê bê hizirkirin.

Di wê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê li demên hemdem wê binerê wê di awayekê de wê ev jî wê weke aliyna ku wê di wê temenê de wê bi wan wê were hizirkirin bê. Wê mijara nava zayendan û ankû rewşên ku wê bê gotin ku 'ew berê li ser wanne hatina axiftin ew î ro

dihên axiftin.´ Di wê rengê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê di serî de wê li ser wê temenê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Aliyekê din jî wê, di wê rengê de ku wê weke tabûyekê ba wê, di nava jîyane civaknasî de wê jin wê weke ku wê, hebûna wê zêde ne dîyar ba. Wê hizrên xwe û nerînên xwe hanîba ser ziman wê weke tiştêkî ne asayî wê biheta dîtin. Lê ew î ro weke tiştêkê asayî dibê. Ev hemû wê rewşekê wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin. Wê çendî ku wê di awayekê de wê, rewşa bûhûrîna ji tabûyên demên berê wê di awayekê de wê, bi xwe re wê di awayekê de wê weke k uwê werênê ser ziman jî lê di aslê xwe de wê, bi wê re wê tiştêkê din ê weke ku wê, çawa wê têngîna tabûyê wê di awayekê de wê, li ser temenê demên kevn re wê bê derbas kirin.

Gotinên weke ´tabû li şûn dimênin´ wê weke gotinek tenê dîtbar bê. Wê di wê çerçoveyê de wê mirov nikarê wê zêdeyî wê bêjê. Ber ku wê heta ku wê jîyan bidomê û çand wê bi wê re wê biafirin û çendî ku ew jî afirin wê bi xwe re wê di awayekê de wê tabûyên nû jî wê di reng û awayekê de wê biafirênê.

Mînaq wê dema ku em demên kevnera de wê di demên felsefeyê de wê nîqaşên li ser rolên zayendî re ku wê bi filosofên weke Platon, Aristo û hwd re wê were dîtin wê di wê temenê de wê bi pêvajoyên jîyankirinê re wê di heta serdemên navîn wê di wê temenê de wê, gelek tabûyên zayendî û hwd jî wê li sser wê re wê bên pêşxistin û wê serwerî jîyanê wê bên kirin. Di wê temenê de wê têngîna başî û nebaşî, ya ku ew were herêkirin û ya ku ew newê herêkirin. Ya ku ew were redkirin û ya ku ew newê redkirin û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê, hin bi hin wê bi awayekê hizrî û hwd re wê, di wê temenê de wê, qalibên xwe yên hizrî ên tabûyî wê di demên aqil de wê biafirênin. Mînaq wê dema ku em di demên aqil de dinerê wê çendî ku wê têngîna tabûyan wê di temenekê wê weke ku wê freud wê bi demên totemê û têngînên wê re wê di awayekê de wê weke ku wê werênê ser ziman jî lê wê di wê çerçoveyê de wê di demên hemdem de wê wê bi pêvajoyên hizirkirinê ên weke felsefeyê û hwd re jî wê, tabûyên xwe yên di wê temenê de ên wê demê wê di rengekê de wê biafirênê.

Wê demê mirov dikarê wê ji wê vê encamê wê derxê ku wê tabû wê weke têngînek afrîner li pêvajoyên me yên herêkirî û redkirî û hwd re wê, di nava jîyanê de wê sînor û nesînorên me yên jîyanî ku ew dibin re wê şêwayê ava sitandinê jî bê. Di wê rengê de jî wê, di reng û awayekê de

wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê werênê ser ziman.

Qalibên hizrî ên ku wê piştî sserdemên kevnera wê bi têngîna olên dema aqil û têngînên pirtûkên pîroz û hwd re wê di wê temenê de wê biafirê jî wê di renga û awayekê de wê, jîyanekê û rengê wê bi xwe re wê di dewama wê de wê weke ku wê biafirênin. Di wê temenê de wê di nava jîyanê de wê, dema ku em î ro gelek pîrsgirêkên zayendî û hwd em nîqaşdikin jî wê, di awa û rengê de wê hinekî wê encama wan tabûyên encama wan rengên hizirkirinê ku wê li ser awayeên baweriyê û hwd re wê bi demê re wê xwe bi wan re wê bide afirandin jî bê.

Ber vê yekê ev wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin ku wê, ev kifşkirinên me yên bi tabûyî û ankû weke qalibên jîyankirinê ku mirov wan dihizirê û ankû li gorî wan dihizirê û weke derketina dervî wan wê ne bi derfet bê û ankû wê weke 'ne rast' wê were dîtin re wê di wê rengê de wê dîmenekê wê bixwe re wê bidina dîyarkirin. Têgînek wê dema ku ew di jîyanê de pîretizebû û encamên xwe bi wê jîyankirina pîretizeyî re da dîyarkirin wê êdî wê weke ku wê rengê xwe wê bistênê. Wê di wê rengê de wê temen û awayekê hizirkirinê wê biafirênê. Wekî din nexwe wê ti têngî ne bi derfet bê ku mirov bêjê ku wê tenê awayekê wê yê hizirkirinê wê hebê û ankû wê tenê wê di awayekê statîkî de wê bi wê rengê wê ew wê bi re wê xwe bide dîyarkirin.

Di serdemên navîn de wê di wê temenê de mirov dikarê balê bikişênê li ser rewşa bîrabokan (witch) re wê dikarê wê bi wê re wê di rengê de wê bihizirê. Ev çendî ku wê weke bi têngînek xirab û ankû vajî wê a 'baş' jî wê bi beşkirinê wê li wan wê were hizirkirin jî lê wê ji er awayê ve ku mirov li wê dinerê wê dibînê ku wê weke rengê hizirkirinê wê di wê rengê de ku wê bi wê derketina dervî qalibên hizirkirinê û tabûyên demê ên ku ew afirîna jî. Statûqû wê hertimî wê di awayekê de wê xwe di wê temenê de wê weke di temenê parastina ya kevn de wê li ser tabûyan re ku ew, weke ku ew dixwezê kes û girseyan di nava wan tabûyan de bihêlê wê awa û dîmenekê hizirkirinê wê weke ku wê bi xwe re wê di wê rengê de wê bide dîyarkirin. Ji wê jî derbaskirin wê gihandina li ya nû bê. Di wê temenê de wê, tabû heta ku ew rengê wê newê dîtin û encamên wê newina xwandin wê di awayekê de wê ne bi derfet bê ku ew bê derbaskirin. Di rewşên weke yên tabûyan de jî wê, di serî de wê encamên wan wê werina dîtin. Mînaq li ser tabûyên malbatê re wê rewşa rolên

zayendan û rewşa hebûna zayendan weke jin û mêr ku ew bi wê di çî pozisyonê de na wê bê xwestin ku ew bi wê were fahmkirin. Wê dema ku wê ji wê zêdetirî wê ew xalatkirin hatkirin û vajî wê û ankû li ser wê re ya baştir li gorî demê bi rola zayendî û hwd re weke baştir hat li wê hizirkirin wê li ser wê re wê temenê ji wê derbaskirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê were çêkirin.

Di wê temenê de wê tabû wê di awayekê de wê rengên xwe di rengê jîyane me ya berê de jî wê di awayekê de wê bi dîmenî û rengên bûyîna û rûdana re jî wê xwe bide dîyarkirin. Ev wê di nava çandê de wê weke rewşa jîyankirinê wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê di wê rengê de wê, bi gotinek gûncaw û hesanî ku mirov wê li wê bihizirê wê di demên aqil de wê di rewş û awayê kevneşopîyên hatina jînkirin û li gorî wan renekê jîyanê heya re wê karibê were fahmkirin.

Di wê temenê de wê tabû wê di awayekê de wê bi mantiqê wê yê fahmkirinê wê weke ya herî 'rast' wê xwe bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê bi wê re wê, xwe bide fahmkirin. Di mijara wê de wê, jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman bê.

Bi goitnekê li ser rewşa hiş re wê çawa wê mirov dikarê wê têgîna hiş a bi rengê ji wê derbaskirinê wê salixbikê? Di awayekê de wê di dîmenekê de wê di nava hizrên Mîtra, Zerdeşt û Bûda de jî wê di renekê de wê, weke ku wê bê xwestin ev were salixkirin wê hinek têgîn wê werina ser ziman. Minaq gotinên weke yên 'aliyê din ê wê hişê ku mirov wê dijî li wê bihizirê' re wê di temenê de wê hin gotinên ku wê bi wê re wê were hizirkirin. Hallacê mensur wê di awayekê de wê, di temenekê de wê têgîna dualismê wê bikarbênê ku ew bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê her tişta ku wê weke em bi wê dijîn û ankû wê weke li gorî me wê 'rast' were wê yek ya vajî wê jî wê hebê. Minaq wê bawerîyê ku ew li wê dihizirê wê çawa wê ji aliyekê ve wê, ya ne bi bawerî wê di xwe de wê salixbikê û wê ew li ser wê re wê bê hizirkirin wê di renekê de wê bixwezê ku wê bi têgîn û têgihîştin bikê. Di wê temenê de ew vajiya têgîna hiş a ku ew dihê zanîn wê zanîna wê û ankû gihiştina li zanîna wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de bi wê bihizirê bê.

Di temenekê antropolojikî de wê dema ku em, dikin ku rengê jîyankirinên demên berê û ankû ên berî dîrokê ên demên toteman û hwd

wan kifşbikin em diwê temenê de wê, dikin ku wê bibînin ku wê çî xûyên jîyanê wê bi wan û di demên wan wê hebin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê bi têngînî wê were lê hizirkirin. Wê dema ku em dibînin ku 'wê, her dem wê xwediyê hinek xûyên jiberkirî ku ew bi wan dijî bê' dikin em di wê temenê de weke ku em ji aliyekê ve bahsa tabûyên wê demê jî dikin wê têngnek di mejiyê me de wê biafirê.

Di awayekê din de jî wê ev wê di nava rengên hizirkirinê, awayên darazkirina hevdû û hwd re di nava jîyane civaknasî de wê dikin ku wê dibînin. Darazên me yên di nava jîyane civaknasî de wê di wê temenê de wê, awa û regekê wan ê fahmkirinê wê hebê. Wê li gorî çî wê were hizirkirin û wê çawa wê were hizirkirin wê di awayekê de wê, dema ku mirov wê hinekê balê bikişênê li wan û ankû li wan bihizirê wê di regekê de wê weke ku mirov wê rewşên tabûyên ku em li gorî wan dihizirin û ankû darazê pêşdixin û hwd jî wê bidina diyarkirin. Xoş dîtina keçikek ku ew di nava lawikan de bileyizê û ankû li dijî wê rabûn û ankû ne xwestina bi keçikê re leyistin wê di wê temenê de wê çî di temenê wê de wê bi têngînî wê hebê. Wê di awayekê de wê, rengê derkkirinên di wê warê de ku ew li ser keçikê re bi hesanî hatina afirandin wê di temenê wê de wê hebin. Yan jî wê, dema ku wê di nava nîqaşekê de wê çend kûr keç li hevdû rûnişti bin wê çima wê zêdetirî wê kûr wê hizrên xwe wê bêjin û ku keç bêjin weke ne giring wê were dîtin? Di dewama wê de wê, di nava jîyane civaknasî de wê têkiliya civaknasî ku ez di awayekê de wê bi gotina empatiyê re wê bi temen dikim wê di wê temenê de wê di awayekê de wê çawa wê karibê were fahmkirin û bi wê jîyankirin? Di aslê xwe de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giirng bê ku ez wê li vir bi kirpênim ku ez bi zayendî, çînî û nîjadî ez bi wê cihêtiyê li wê na nerim. Bi wê yekê wê dixwezim ku wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giirng ê temenê fahmkirinê wê werênima ser ziman.

Di wê rewşê de bi gotinekê jî mirov divê ku balê bikişênê li ser rewşa ziman û gotinê bi rengê wê yê dihê fahmkirin. Ew gotina ku em bi wê dihizirin û ankû wê dihênina ser ziman wê çî wê di wê temenê de wê bi qalibê hizirkirinê wê bide vegetin? Yan jî wê, wê dema ku mirov wê di hizirê dibê ku mirov wê dixwezê ku bi wê tişteke vebêjê. Lê wê ew gotin wê hinek tiştên dervî me jî wê di gotinê de li ser serboriyên bi jîyankirinê ên kesên lê dihisênin bin û ankû hin watyên ku ew ji xwe 'weke di wê de salixkirî hena wê bi wê re wê karibin werina berbîrê û wê ew wê karibin gelek tiştên din jî bi me bidina vegetin.

Di aslê xwe de wê ziman wê di wê warê de wê, bi gotinên wê, û wateyên salixkirî wê çendî ku wê di awayekê de wê, rengê fahmkirina wê di awayekê de wê karibin bidina dîyarkirîin wê karibin hinek fahmkirinên din jî bi biriqînî, morfolojikî û hwd bidina dîyarkirin. Di wê rengê de wê ziman wê mijara wê û wateyên wê yên ku em di çerçoveya têtînen tabûyê de fahmbikin wê hebê. Gotinên weke gotinên gelirî û ankû 'gotinên ji nava xalkê' wê di wê temenê de wê şewayekê fahmkirinê jî wê di awayekê de wê, di xwe de wê bihawênin û wê bidina dîyarkirin. Kesên ku ew bi wê zimanî û çanda wê zimanî mazinbûna wê karibin wê morfolojiya gotinan bi hesanî wê fahmbikin û wê derxistina li têtîhiştinê. Ber ku ew di awayekê de ew qalib di jîyane wan de û di fahma wan de jî wê hena.

Di nava jîyanekê de wê bi çandî wê minaq wê çi weke rast û nerast wê were dîtin? Yan jî wê çawa wê bê darizandin? Wê weke aliyna ku wê bi wê re wê, karibê wê di wê temenê de wê, bihizirê bê. Ziman wê wê peyxama wê ya ji çandî bi gotinî û rengê salixkirinên wan ên ji nava jîyanê û hwd re wê di awayekê de wê, ew wan tabûyên civakê jî wê weke ku wê di dîmenekê de wê bi xwe re wê qayd bikin. Ber ku wê li gorî rengê jîyankirina wê û ew jîyan ku wê li gorî çi tabûya û hwd bê wê bi wê re wê di rengekê de wê bê dîtin.

Di wê zimanekê de zêde kijan gotinên dihên bikarhanîn di demê de jî wê karibê di wê temenê de têtînekê bide me. Wekî din wê di dewama wê de wê, rewşên weke bi gotinkirinê, rewşên weke 'lewitînê', 'paqijî', 'pîs', 'kahpik', 'bawerî' û hwd ku wê werina ser ziman wê ne tenê wê bi rengê ku ew dihên sser ziman re wê mirov karibê fahmbikê. Di çi demê û çi ser çi rewşê dihên sser ziman jî wê di wê temenê de wê karibin têtînekê bi xwe re bidina dîyarkirin.

Di wê mijarê de wê rewşa demên fêrbûnê weke yên zaroyê ku wê çi gotin wê bi çi rengê û wateyê û li ser çi re wê werina ser ziman wê di awayekê de wê bi zêdeyî di kifşkirina rengên darazê û pêşxistinên bi wê re de wê dîyarker bê. Ev wê pêşî wê weke ku wê ji hewirdorê, dêûbav û hwd wê bê bihistin û hwd re wê pêşî wê temenê wê bi wê pêşketina zaroyê re wê bi qalibên fahmkirinê re wê bê çêkirin. Di demên yekgotinî û pirrgotinî ên zaroyê de wê, di wê temenê de wê gotin wê li ser çi wateyê wê were girtin wê bi wê re wê bi zêhnî jî wê awakar bê. Gotinên weke 'dê li malê ya', 'bav li derve di xabitê', 'xwûşka min alikariya dayika min dikê', 'birayê min li cem bavê min a', 'ez li ba keçka hevale xwe bûm', 'birayê min rêzan bi hevalên xwe gog dileleyizê' û hwd wê, di

wê temenê de wê gotinna bi morfolojikî wê di wan de wê, têgîna tabûyî jî wê ji nava jîyanê ku wê bigirin wê di xwe de wê biafirênin. Di wan gotinan de wê girtinên ku wê bi morfolojikî wê li ser rewşên zimanî û salixkirinên wê re wê zaro wê bigirê wê hin bi hin wê keseyetiya zaro wê bi reng û awa bikê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê keseyetiya zaro wê, di wê temenê de wê, hin bi hin wê bi li dora xwe nertinê re wê, kifşbikê ku wê çî şaş û çî çawa ya û çawa rast û çawa şaş a û hwd bê. Wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê ev jî wê weke aliyna ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê pîvanên xwe wê bi wê re wê, li wê bihizirê. Di wê temenê de wê dema ku miorv li pêşketina zaro bihizirê wê dikarê wê di dewama wê de wê li wê bihizirê ku wê hinek gotin wê, karibin rastiyê vebêjin bo rengê pêşketina zaroyê û şeklê girtinên wê yên malê û hewirdorê. Minaq wê, dema ku wê tiştek weke şaş û ne şaş wê were darazandin û wê di wê temenê de wê kirpendinek wê li ser wê re wê di awayekê de wê bê kirin wê, di aslê xwe de wê, zaro wê li encamên yên jîyankirî ên bi dê û bav û ankû hin kesên li dora xwe wê binerê. Wê dema ku wê kesek wê ji wê re wê bêjê ku 'tu vê bêjê wê şaş bê' ku ew tişta ku ew çî bê ku ew berê dê û ankû bavê û an jî kû kesekê din li dorê kiribû û weke encamek ku ew bi gotina 'rastê' were ser ziman ku ew hatibê salixkirin di mejî de wê gotinên weke 'ne, bavê min ev kir û rast bû' û yan jî wê bêjê 'dayika min got ev rast a' û hwd. Wê di wê temenê de wê zaro wê li ser wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di renekê de wê bi wê rengê wê dîtinên xwe yên girtî wê bi wan daraz û hizrên xwe wê werênê ser ziman.

Wekî din wê dema ku ew wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê zaro wê di awayekê de wê, bi wê re wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê hizirkirinê de wê, tiştekî din jî wê were dîtin. Wê pêşdîtinên me, pêşherêkirinên me, pêşrastiyên me, pêşredkirinên me û hwd wê di wê temenê de wê di awayekê de wê zaro wê weke ku wê di renekê morfolojikî de wê weke ku wê, di dîmenekê de wê hin bi hin wê wan kifşbikê û wê xwe li wan jî wê bigirê. Yanî wê di gotinek din de wê xwe bi wan re jî wê bikê ku ew di awayekê de weke ku ew bîne ser ziman.

Di dewama wê de wê, ev rewş wê, di renekê de wê, weke rewşna ku wê di wê rengê de wê, rengê pêşketinê wê bidina dîyarkirin. Dema ku ew zaro kûr bê wê weke ku wê çawa wê zaroyên kûr wê bi bavên xwe re wê

zêdetirî wê derbas bikin û wan mînaq bigrin wê di wê temenê de wê, ew jî wê esas bigirê. Wê di wê temenê de wê ji wê girtinê re wê, vekirî bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê zaro wê di wê rengê de wê, hin bi hin wê li ser tabûyên heyî ên nava malê, hewirdorê û hwd re wê, xwe di wê çerçoveya wê de wê bi reng û awa bikê. Wê xwe bi wan wê bigirênê rastiyan, darazan, rengên dahûrkinê û hwd.

Di wê temenê de wê, dema ku wê, bihizirê wê di temenê wan rengên fahmkirinê de ku ew çendî ku ew xwe 'baştir'kir wê, weke ku wê 'li pêştir' bê wê di dîmenekê tabûyî û çerçoveya wê de wê, xwe bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, di nava jîyanê de wê, mijare girtinê a ji hewirdorê wê di wê temenê de wê rest û pîvanên herêkirin û redkirinê wê di wê temenê de wê, zaro wan kifşbikê. Ev wê, bi bawerî bê, rewîstî bê, û gelek awa û rengên din ên ên weke ku wê di nava civakê de wê bi çandî, hizrî û hwd wê hebin.

Di wê çerçoveyê de wê bi wan re wê di rengekê de wê weke ku ew wê, bijî û wê xwe bighênê li rengekê fahmkirinê. Di wê temenê de wê gotina xwe ya 'fahmkirinê' a di mejiyê xwe de wê hin bi hin wê reng û awayê wê di şeklekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di hundirê gotina fahmkirinê a zaroyê de wê gelek dîmen, wêne, rengên fahmkiirnê ên ku wê ji hewirdorê girtina wê hebin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê ew girtin wê çendî ku wê weke ku wê ew derxistibin li têgihîştinê û hiş jî bin lê wê, di awayekê de wê gelek aliyên wan ên ku wê derxistina li hiş û têgihîştinê wê hebin. Wê bi berdewamî ku ew dijî wê li ser mînaqên ku ew bi wan bijî û fahmbikê re wê, hem wa dîmenên di fahmkirina xwe de wê sererast bikê û hem jî wê di awayekê de wê li ser wan re wê ew wê, wan awayê fahmkirinê wê weke yên xwe wê di çerçoveyek xwemalî de wê bi temen û fahm bikê.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê zaro wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Wê di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê rengekê fahmkiirnê xwe wê bi wê re wê biafirê. Di nava fahmkirina zaroyê de wê, ev jî wê weke aliyê ku ew bi wan re di awayekê de xwe pêşbixê. Wê dema ku wê zaro wê tabûyên xwe wê bi pêvajoyên xwe yên fahmkirinê û hişbûnê wê biafirênê wê di wê rengê de wê, çendî ku wê weke di

dîmenekê de wê, hewirdor û malê û kesên nava malê wê ji xwe re wê mînaq wê bigirê jî lê wê di nava wan girtinên wê de wê hin bi hin wê nûansên fahmkirinê ên cûda jî wê xwe bi wan re wê bi wê re wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Wê di wê rengê de wê ew jî wê hin bi hin wê bi wê re wê, bi demê re wê, weke temenekê peresendinê ên di fahmkirina wê de wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bide afirandin. Pêvajoyên fahmkirinê ku wê çawa wê di temenekê vegûhar de wê di temenê pêvajoyên me yên pêşketinê de bin wê di aslê xwe de wê di wê rengê de wê ji gelek aliyan ve dikarê wê werênê ser ziman û li wan bihizirê. Lê li vir wê di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê ev rewşa xwe weke xwe kirinê û fahmkirinekê gihandina weke 'fahmkirina xwe' wê di wê temenê de wê, bi gotina 'rastiyên min', 'rengê fahmkirina min', 'ez wusa dinerim', 'ez wusa fahmdikim' û hwd re wê, di awa û renekê de wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Pêşdîtin, pêşdaraz û hwd wê, di awayekê de wê weke ku wê taqabûlî rastiyên me yên tabûyî ku em bi wan fahmbikin û bihizirin jî wê bikin. Di wê rengê de wê, bi wan re wê di renekê de jî wê weke ku wê karibin werina fahmkirin. Lê wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyan wê, di wê rengê de wê, sînoren me wê di awayekê de wê bi wê re wê biafirê. Wê bi mirov re wê, mînaq berî me bi dê û bavê me û ankû kesên din ên dora me re wê, çi wê weke rest û pîvanên rastî û neratîyê, başî û nebaşîyê û hwd wê hebin wê ew wê di renekê de wê bi me re jî wê xwe bi cih û temen bikin.

Wekî din wê jî wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, tabû wê di wê temenê de wê, dema ku em wê weke rengê ya ku ew dihê fahmkiirn, rast dihê dîtin û hwd re wê fahmbikê wê ya ne rast, û ankû ne bûhûrîner wê li wê were hizirkirin re jî wê were dîtin. Ya ku mirov wê dikê û ya ku mirov fêrî wê bûya û wê dikê wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê xwe di reng û awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê mijare tabûyê wê di wê temenê de wê, weke rengna fahmkirinê û ankû fahmkirinên hevbeş û keseyeti ku mirov fahmbikê wê di dîmenekê de wê karibin xwe bidina dîyarkirin bin.

Di pêvajoyên xwe naskirinê ên zaro de jî wê ew wê di wê temenê de wê ji aliyê xwe naskirinê ê ji aliyê seksûali ve bê û ankû aliyekê din ve jî wê xwe bi wê re wê fahmbikê. Wê rastiyên ku wê ew bi wan dihên jînkirin û çawa na wê bi wê re wê, bijî. Mînaq 'ya ayip', 'ya bi fihêt', 'ya ne rast' û hwd wê çi bê wê pêşî wê wan wê kifşbikê û ew ew wê weke rewşna sînor

ên di zaro de jî wê bi xwe re wê di awa û regekê de wê weke ku wê biafirênin. Di wê rengê de wê ji aliyê zayendî û seksualî ve wê zaro wê dordora xwe û bi teybetî dê û bavê û hwd wê, kopî bikê. Wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê pêvajoyek pêşketin û fahmkiirînê wê derbas bikê.

Wê pêvajoya xwe naskirinê û hev nasîna bi xwe û hewirdorê re ku wê bikê wê bi wê re wê, pêvajoyên naskirinê wê di gelek awayan de wê bijî. Wê di wê temenê de wê, dema ku ew xwe weke aliyekê û zayendekê bi seksualî dît û salixkir û pê de wê di dewama wê de wê li gorî wê êdî wê minaqên dewlemend wê kifşbikê û wê bi wan re wê di mejiyê xwe de wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê bimênê bê.

Zaro dema ku ew pêşî xwe kifşdikê wê di awayekê de wê ew xwe di kijan kom û qatagoriya zayendî de wê xwe bicih bikê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê, li ser xosletên fîzîkî re wê xwe dibînê. Minaq weke keç xwediyê vajîna na û kûr xwediyê penis in. Wê ew wê di wê temenê de wê salixbikê.

Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê zaro wê çendî ku wê di wê rengê de wê xwe kifşbikê û salixbikê jî wê dibê ku ew di destpêkê de ji wê bi viciniqê ku ew dest bide xwe û dest li xwe bide. Ber vê yekê wê, di awayekê de wê weke ku ew di wê temenê de wê pêşî bo ku ew wê, tabûyê derbas bikê ew pêşî divê ku wê fahmbikê û fahmek derbaskirinê di wê temenê de ew bi wê re wê, di mejiyê xwe de kifşbikê.

Di wê temenê de wê di awayekê de wê, aliyekê din jî wê bi tabûyî wê xwe bide nîşandin. Ew jî wê ew bê ku wê çawa wê wêrebikê ku ew gotinê li hemberî mazinên xwe û ankû kesên mazin bilêvbikê bê. Wê di wê temenê de wê pêwîstîya pêvajoyek biwêrebûnê wê bi wê re wê hebê. Ji xwe wê ber ku ew wê di awayekê de wê kêmbê wê zaro wê di awayekê de wê, di gelek rewşan de wê, di rewşên weke destavêtinê û ankû 'istismarê' ên li hemberî zaroyan de wê bédeng wê bimênê. Wê deng dernexê. Wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, rewşên ku wê bijî wê di xwe de wê girtî û vêşarî wê bihêlê. Di wê rewşê de wê ew wê, weke aliyekê ku wê karibê weke rewşek zantkirinê û pîr zêde giring a di jîyane mirov a zaroyê de ku wê xwe bide dîyarkirin jî bibê bê.

Di wê rewşê de wê, rewşa zaroyê wê di aslê xwe de wê di wê demê de wê zêde xesas bê. Wê di wê rewşê de wê, pêvajoya xwe naskirinê ku ew bi ya wêrebûnê re ew newê bi temenkirin wê ji aliyekê ve wê weke ku wê

kêm bimênê. Wê ber vê yekê wê di awaykê de wê, êdî wê rewşên vekirîbûna ji rewşên xirab re wê bide çêkirin.

Di mijara zaroyê de wê gelek rewş wê hevdû bi bandûr bikin. Minaq rengên wê yên fahmkirinê ji hewirdorê, nêzîkatîyên hewirdorê, rewşên bi rengên fahmkirinê û hwd wê di wê temenê de wê bê dîtin. Minaq di rewşa keç zaroyan de wê ev wê zêdetirî wê karibê ji ber hin tabûyên çandî xirabtir bi encamî xwe bide dîyarkirin. Di nava civakê de wê, ew xesasiyet û rengê wê ye ku ew dihê pêşxistin li ser keç zaroyan re wê, di awayekê de wê weke bi rengê 'gotinek ser bê gotin wê leke lê bikeve' ku wê bi wê re wê bê gotin û ser ziman wê ev wê weke gotinna ku wê di wê temenê de wê, karibê bibê temenê sergirtin û vêşartinê. Minaq wê bo ku ew bi 'leke' nebê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku ew çî bi xirabî bijî jî wê di xwe de wê di awayekê de wê weke ku wê bide girtin. Wê nehêlê ku wê ti kesek wê zanibê. Gelek kesên ku wê rewşê karin bi wê rengê istismarbikin û bêjin ku 'tu bêjê tê xirab were dîtin', 'navê te wê derkeve', 'êdî tu weke kesek bileke bijî', û hwd wê di wê temenê de wê weke gotinên sergirtinê û ankû pêşilêgirtinê jî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku wê karibin bèn bilêvkin bin.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê rewşên ku wê weke tabû wê, di wê temenê de wê di nava civakê de wê bèn pêşxistin wê karibin li ser têngînên tirsê û hwd re wê, bi wê rengê re wê çawa wê bandûrê li mirov bikin û keseyetiyek bi bîrîn bi me re bidina çêkirin mirov wê karibê wê di wê rewşê de wê kifşbikê bê.

Minaq ber rewşên bi wê rengê wê, gelek rewşên destavêtinê wê sergirtî wê bimênin. Heta ku wê di nava komên hevalan de jî wê ev sergirtî wê bimênin û yan jî wê bèn hiştin. Minaq wê dema ku wê keçek wê destavêtinek li wê bibê wê ne ji malbate xwe û ne ji ji hevalên xwe yên ku ew bi wan bawer dikê re jî wê vebêjê. Ber ku wê li wê bihizirê ku ew wê bi çî çavê lê binerin, wê ji çav bigirê, wê hevalên xwe winda bikê û yan jî ku ew bi hevdû re weke hêzkerên hevdû bin wê tirsê hevdû berdan û ankû ji hevdû qarînê wê di wê temenê de wê bi wan re wê di reng û awayekê de wê weke ku xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Ev jî wê di nava ciwanan de wê di demên hemdem de wê di awayekê de wê, bi zêdeyî wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê ne rehet bûn û hertimî di xwe de girtin wê renekê tabû wê bistênê û wê di wê temenê de wê êdî wê jîyane mirov wê karibê bidest kifşkirina ji temen ve bikê. Tabû xosletê wê ew ew a ku ew jîyanê di awayekê de bi

rengê hizirkirina xwe bide dîyarkirin bê. Di dewama wê de wê, bi wê re wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê tabûyên mirov ku mirov wê êdî wê nikaribê xwe ji wan xilas bibê wê bibê. Wê di wê rengê de wê, êdî wê hertimî wê tiştên ku wê mirov wê li hev zêde bikê û di xwe de vêşarî bihêlê wê di awayekê de wê weke ku wê hin bi hin wê zêde bibin û wê hin bi hin wê were wê astê ku mirov wê nikaribê wan ragirê bê.

Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê di serî de de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê ku wê mijara tabûyê wê xwe di wê rengê de wê bide dîyarkirin. Tabû wê, di wê temenê de wê, ji aliyekê ve jî wê di wê temenê de wê weke ku wê were dîtî wê tiştê ku em ji wê dîtirsihin, diviciniqin û hwd jî bê. Yan jî wê tirsê me jî bê.

Wê dema ku mirov wê temenê wê di awayekê baş de wê baş û rast fahm nekê wê di wê temenê de wê karibê weke têtînek ku ew me di nava lapên xwe de digirê û zant dikê jî bimênê û di wê temenê di her awayê de wê, jîyane mirov bi sînor bikê. Bi sînor kirin wê ne tenê bi rengê tabûyên me yê çandî ku mirov bi wan mazin bûya weke di rengê baweriyê û hwd bê. Wê di wê rengê de jî wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bi wê re di regekê de bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê fahmbikê û wê bîne ser ziman.

Di wê rewşê de wê tabû wê hinekê jî wê bi çandî wê rengê awa û şekl girtinên me jî bin. Mînaq wê dema ku mirov ji kesekê hêvîya tiştêkê dikê, dixwezê ku ew wê bide me, yan jî mirov wî ji xwe maztir û zanetir dibîne û wusa dihasibênê û hwd re jî wê karibê awayekê bistênê. Ev wê di awayekê de wê, bide nîşandin ku wê pêşxistina tabûya wê li ser pêvajoyên jîyankirî, çandê û hwd re wê weke xosletekê hizirkirinên me jî wê di wê rengê de wê karibê xwe bide dîyarkirin. Ya ku me ew pê bawerkir û wê rast dît ew rast bê û ne rast bê wê di wê temenê de wê derk û daraza me wê li gorî xwe de wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Lê weke ku me li jor hinekî hanî ser ziman wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi ziman û peyvên wê re wê, di awayekê de wê karibê bizêdeyî wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê gotiin wê ji bilî salixkirinên wê yê bi wateyî û hwd re wî hinek kodkirinên bi têtînê en li ser rewşan û hwd re wê di wê temenê de jî wê di nava jîyanê de wê xwe bi wê re wê di reng û awayekê de wê karibin bidina dîyarkirin.

Ev jî wê di nava wê de wê bandûra wê bi awayekê de wê li jîyane mirov wê bibê. Mirov wê dema ku wê li wê dihizirê wê gotin wê, hîsa ku mirov wê li ser wê wateyên wê re di xwe de digirê û digihijê wan wê di awayekê de wê temenê rehetî û ne rehetiyên me jî wê bi hêstî wê bi xwe re wê di awayekê de wê wê biafirênê.

Di wê temenê de wê, di nava gotinan de wê, naqadin, bijartin û hwd ku mirov bi wate û peyvên xwe re dikê wê li ser wan re wê bi tabûyî mirov rengekê derkkiirnê, hiş û têgihiştinê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê diafiirênê. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê bi wê re wê tabû wê, bi fahmkirina xwe re wê bi wê rengê wê bi têtîni wê bijartinên me jî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Em çî goitnê û kirinê rast dibînin û nabînin wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Yekî oldar bi wî re axiftina seksualiteyê, yekî ateîst bi wê re axiftina baweriyê, bi jin û ankû keçekê re axiftina law û ankû mêrekê, bi mêrekê re axiftina keç û ankû jinekê û hwd wê, di wê temenê de wê, weke aliyna ku wê di nava derkên me û têtîni me yên derkkirî de wê, xwediyê têtîni bi tabûyî jî bin.

Di nava xalkê de wê, di wê temenê de wê, bi çandî. Bawerî, rewîstî û hwd wê, tiştên ku ew rast dibînin û rast nabînin wê hebin. Wê di wê temenê de wê, li gorî wê ya ku ew rast nabînin wê di awayekê de wê di xwe de wê 'qadaxa' jî bikê ku ew wê nekê. Wê di wê temenê de wê, qadaxa wê ew xosletê wê jî wê hebê ku wê hertimî wê karibê mereqê li aliyê xwe yê din bide çêkirin ku wê çî li wir wê hebê. Mînaq wê, têtîni 'şaytan' wê wek têtînek xirab bê. Ew wê çawa bê wê, di wê temenê de wê mirov wê bixwezê ku wê fahmbikê bê. Di wê temenê de ew ber çî ew a û ankû bi wê rengê dihê salixkirin dixwezê ku wê fahmbikê.

Tiştê ku ew li gorî bawerîya mirov wê jinkirinê wê bi wê re wê weke hêsta xirab wê bi me re wê bide çêkirin. Wê di wê temen de wê, weke 'ji baweriyê derketinê' wê were dîtin. Di wê temenê de wê temenê bertekên me, hêrîşkarî û hwd jî wê biafirênê. Mirov wê ber çî wê bertekên hişk wê bide hevdû? Ber çî wê ji hevdû dîrkeve? Weke van pirsan mirov dikarê gelek pirsên din weke wan kifşbikêû wrênê ser ziman. Ev pirs wê bi bersivên xwe û ankû bi hebûnên xwe re wê di çerçoveya têtîni tabûyê de wê karibin tiştê ji me re vebêjin. Wê di awayekê de wê, sînorê ku em li wê disekin in, û ankû dialiqin wê ji me re wê vebêjin. Ew sînorê ku ew wê weke sînorê xwe dibînin wê di aslê xwe de wê ne sînorê me bixwe bê. Wê sînorên tabûyên me bê.

Mînaq çendî ku wê sexualitî wê weke xosletekê me yên jîyanê ku mirov wê nikaribê wê înkâr jî jî bikê wê li ser wê axiftin wê wilqasî wê

zor û xirab wê karibê were dîtin. Wê weke rewşek ku mirov wê bi wê xirab were nîşandin û dîtin jî bê. Wê di wê temenê de wê, weke derbaskirinê sînorê ar û namûsê wê were dîtin. Di wê temenê de wê bi wê re wê, li wê were hizirkirin. Namûs çi ya? Di wê temenê de wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê karibê wê di awayekê de wê bi wê re wê, fahmbikê ku wê namûs wê sînorê me yê tabûyî wê bi xwe re wê bi dager bikê. Wê weke gotineka ku wê di wê temenê de wê, xwediyê regekê fahmkirinê ên bi sînorên me yên tabûyê ve girêdayî ku wê xwediyê wate bê û wê werê ser ziman bê.

Bawerî di awayekê de wê karibê xwe bike weke tabûyekê di jîyane mirov de. Wê dema ku wê xwe bi wê rengê da çêkirin wê êdî wê bi wê re wê rengên hizirkirinê û fahmkirinê wê bi wê re wê li gorî wê bi têgîn û çerçoveya gotina sînorê re wê xwe bidina dîyarkirin. Li gorî wê ya ku mirov wê bikê û nekê wê kifşbikê. Ev jî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di serî de wê fahmbikê bê. Wê li gorî wê, minaq wê berî zawacê wê li dijîbûna kirina sexê û hwd wê bibê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê ev wê weke tabûyekê ku wê di temenê wê de wê têgînên me yên baweriyê wê xwe di reng û awayekê de wê weke ku wê bi temen bikin bê.

Lê ev mijare weke berî zawacê li dijîbûna kirina sexê wê çendî wê weke xwestekê bê? Mirov di xwe de wê, hertimî wê di awayekê de wê weke ku wê xwestekê wê piştî temenekê û pê de wê bijî. Lê wê ew wê di xwe de wê bigirê û wê xwe bi wê re wê bi tafisên û bigirê. Di wê temenê de ev rewşên weke xwe girtinê bi rengên têgînên tabûyan wê karibin weke têgînna ku wê pêşîya rengên dîtîna me ya li dûnyayê jî bi bandûr bikin bin.

Ev rewş wê dema ku mirov di wê de wê hinekî bihizirê wê di aslê xwe de wê weke rewşek pirr zêde giring ku wê mirov karibê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê, ev 'şaş dîtina sexê berî zawacê' wê di gelek rewşan de wê encamên wê yên ku wê bi civakên rojhilatî re wê were dîtin wê di wê temenê de wê, bi tirejkî bê. Wê, di awayekê de wê gelek keç wê ber wê sedemê wê bên kuştin. Ev jî wê weke rewşek ku wê di wê temenê de wê bi tabûyî wê bê hizirkirin ku wê keça ku ew dervî zawacê ket tékiliya sexê de wê weke ew harimî bê û ankû lewitî bê wê bê dîtin û wê di wê temenê de wê, ev wê bê kirin.

Di dewama wê de wê, di awayekê de wê di dewama wê de wê, dikaerê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê bi wê bihizirê ku

ev wê weke rewşna tabûyî bin ku wê bidina nîşandin ku wê tabû di nava jîyane mirov de çendî bi bandûr bê. Wê di wê temenê de wê derbaskirinên wê çendî wê zor û bi encam bin.

Di wê mijarê de di aslê xwe de wê bawerî û tabû wê weke mijarek zêde giring wê di çerçoveya hevdû de wê karibê bi hevdû re xwe bide dîyarkirin û nîşandin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giirng wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê di wê rengê de wê di awayekê de wê weke ku wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Bawerî û tabû wê çendî ku wê di rengê fahmkirinê de wê weke du mijarên ji hevdû cûda jî bin wê werina dîtî bi dîtbarî lê wê di awayekê de wê weke ku wê hevdû ji hevdû çawa diafirênin wê karibin bi wê re jî dîmenekê wê yê li ser baweriyê re were dîtî û fahmkirin.

Ya ku wê di aslê xwe de wê, dema ku em weke bi mijara li ser wê re ku me ev di dewama wê de hanî ser ziman ku em bahsa zaroyê û girêdana wan ya bi dêûbav ve wê hildina li dest wê, di awayekê de wê, ne tenê wê bi temenekê biolojîkî bi tenê wê ew wê were fahmkirin. Wekî din di dewama wê de wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê çawa ku wê zaro wê bawerî, hizirkirin, hîskirin, fahmkirin û hwd ên dêûbav jî ku ew parvedikê wê di wê temenê de wê di wê rengê de wê di awayekê de wê weke ku wê temenê wê girêdanê wê biafirênê. Minaq mirov rastî dêûbavek û zaroyên wan ku ew bi hevdû re dijîn ku wê dê û bav xwediyê baweriyek cûda bin û zaro wê xwediyê baweriyek cûda bin. Wê ev vajî tabûya têkiliya nava dêûbav û zaroyan bê. Di nava şertûmercên ku ew di wê de dijîn wê ew wê bi parvekirinên wan re wê di awayekê de wê bi wan re wê bi hevdû re wê bibê. Wê, ew wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê ya ku ew bi wê hena wê bi hevdû re wê bi çandî û fahmkirinê û hwd re wê parve bikin. Wê gotinên ku ew didina hevdû wê, bi rengê fahmkirina, awayê derg derxistinên wê, hişmendî, fahmkirin, têgihiştin, derkkirin û hwd wê di wê temenê de wê weke aliyna wê yên ku ew bi wê dihizirê û wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de de wê dema ku em di wê temenê de dihizirin wê dibînin ku wê sê qadên giring ku wê hertimê wê tabûyên me bi wan re wê di awayekê de wê xwe bidina dîyarkirin wê hebin. Ev jî wê weke qadna ku wê jîyane me wê her demê wê bi bandûr bikin bin. Sex, bawerî û nexweşî wê di wê temenê de wê weke sê qadên bi tabûyî ku wê di wê rengê de wê hê di awayekê de wê bi tabûyî wê xwe bidina dîyarkirin bin.

Mınaq wê mijarê bi kortasî ku mirov di çerçoveya hin hewsena de ku wê li nexweşxaneyê razihin û ankû wê ameliyet bibin dikarê bi wan ve girêdayî jî werênê ser ziman. Mınaq wê, nexweş bixwe ji hewjînê xwe bêtir ji encaman ditirse ku ew di rewşek nexweşiyê de dijî. Di danûstendina bi hemsîreyek an bijîjkek re, wê karibin vê mijarê eşkere bikin. Jina ku ji bo jêkirina pêşîr/singê emeliyat bûye, pir caran ji wê yekê bêtir ditirse ku mêrê wê çi dihizire û çi bawer dike, ji ya ku ew di rastiyê de ye. Ev rewş wê, weke rewşna ku wê di awayekê de wê, weke rewşna ku wê li ser xam û fikirên me re wê xwe di awayekê de wê bidina dîyarkirin bin. Lê wê di awayekê de wê weke ku wê karibin hinek têgînên tabûyî jî wê li ser bawerkirinên me yên keseyetiyyî û hwd re jî bi xwe re bidina dîyarkirin bin.

Çand, dîrok û tabû

Çand û tabû wê dema ku mirov wê weke mijarekê wê dihilde li dest wê di çerçoveyek giring de wê bide dîyarkirin. Di wê temenê û çerçoveyê de wê gelek alî û têgînên ku mirov wan ji nava rengê jîyane civakê bigirê û werênê ser ziman wê bi wê re wê hebin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, li ser rengên weke kevneşopî, orf û adetên ku mirov bi wan dijî re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyana ku mirov wê karibê di serî de werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê mijara çandê wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê hilde li dest wê, çand û tabû û çanda tabûyê ku wê weke du gotinên ji hev cûda bin wê karibin ji xwe cûda wateyna cihê bidina me. Ber vê yekê wê di wê temenê de wê çawa wê gotin wê bê rêzkin û wê bi wê re wê çi armanc kirin ku ew bi wê were ser ziman wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giirng bê ku mirov wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giirng wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê, bahsa rengê têgîna çand û tabûyê bikê wê bêgûman wê li ser temenekê dîrokî û pêvajoyên wê yên pêşketin û fahmkirinê re wê ew wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê were fahmkirin. Di wê temenê de wê gotinên weke çerçoveya rengê jîyankirinê didina dîyarkirin û ankû di awayekê motorikî de wê, kirin û xûyên me li gorî xwe wê di awayekê de wê bide dîyarkirin wê di wê temenê de wê karibê were ser ziman.

Di nava jîyane civakê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê fahmbikê ku wê temenê wê yê dîrokî û ankû bi mejuya wê re

wê çawa wê bê jînkirin û hwd wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, têtikiya tabû û têtîna nasnemayê wê di awayekê de wê dema ku wê bi wê re wê were li wê hizirkirin wê di awayekê de wê di wê çerçoveya zayend û hwd re wê bi rengên jîyankirinê, rest û pîvanên wê û hwd re wê di awayekê de wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa tabûyê wê di wê temenê de wê bê kirin wê di awayekê otomatîkî de wê weke ji xwe re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê zanibê ku wê çî bikê wê reng û awayekê wê bi hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ber ku wê tabû wê di wê çerçoveyê de wê çawa wê bê hizirkirin û hwd wê weke ku wê ew wê bêjê û wê bide dîyarkirin ku ew çawa dihê hizirkirin û bi wê re e dihê ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê, bi tabûyê re wê dema ku mirov wê bihizirê bi rest, pîvan û hwd re ku wê di temenê hizirkirinê û hwd re ku wê di levkîrîn û ahengekê de bin wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bê ser ziman.

Di wê rengê de wê carna wê dema ku wê bahsa hizirkirin û tabûyê wê were kirin wê hizirkirinek jî wê carna wê weke ku wê karibê weke derbaskirina ji wê bê. Yan jî mirov dikarê wê bi wê rengê werênê ser ziman ku wê, hizirkirin wê weke karibê di rewşek rêgez a tabûyî de wê weke têtînek ji wê derbaskirinê jî wê di xwe de wê biafirênê. Yan jî hizirkirin jî wê carna wê karibê weke li hemberê tabûyekê weke têtînek şoreşî weyn bileyizê. Yan jî wê bi renegekê de wê karibê weke çerçoveyek din a hizirkirinê a ku wê bi wê re wê ew wê bê lêpîrsîn bi xwe re wê werênê li ser ziman. Ber vê yekê wê têtîna tabûyê û hizirkirinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di nava rewşa têtikiyek civaknasî û ankû tûra têtikiyên civaknasî de wê di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa wê were kirin wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê. Civaknasî wê, di wê temenê de wê temenekê xwe di wê de hamîna li ser ziman bê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin bê.

Tabû wê, dema ku wê, tiştêk wê ne weke wê were kirin û hizirkirin wê karibê wê şaşkirinê wê di awayekê de wê, weke nerast li gorî xwe bide nîşandin. Ez dikarim wê minaqe destûrekê wê bidina dîyarkirin. Wê dema ku wê destûr wê were binpêkirin wê bahsa 'lêdana cezayê' wê were

kirin. Wê di wê temenê de wê ev wê karibê weke minaqek baş bê ku mirov wê mijare têngîna ahenge tabûyê û di wê temenê de wê, bi wê werênê ser ziman. Di nava komên aşîrên kurd ên demên kevn de wê dema ku wê kesekê wê sûcekê giran ku wê mirovan ji wê fihêt bikira û ankû kesek ji nava komê bi kuştî wê ji nava komê wê bihata avêtin. Ev weke cezayekê lê dihat kirin. Di wê temenê de wê, kom wê weke xwe wê di wê temenê de wê hebûna wê weke ku wê biheta parastin.

Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê dema ku mirov pêvajoyên dîrokê dinerê wê di wê çerçoveya jîyane komî de wê, gelek kiryarên bi wê rengê wê, werina dîtî. Heta ku wê di demên berî dîrokê de jî wê, kiryarên bi wê rengê wê werina dîtî ku wê kom wê weke çerçoveyek ahengekê, levkirî, ji hevdû heyîder, bi hevdû re di yekitiyekê û hwd de wê were fahmkirin. Kirinên vajî wê di wê temenê de wê, weke li dijî komê wê bihetan dîtî û wê di wê temenê de wê biheta cezakirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman.

Di demên toteman de wê têngînên weke yên komî ku wê bi rêgezî wê her rewşek destûrî wê weke bii totemekê wê bi heta bi temenkirin û parastin. Li ser wê re wê di awayekê de wê ev wê were kirin. Em î ro li demên komên civakî ên berî dîrokê dinerin em wê di awayekê de wê bi wê re wê di renekê de wê bi wê re wê kifşdikin.

Di wê temenê de wê, totem û ankû destûrên rewşên jîyankirinê ên li gorî wan wê hebûban. Derketina dervî wan wê di awayekê de wê di wê rengê de wê weke şucekê dijî komê û ankû wê totemê wê biheta dîtî. Totem di wê rengê de wê weke di temenê esasgirtina wê awayê wê yê jîyanê de wê, xwe di renekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di wê çerçoveyê de ku em hinekî empatiyêbikin û wê li ser temenekê têngîna dualismê re wê bi wê bihizirin wê weke ya ku wê di wê çerçoveya wê de wê weke ya ku ew 'rast' û 'ya li gorî wê bê jîyankirin' bê. Ya vajî wê ku wê were redkirin û ankû wê were 'ceza' kirin bê. Wê di wê temenê de wê diawayekê zêhnî de wê xwe di renekê de wê bi wê re wê bide nîşandin.

Di aslê xwe de wê mijara tabûyê wê, di wê rengê de wê, li ser temen û awayekê jîyankirinê re wê di wê temenê de wê ya ku ew weke qalib girtî ku ew dihê jîyankirin û ew were jîyankirin bê. Di aslê xwe de wê mijara jîyankirina tabûyê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di çerçoveya çandê de wê, fêrbûn, alimîn û weke wê bûyîn wê weke aliyna nixî ên ku mirov dikarê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di çerçoveyek çandî de ku mirov wê, li hebûna zayendê, û ankû rengêkê ê jîyankirinê binerê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, çawa wê weke ya rast û baştirin wê bê danîşandin wê bi wê ve wê girêdayî bê. Di nava restên civaknasî de jî wê di wê temenê de wê xwe bi wê werênê ser ziman. Mijare xwe hanîna ser ziman a di nava restên civaknasî de wê weke mijarek zêde giring wê xwe di wê temenê de wê, bide dîyarkirin. Minaq wê pêşdîtin, û pêşherêkirinên me yên ku ew hena wê di wê temenê de wê, karibin rengê axîftin, tevgerîn, xûynîşandin û hwd bi wê re bidina nîşandin. Minaq wê kesek wê xwe dilnizm bide nîşandin û ankû ser herkesekê re wê bide nîşandin. Wê di nava têngîna zayendî de wê, weke hevdû bi qatagoriyên wan weke jin û mêr û hwd re wê bê dîtin û yan jî wê yek wê li ser ya din re wê bê dîtin.

Ji aliyekê din ve jî wê, di rewşa xwe hanîna ser ziman re wê, di wê rengê de wê, weke ku wê aliyna ku mirov di wê çerçoveyê de li wan bihizirê wê hebin. Wê dema ku mirov wê bixwezê wê tiştekê wê bêjê wê çawa wê bêjê wê ew wê giring bê. Wê tişta ku ew hat bilêvkin wê çawa wê were fahmkirin jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide nîşandin. Weke aliyekê wê yê giring wê tişta ku wê bê gotin wê kesê ku ew li wê dinerê wê bi têngîhiştinî wê li gorî rengê dihizirê û pêşdarazên wî wê ew wê herê bikê û wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê demê wê tiştek ku wê li gorî yekê wê weke ji rêzê û hesan wê were dîtin wê karibê bo yên giring û ne ji rêzê were dîtin.

Ber vê yekê wê, di wê temenê de wê, pêşdîtinên me yên li gorî bawerî, çand û hwd wê karibin wê, ji hevdû cûda gelek tiştan bi me di wê çerçoveyê de bidîna dîyarkirin. Di wê rengê de wê, di heman gotinê de wê, karibê bi wateyên ji hev cihê fahmkirin were dîtin.

Tiştêkê ku wê bo kesekê misilman wê haram bê wê bo kesekê mesihî û ankû xiristiyani wê ne haram bê. Heman rewş wê di çerçoveya têngînê çandî û nêzikatiyên wan ên çandî de jî wê di awayekê de wê bi wê re wê karibê were dîtin û fahmkirin. Minaq wê bo misilmanekê wê nexwarina goştê barêz wê weke tabûyekê bê. Lê bo xiristiyanekekê wê ew were xwarin û wê, ne pirsgirêk bê. Ev wê, bi rengê jîyanî, bawerî û çandî wê xwediyê wateyê bê.

Di wê temenê de wê, minaq wê, di awayekê de wê di rewşekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di rewşa rengê baweriyê de wê, ev wê xwe bi wê re wê bide nîşandin. Di çerçoveyek çandî de jî wê weke tabûyekê wê karibê xwe bide nîşandin. Minaq di demên hemdem de wê bahsa 'firotina uzwen laşê mirovan' wê were kirin. Ev wê çendî ku wê di awayekê de wê wusa jî bê lê wê di çerçoveyek çandî ên gelek çandan de wê, weke têngînek sûc a li dijî mirovatîyê jî wê karibê were şîrovekirin. Minaq di nava çanda kurdan û gelek xalkên din ên herêmê wê karibê ew bi wê rengê were şîrovekirin.

Minaq di destpêka milanyumê de wê were rojevê ku wê mirov wê were kopîkirin. Di wê temenê de wê, ev wê ji aliyê çandî ve jî û bawerî ve jî wê weke li dijî tabûyên wan ên bawerî û çandî bin. Ber vê yekê wê bi reaksiyonan wê li dijî wê nerînên xwe wê di awayekê de wê bînina ser ziman ku ew çawa wê ne rast bê. Bawerîyek wê di wê çerçoveyê de wê li gorî têngînen teolojikî û bawerî wê çawa wê ew wê were dîtin wê di wê temenê de wê li ser mijarê wê hizrên xwe wê bînina ser ziman. Ber ku wê di bawerîyan de wê, afirandin wê weke xosletekê ku wê weke 'dayîna xwûdê' wê were dîtin û wê bê hanîn li ser ziman wê demê wê bi destê mirov wê çêkerîyê wê weke şaş û ne rast û vajî wê têngîştina xwe ya bawerî wê bibînê û wê werênê ser ziman.

Wekî din wê di nava jîyane civaknasî de wê, mijarên nêzîkatîyên li hevdû wê di wê temenê de wê weke aliyna ku mirov wê karibê ji aliyekê din ve jî wê li wê bihizirê. Minaq wê di wê temenê de wê, têngîştina zanîna nava mirovan wê çawa wê nêzî hevdû bin û wê, ji hevdû re wê gotinê wê bêjin û wê kîjan goitnê bêjin û kîjan gotinê wê nebêjin wê weke aliyna civaknasî û restên wê ku wê mirov karibê bi wê bihizirê bê.

Di nava civake kurd de wê weke çandekê wê li dijî pîrûkalan wê rêz û hûrmet wê zêde li pêş bê. Wekî din wê di awayekê de wê bi destûra jinê weke bi navê 'kevneşopîya hemawîyê' re wê weke nîrxek pîroz ku wê di çerçoveya bawerîya wan de jî wê bê ser ziman bê. Çendî ku wê baweriyên piştre ku wê bi giştî wê werin jî wê di wê mijarê de wê, di gelek aliyên de wê bê dîtin ku wê bi jîyankirina civake kurd de wê bikebina hemberî hevdû de. Ber vê yekê wê goitna derketina dervî olê wê bo wan wê zêde wê li herêmê di demên piştre ên hemdem de wê werê bikarhanîn. Di mijara nerîna wan a zayendî a kevn wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê di awayekê de wê rengê hizirkirina a bi heman bawerîyê de jî wê têngîna cûda ku wê weke 'têngînen wan ên bawerîyî' bîn ser ziman wê werina dîtin ku ew wan bi wê re pêşdixin û wan

dihênina ser ziman. Di wê warê de wê di awayekê heterojenikî û ne heterojenikî de wê ev mijar wê di temenek çand de wê xwe bi awayekê wê bi wan re wê cûda wê weke ku mirov wê dibînê wê xwe bide cûda dîyarkirin. Çanda zêde heterojenik ku wê di wê de wê mêr wê zêde li pêş bê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê bi wê rengê wê ew wê di awayekê de wê ew çanda wan a kevneşopîya hemawîyê wê bikeve hemberî wê de. Wê ber vê yekê wê dijberî wê li ser wê temenê û ankû bi wê temenê heterojenikî wê li wan wê karibê xwe bide dîyarkirin.

Di mijara tabû û cezakinên civaknasîyê de wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê di temenekê ji hevdû cûda wê mirov karibê weke mijarekê li wê bihizirê. Li ser wê temenê de wê, ji hevdû cûda hizirkirin û ew cihêti ku ew xwe dide dîyarkirin wê ji hev cihêbûyên û hwd wê bi wê re wê di rengekê de wê xwe bide dîyarkirin. Minaq di nava komek heval de wê, dema ku wê kesek wê xwe ji wan dîr bigirê û ankû wê ew newê hildan li navê xwe wê di çerçoveyê de mirov dikarê lê bihizirê û wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê, di çerçoveya kes de wê dema ku mirov wê bihizirê wê destûrdayîn û nedayîn wê weke pêvajoyek gelemperî jî wê di wê rengê de wê biafirênê. Di wê rewşê de wê destûrdayîn wê di temenekê naqandin û bijartinên me yên bi fahmkiriinê de bin. Mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê bi wê re wê li wê bihizirê. Ya ku me bijart wê ji me re wê weke rast bê. Wê di nava wê jîyane civaknasî de wê, dema ku me ew jînkir û ankû hanî ser ziman wê karibê bibe temenê israre me ya li ser wê re jî.

Di wê temenê de wê mirov wê di awayekê de wê dema ku wê fahmbikê, dahûrbikê, bênê ser ziman wê di çerçoveyek pergalê a tabûyên xwe de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bênê ser ziman. Ber vê yekê wê nerîna me hanî ser ziman wê weke nerîne me ya keseyetî ku wê li gorî me 'rast' bê wê mirov wê bênê ser ziman. ew nerîn wê li gorî rest û tabûyên me yên ku em bi wê dihizirin bin.

Tabû wê di wê temenê de wê li ser wê rewşa me ya fahmkirinê re wê xwediyê wê hêza me ya fahmkirinê bê. Ber vê yekê wê dema ku em bahsa gotina 'hêza tabûyê' bikin jî wê di wê temenê de wê bi temenekê darazî û hwd re wê, di wê temenê de wê karibê li wê were hizirkirin. Wekî din mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê di wê temenê de wê, dema ku mirov li wê bihizirê wê hinek ji wan wê weke ku em di demên hemdem de dibînin wê bi tégînên bawerî, destûrî û hwd wê bên bi temen kirin. Hinek ji wan jî wê ne wusa wê bên gihandin li

temenekê bê. Yên ku ew gihandina li temen wê di wê temenê de wê, hêza wan ya cezakinê û hwd wê, di wê temenê de wê, bê pêşxistin û ankû wê di wê temenê de wê weke têtînek serdest wê bîn dest nîşankirin. Wê di wê temenê de wê weke otorîteyekê wê karibê were fahmkirin û bê hanîn li ser ziman.

Ji wê xîşiqîn û ankû di çerçoveya wê de jîyankirin wê weke di wê çerçoveyê de wê xwediyê rewşek cezakinê û hwd bê. Wekî din wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê werênê ser ziman.

Wekî din ku mirov tabûyê bi çerçoveya civakê û têtîna wê re wê fahmbikin wê, di wê temenê de wê çawa wê karibê wê werê fahmkirin. Di wê temenê de wê, çandî ku endamên wê civakê hebin weêe bijîn û ankû weke bijîn wê, bandûrê wê çawa li wê bikin wê weke aliyna ku mirov dikarê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê fahmbikê. Dema ku mirov wê minaq rewşa peneberan hilbijêrê ku ew di nava deverêk din de dijîn wê dikarê wê weke bijartinekê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman? Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê çerçoveyê de wê tabû wê, bi temenê wê yê çandî re wê, bi wê rengê wê weke ku wê bi temeneke çandî wê pêvajoyên vegûharînê wê bi xwe re wê li ser wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bijî. Aîdîyet, homojen û ankû heterojenî ji aliyê civakî ve ku mirov wan hilde li dest wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke rewşna ku wê pîrr nasnemeyî wê di nava civakê de wê bi hevdû re wê di awayekê de wê weke ku wê bijîn jî wê bi wê re wê were ser ziman. Lê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara tabûyê wê, minaq ku em li ser têtîna aîdîyetê re wê werênê ser ziman wê, weke çerçoveyek fahmkirinê a bi salixkirina hebûnê û rengê jîyankirinê û hwd re wê bide dîyarkirin. Minaq wê civake kurd wê, pîrr zêde wê ji aliyê komên civakî, zimanî û bawerî ve jî wê ne homojen bê. Lê wê di wê temenê de wê xwediyê aîdîyeta kurdîtîyê bê. Wê, di wê temenê de wê ev wê weke nasnemeyek hebûnî a etnikî û hwd wê bi wê re wê karibê were fahmkirin. Gelek komên kurd weke wê jin kirin û ankû jîn nekirin wê karibê wê kêmbikê?

Ji vê aliyê ve wê weke ku mirov wê dibînê wê têtîna aîdîyetê û ankû nasnemeyê wê di wê temenê de wê karibê bibê xwediyê wateyekê. Di nava dîrokê de wê, bi têtînek tabûyî wê, li wê bihizirê wê, di wê de wê weke ku mirov wê dibînê wê gûharîn û hwd wê bi wê re wê weke ku wê bibê. Gûharîn weke têtînek û pêvajoyek dînamîk a bi jîyankirinê û

zêdebûna wê bê. Wekî din wê di wê temenê de wê, gûharîn wê hem li ser temenê fîzîkî wê xwediyê temenekê fahmkirinê û hem jî wê li ser temenê zêhnî. ..

Di aslê xwe de wê ji aliyê çandî ve û di wê rengê de wê dema ku em mijara tabûyê wê dihildina li dest wê weke aliyekê wê yê giring ê ku sazûmana jîyankirinê û hwd ve wê weke girêdayî bê. Di dewma wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijara civaknasiyê û têkiliyên nava wê re wê di wê rengê de wê, di wê ahenge de wê, bûyînên wê re wê weke renekê wê yê xwe bi wê hanîna ser ziman bê. Lê li vir wê, bi têngîna 'rast' û 'nerast', 'şaş' û 'neşaş' û hwd re ku wê were ser ziman wê, di wê temenê de wê, demê wê, tabû wê, weke têngînekê wê di temenê wê de wê, di temenekê dîtbarî a bi rengê fahmkirinê û hwd re wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di nava pêvajoyên civaknasî de wê di wê demên hemdem de wê pîrr zêde wê cihêtiyên cûre wê xwe bidina dîyarkirin wê werina ser ziman. Di wê temenê de wê çawa wê ew wê werina herêkirin wê di awayekê de wê, pêvajoya di awayekê de ji wê tabûya xwe derbasûnê jî wê weke ku wê bixwezê bê. di nava malbatekê û hiyararşîya wê de wê, weke ku em di nava kurdan de dibînin wê rêzgirtin wê weke tabûyek ku ew ji wê ti carî bi şûn ve gav nayê avêtin bê. Wê ew wê karibê kes baş û ne baş jî di çavê kesên din de bide nîşandin bê.

Minaq wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku wê kesek wê çendî ku wê xirab jî bê wê, mazin bê wê, karibê wê rêzê ji wî û ankû wê re wê bide nîşandin. Wê dema ku ew weke tabûyekê bê wê demê wê, têngîna başî û ne başiyê wê li vir wê di dîyarkirina nîşandina wê rêznîşandinê de wê weke ku wê ne fektorna dîyarker bin ku wê di destpêkê de wê, xwe bidina dîyarkirin bin.

Wê demê wê dema ku em ji wê aliyê ve wê hildina li dest wê aliyekê wê yê din ku e li wê were hizirkirin û bi teybetî û gelemperî jî were fahmkirin wê xwe di çerçoveya mijarê de wê bide nîşandin. Wê dema ku wê di wê rengê de ku wê rêzdayîn weke tabûyekê wê di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, xwe bide nîşandin wê di mijara kesê baş û kesê nebaş de wê, ew cihêti wê karibê nebê fektorek wê dîyarkirinê. Minaq gotinên ku wê di nava civakê de li kurdistanê ku wê di wê temenê de wê werina gotin wê hin ji wan di wê rengê de bin. `Çi jî bê ew ji te mazitir in' bê. Di wê gotinê de wê, ya ku wê were fahmkirin wê karibê têngînek pîrralî. Ji wê karibê wê fahmbikê ku ew xirab û ankû ne baş jî bê wê kê m nekê wê karibê wê fahmbikê bê.

Em li vir wê empatiyê bi gotinê re wê dênin û wê werênina ser ziman. weke ku em çawa dibêjin ku 'ew çendî ne baş jî bê ew mazin a' wê dikarin wê bi wê rengê wê li wê bihizirin wê, ew çendî baş jî bê ew mazin a' lê bihizirin. Wê demê wê têngîna 'başîyê' wê di wê de wê, di wê hevokê de wê weke kirdeya nebaşîyê wê, têngînekê wê bide nîşandin. Vajîya wê karibê bi wê rengê wê fahmbikê ku ew ew nebaş jî bê wê bide nîşandin. Lê di wê temenê de wê, tiştekekê din em dikarin wê bi wê re wê fahmbikin. Kirinên nebaş wê pêvajoyên bûyîne wê, çendî ku wê bibin ku ew kesê mazin wê çendî ku wê weke rêgezê bi tabûyî wê ew jêre bê dayin nîşandin jî wê, di hundirê kesê ku wê dide nîşandin de wê weke ku ew bi başî nebê. Weke ku ew wê dixwezê wê ew nebê. Wê demê wê, di wê temenê de wê, têngîna 'ew nexwezê jî wê bikê' wê weke aliyekê din ê têngîni wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin bê. Yanî bi gotinek din wê wê bihizirê ku mirov 'bihizirê ku ew kes wê rêzdayinê maf nekê jî wê bide nîşandin' wê weke tabûyekê û pêwîstîniya wê ya ku wê ji wê dihê bê. Di wê temenê de wê, êdî ew rêzdayin wê ne li wî kesî bê wê li wê rêgeza wê tabûyê û weke pêdivîya wê bê ku ew xwe dide nîşandin bê. wê di wê temenê de wê, kirdeya kes wê weke ku wê ji nava wê têngîne wê bi wê têngîna baş û nebaşîyê wê weke wê wînda bibê wê lê were. Aliyekê ku wê di wê temenê de wê, hem wê weke temenekê gûharîni û an jî weke temenekê kêmbûn û ji holê rabûna wê di wê temenê de wê karibê bide dîyarkirin jî wê di wê rengê de wê, di dîmenekê de wê karibê xwe bide dîyarkirin bê. Lê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê têkiliya nava aqilê objeyî û şubjeyî, ê dahûrî û darazî û hwd de wê, di wê temenê de wê, bi wê rengê wê karibê weke fektorek giring xwe di wê temenê de wê weke temenekê aktivî bide dîyarkirin bê. Aliyê şubjeyî û ankû darazî wê di têngîna fahmkirinê de wê, temenekê hizirkirinê wê di wê temenê de wê bi cihêyî wê biafirênê bê. Wê mêyl, xwestek û hêsta mirov a bi wê xwestinê û ne xwestinê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bide nîşandin. Mînaq wê dema ku wê kesek 'bêsertûmerc' lê rêz were dayin nîşandin û ew hertimî bi kirinên xirab re were dîtin û nasîn wê di wê temenê de wê, çawa ew kirinên xirab wê bina temenê wê lêpirsîna rêzdayîna bêsertûmerc wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Tabû û bawerî

Di aslê xwe de wê, weke ku em dibînin wê di nava jîyane civaknasî de wê, bi zêdeyî wê, di awayekê de wê, têngîna tabûyê wê encamên wê yên

jîyankirinê û cezakirinê jî wê di awayekê de wê xwe bidina dîyarkirin. Minaq wê dema ku em rewşekê dijîn wê di wê rewşê de wê çawa wê bê pênasekirin û ankû wê di wê rewşê de wê mirov wê xwediyê çi rengê bê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di serê de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbibikê bê.

Di wê çerçoveya têngîna tabûyê de wê, di serî de wê, di awayekê de wê, di nava jîyanê de wê bi wê re wê çawa wê bê jînkirin wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê mirov wê, karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Tabû wê, di wê temenê de wê, di temenekê destlênedanê, zorbûna ji wê derbasbûnê û ankû weke tiştê ku mirov wê weke wê bijî û hwd re wê, bi wê re wê, di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin.

Di demên destpêkê ên dîrokê de wê, dema ku wê bahsa toteman wê were kirin de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin. Di awayekê din de jî wê mirov dikarê wê fahmbikê wê minaq wê tabû wê, tişta ku wê, weke sînora bê. Minaq tabûyên weke yên enesetê, tabûyên dîyetê û hwd wê weke tabûyna ku wê werina nîşandin bin. Wê di wê temenê de wê weke sînorna tabûyî bin. Tabû wê berê wê li ya ku ew dijî û dibê bê. Minaq wê tabû wê, rewşên ku wê rengê jîyanê wê alaquadar bibin wê bi wê ve wê girêdayî wê bibin.

Ku em di çerçoveya têngîna tabûyê a minaq goşt xwarinê de wê werênina ser ziman wê di awayekê de wê wê, minaq li dijî goştê barêz wê ew weke tabûyekê wê di nava hinek bawerîyan de wê hebê. Minaq li dijî goştê ga û ankû çêlekan û ankû mehan wê ti tabûyên wusa newê dîtî. Minaq wê, tabû li dijî xwarina qûmê wê wê nebê. Li dijî vexwartiin û ankû ne vexwartina avê wê nebê.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, minaq wê, di nava kurdan de wê, bahsa dema ku wê sawalek were ber şikêrbûnê ku wê bimirê wê di awayekê de wê, di cih de wê kêr bibê avêtin li sûkrê. Bo ku ew ew sawal bê gûrandin hasibandin wê, herî hindin çend damla xwûn divê ku ew ji wê werin. Wê hingî wê goştê wê weke goştê xwarinê û ankû goştê ku ew dikarin wê bixwûn wê bihasibênin. Minaq wê, goştê sawala ku ew di cih de bê ku ew hatî gûrandin û jikêrketî û mirî wê newê xwarin. Wê laşê wê weke 'kelaş' wê were dîtî û wê goştê wê newê xwarin. Bo ku goştê sawalekê were xwarin di serî de divê ku ew sawal pêşî zindî bê, ne mirî bê û di wê temenê de ew di wê demê de bê gûrandin bê. Di wê rengê de wê, ev wê weke tabûyekê wê xwe di wê demê û temenê de wê di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Tabû wê di awayekê de wê di wê temenê de wê tişta ku wê bi wê were kirin wê di wê rengê de wê di çerçoveya halali û haramiyê de ku wê mînaq weke ya tişteke xwarinê û hwd bê wê di wê çerçoveyê de wê weke di rengê bawerî de jî wê bi dîmenekê wê weke ku wê li wê were nerîn û wê di dewama wê de wê, fahmkirin. Ev wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê, di serî de wê, fahmbikê bê. Wê di nava sînore ya ku ew were kirin û ya ku ew newê kirin de wê di wê rengê de wê têngîna tabûyê wê weke sînorekê wê bê. Wê mirov nikarê wê bêjê ku wê ya ku ew hatî hasibandin û ankû dihê hasibandin wê tenê bi têngînek tabûyî wê were ser ziman. Wê vajî wê ya ku wê weke aliyê wê yê din jî a ku ew ne hati hasibandin jî wê ew wê di wê temenê de wê hebê. Mînaq wê di wê temenê de wê, zindiyek zindî ku wê çawa wê, li ser xwarina goştê re wê di wê rengê de wê bi aliyê xwarina gioştê de wê tabû wê were pêşxistin wê, beremberê wê goştê sawalek mirî ku ew goştê wê 'divê ku ew newê xwarin' jî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke têngînek tabû wê di dewama wê de wê, weke ku wê bê dîtin û hasibandin.

Tabû wê çendî ku wê li wê bawerî wê hebê û ankû wê zêde kes wê bi wê bawer bikin û ankû wê bihasibênin wê weke ku ew wê hêza wê zêdetir bikin. Çendî ku wê kes ji wê dûrketin wê weke ku wê hêza wê, kêmtir bikin wê di awayekê de wê weke rengê dîtbarî ê fahmkirinê wê bi têngîna tabûyê re wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Em ku em tabûyê weke A bihasibênin û B û C ku wê weke komna kesî li wê bawerî wê bihasibênin û her kom ku wê yek deh û ya din jî wê deh kes bê ku wê bi wê bawer bikin wê, di wê temenê de wê, bi A û C'yê re wê li tabûyê û ankû A'yê wê bîst kes wê weke ku wê bawer bikê. Wusa hasab bikin ku wê bi carek wê dema ku em herkesekê weke zindî bihasibênin wê ne B û ne jî C wê nikaribê bi carekê xwe ji wê bikişênê. Wê demê em divê ku wê hêza û rewşên din jî wan jî di awayekê de wê di wê rengê de wê bi têngî û dager bikin û wan di wê temenê de wê li wê bihizirin. Wê demê di awayekê de wê, dema ku wê, ji B'yê ku sê kes xwe vekişênin wê hêza koma B'yê wê li A'yê wê kêmbibê. Di wê temenê de wê, hin bi hin wê di wê temenê de wê, ew wê bi kêmbûna hêza B'yê re wê di awayekê de wê weke bawerîya li A'yê wê hin bi hin wê kêmbibê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, têngîna tabûyê wê demê ku mirov wê di wê temenê de wê, li wê empatiyekê bikê û wê, weke mantiqê wê li wêbihizirê wê çawa wê mirov wê mantiqê di wê

rengê de wê bi zimanê dagerî û hwd re wê biikeve nava hewldana wê bi rewşan re wê, di wê temenê de wê li ser wê re wê, ya Tabûyê jî wê derfetek bi wê rengê a fahmkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê karibê wê pêşbixê bê. Minaq wê di wê temenê de wê, Chaim Fershtman, Uri Gneezy, û Moshe Hoffma ku wê xabatekê li ser têngîna tabûyê bi navê “Taboos and Identity: Considering the Unthinkable(may, 2011)” wê bikin de wê di wê temenê de wê, di şewayekê bi hewldana pêşxistina zimanê wê yê mantiqî ku ew bi wê bihizirin re wê bixwezin ku rewşek dahûrî bi têngîna tabûyê re wê pêşbixin û wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê li ser rewşên civaknasî û derûnî û hwd re wê dahûrkinên xwe wê di awayekê de wê weke ku wê kûr bikin û wê bixwezin ku ew wê **bênina ser** ziman. Di wê temenê de wê, di heman xabatê de wê, bênina ser ziman ku wê ‘parastina tabûyekê wê dinava jîyane civaknasî de wê, dahatên wê re wê, di awayekê de wê di awayekê hemhizrê de wê, li wê hebûna wê ya were parastin weke ‘objeyekê’ wê li wê were hizirkirin. Di nava tabûyê de wê di heman xabatê de wê têngîna ‘nasnemeyî’ wê bi cûreyên wê gûharîner û yên ne gûherîner re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, were lê hizirkirin û wê bê hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê mijara bandûra tabûyan a li hevdû û bi wê zêdekirina hêzên hevdû jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê bi wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, tabûyên ku wê bi temenê vegûharîner wê di awayekê de wê minaq wê ji herêmê li herêmê bûhûrîne, ji rewşê li rewşê çûnê, ji demê li demê bûhûrîne û hwd re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di heman xabatê de wê, nivîskarên wê li wê temenê wê bi tabûyê bihizirin ku wê tabû wê bi demê re wê bigûharê, di nava wê vegûharîne de wê hin ji wan wê zêde bi hêz bibin û hin ji wan wê hêza wan kêmbibê û wê bi demê re wê ji holê wê biçin. Ev wê bi şewayekê hasibandînen li ser demê, û rêyên weke yên ji wê xişiqînê û hwd re ku wê bi wê bibin û wê ji wê bibin û hwd re wê ew wê werênina ser ziman.

Di tabûyekê de wê, derxistina analoji û kronika vegûharîna wê di rengê de wê di pêvajoyek bûyîn û ji destpêka wê û heta demên piştre wê li ser temenê vegûharêna rêjeyên di wê temenê de xwediyê wê tabûyê na û ankû bi wê xwediyê çerçoveyek hizrî, çandî, bawerî û hwd bin re wê karibê wê fahmbikê. Di dewama wê de wê di temenekê felsefeyî de wê hizirkirina li tabûyê û wê fahmkirina wê ya di temenekê objektiv de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bide dîyarkirin. Ku ew weke sazûmanakê wê xwediyê çerçoveyek fahmkirinê bê wê demê li ser

têgînên mantiqê, rasyonalismê, felsefe, civaknasî û hwd re jî wê di awayekê de wê bi derfet bê wê dahûrkiirna wê ya dîrokî, demkî, civakî û têgînî ku wê bikê.

Di aslê xwe de wê pêvajoyên gûharîna tabûyê wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê li wê bihizirê wê weke ku wê, di awayekê de wê bi derfet bê. Wê di wê temenê de wê, weke têgînek ku wê li ser temenekê mantiqî û bi zimanî mantiqî û dagerên wê re ku wê weke ku wê, Chaim Fershtman, Uri Gneezy, û Moshe Hoffma dahûrdikin wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê weke ku wê bi derfet bê ku mirov wê fahmbikê bê. Wê pêvajoya gûharîne wê di destpêkê de wê dikarê ji du aliyan ve wê fahmbikê. Yek wê weke di temenekê jîyanî weke bûyîna zaroyekê û heta pîrbûna wê di wê temenê de wê fahmbikê. Ya din jî wê di awayekê de wê, pêvajoyên jîyankirinê û bi rewş, azmûn û cerbên me yên ku ew têkiliya wan bi hevdû re dibê û bandûrê li hevdû dikan û hwd ve wê di awayekê de wê weke ku wê **alaqadar** bê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê ji temenekê bawerî zêdetirî wê weke çerçoveyek jîyanî a objektiv a di jîyanê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi dîmenekê wê bide dîyarkirin. Yanî wê di çerçoveyek sazûmanîyek xwezayî û objektiv a jîyanî de wê karibê **were fahmkirin**.

Ber ku wê tabû wê weke têgînek ku wê bi wê û li gorî wê jîyankirin wê di wê rengê de wê weke ku wê bibê wê karibê wê werênê sser ziman bê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev wê di rewşa baweriyê de jî wê di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê bi hizirkirinê wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Dema ku mirov têgîna tabû û baweriyê wê bi hevdû re wê dênê wê di awayekê de wê, weke ku me hinekî li jor hanî ser ziman wê bi têgînek hizrî wê li ser awayekê fahmkirinê û rengê dîtinê a di çerçoveya rêgezên dîtinê û herêkirinê û hwd de wê karibê were fahmkirin. Mînaq wê, di nava civakekê de wê, jin wê xwe vekirina wê, rast were dîtin û wê, weke ku ew dixwezê bijî û xwe bènê ser ziman wê weke mafekê wê yê rastteqîn wê were pêşwazî kirin. Lê di nava civakek din de wê vajî wê vekirina jinê wê rast newê dîtin û ew derketina wê ya nava mirovan bi serbestî gerîn û “cilên vekirî” li xwe kirina wê rast newê dîtin. Wê di wê temen de wê yan wê weke ne li gorî baweriyê were dîtin û yan jî wê li gorî rewîst û rêgezên wan wê ne rast wê were dîtin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê ew wê were dîtin bê.

Di wê temenê de weke wê dîtîn û fahmkirin wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de çawa mirov dijî û ankû dixwezê bijî wê hinekî jî wê weke ku wê tabû wê bi wê ve wê alaquadar bê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Yan jî wê yek wê rast bibînê ku ew piştî ku mêrê wê mir û ankû ji wî vaqatîya bi yekê din re bizewicê û ankû bêî ku ew bi zewicê têkiliyê bi mêrekî din re dênê. Di wê rengê de wê rengên fahmkirinê ên bi bawerî wê di wê rengê de wê ji herêmê li herêmê di çerçoveya ji bawerîyê li baweriyê wê di awayekê de wê weke ku wê karibê were dîtîn. Yan jî mirov dikarê bêjê ku wê bi nerînên me yên bawerî û hwd ve wê girêdayî bin. Li vir gotina bawerîyê wê ji temenekê bawerî a weke ya olî û teolojikî zêdetirî wê weke temenek nerînî û hwd wê, xwe di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Yanî ya ku mirov wê rast dibînê û ankû rast nabînê ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê nerîna me ya çandî û civakî wê bi çandî û hwd wê xwe bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê bide **nîşandin** û dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, weke ku wê were dîtîn wê gotina 'baweriyê' ê bi kirdeyek rengê fahmkirinê wê ji bilî baweriyê wê di nava şewayên fahmkirinên rewistî, kevneşopiyî, çendî û hwd re jî wê li ser yaqînkirinên me yên bi rastî û ne rastî, başî û nebaşî û hwd re jî wê di rengekê de wê, xwe bi têgînî weke rengekê fahmkirina me wê karibê bide dîyarkirin jî. Yan jî mirov dikarê wê di awayekê de wê di rengekê nerînî de wê di wê temenê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman..

Di wê temenê de wê, dîtîna mirov a li ser hevdu û ankû di derbarê hevdu de wê, ji aliyekê ve jî wê, di nava jîyane civaknasî û dîtîna civaknasî de ku wê bê temenekê darazî a li hevdu jî wê ji wê aliyekê ve jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê li wê bihizirê bê. 'Dîtîn' û ankû 'çawa dîtîn' wê di wê rengê de wê weke aliyekê ku mirov wê di wê rengê de wê bi wê karibê bi wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê dîtîna mirov û rengê ku mirov wê li gorî wê dibînê û wê fahmbikê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku mirov bi wê dihizirê bê. Di wê rengê de wê pêvajoyên me yên çandî û bawerî ên di zikhevdu de ku wê bibin wê ji destpêka bûyîna me û bi pêvajoyên mazinbûna me ve girêdayî wê çawa wê mirov bi wan bijî û mazin bibê û encaman derxê li holê di jîyane xwe de wê weke aliyna ku wê bandûrê li daraza mirov jî bikin bin. Di wê temenê de wê, rast dîtîn û ankû rast ne dîtînen me wê, di wê temenê de wê, xwediyê awayekê têgînî ê şubjeyî ku wê bê temenê darazên me yên di derbarê tişt, kes û hwd de jî.

•
Çavkanî:

- *Bicchieri, Cristina(2005). *The Grammar of Society: The nature and Dynamics of Social norms*. NewYork, NY: Cambridge University Press
- *Fiske, Alan Page, and Philip E. Tetlock (1997). "Taboo Trade-offs: Reactions to Transactions that Trans-gress the Spheres of Justice." *Political Psychology*, 18(2): 255–97.
- *Ullmann-Margalit, Edna (1977). *Emergence of norms*. Oxford, UK: Clarendon Press of Oxford Uni-versity Press
- *Raz, Joseph (1986). *The Morality of freedom*. New York, NY: Oxford University Press
- *Freud, Sigmund (1955). "Totem and Taboo: Some Points of Agreement between the Mental Lives ofSavages and Neurotics." In *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmundfreud*, Vol. 13, ed. James Strachey, 1–255. London, UK: Hogarth Press
- *Douglas, Mary (1997): *Rent og urent. En analyse av forestillinger omkring urenhhet og tabu*, Pax forlag
- *Marta Dyczok; Oxana Gaman-Golutvina (2009). *Media, Democracy and Freedom: The Post-Communist Experience*. Peter Lang
- *Frier, Bruce W.; Bagnall, Roger S. (1994). *The Demography of Roman Egypt*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- *Anderson, Elizabeth (1993). *Value in Ethics and Economics*. Cambridge, MA: Harvard UniversityPress
- *Johnson, Samuel (1775): *A Journey to the Western Isles of Scotland*, London
- *Steiner, Franz (1967): *Taboo*, London

•
Abdusamet yigit, Kurdistan, cizira bota, 2012